

**T.C.
BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**ASKERİ PERSONELİN FEMİNİZME VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE
BAKIŞI: BURSA İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Oktay ÖNEY

Sosyoloji Anabilim Dalı

Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

KASIM 2023

**T.C.
BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**ASKERİ PERSONELİN FEMİNİZME VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE
BAKIŞI: BURSA İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Oktay ÖNEY
(21435032208)**

Sosyoloji Anabilim Dalı

Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

**Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Mihriban ŞENSES AKSU
ORCID: 0000-0001-8021-9835**

KASIM 2023

BTÜ, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün 21435032208 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi, Oktay ÖNEY, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “ASKERİ PERSONELİN FEMİNİZME VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE BAKIŞI: BURSA İLİ ÖRNEĞİ” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Dr. Öğretim Üyesi Mihriban ŞENSES AKSU**
Bursa Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Melda Medine SUNAY**
Bursa Teknik Üniversitesi

Dr. Öğretim Üyesi Erhan KUÇLU
Bursa Uludağ Üniversitesi

Teslim Tarihi : 2023
Savunma Tarihi : 29 Kasım 2023

20.04.2016 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 9/2 ve 22/2 maddeleri gereğince; bu lisansüstü teze, Bursa Teknik Üniversitesi’nin abonesi olduğu intihal yazılım programı kullanılarak Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nün belirlemiş olduğu ölçütlere uygun rapor alınmıştır.

İNTİHAL BEYANI

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belgelediğimi, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Oktay ÖNEY

İmzası:

ÖNSÖZ

Kadın hakları ve feminizm, tarihsel olarak kadınların mücadelesi sonucu ortaya çıkan önemli konular arasında yer almaktadır. Feminizm hareketi, kadınların toplumda eşit haklara sahip olması ve cinsiyet ayrımcılığı ile mücadele etmesi için önemli bir platform oluşturmaktadır. Günümüzde kadınlar birçok alanda eşitsizlik sorunuyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunların başında ise kadına yönelik şiddet gelmektedir.

Bu çalışmada, feminizm ve kadına yönelik şiddet konularına odaklanarak, farkındalık oluşturmak ve bu konularda araştırmalar yaparak toplumun ve askeri personelin konu hakkında daha duyarlı olması amaçlanmaktadır.

Bu çalışmada, ülkemizde feminizm ya da feminizm algısı ve kadına yönelik şiddet farklı boyutlarıyla ele alınmaktadır. Ayrıca yeri geldiğinde kadına şiddet olaylarına müdahale ile görevli olan askeri personelin feminizme ve kadına yönelik şiddette bakış açısı üzerinde durulacaktır. Bunu yaparken bir veri tekniği olan derinlemesine görüşmede, açık uçlu sorular sorularak katılımcılar dinlenecek ve verilen cevaplar kaydedilerek, incelenecektir.

Tüm toplumlarda büyük bir mesele haline gelen kadına yönelik şiddet konusunda yapılacak bilimsel çalışmalar, yasal yaptırım ve uygulamaların sonuç alıcı hale gelerek bu meselenin sona ermesini dilerken kıymetli danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Mihriban ŞENSES AKSU'ya ve gördüğümüz derslerde engin bilgi ve tecrübelerini bizlere aktaran ders öğretmenlerim Doç. Dr. Melda Medine SUNAY ile Doç. Dr. İpek Beyza ALTIPARMAK'a ve her konuda desteğini esirgemeyen sevgili eşim Tuğba ÖNEY'e teşekkürlerimi sunarım.

Kasım 2023

Oktay ÖNEY

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	ix
ÇİZELGE LİSTESİ.....	x
ÖZET.....	xi
SUMMARY	xii
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Konusu ve Önemi	2
1.2 Araştırmanın Amacı	3
1.3 Literatür Araştırması	4
1.4 Evren ve Örneklem	7
1.5 Veri Toplama Teknikleri.....	7
1.6 Karşılaşılan Zorluklar	8
1.7 Araştırmanın Sınırlılıkları	9
1.8 Araştırmanın Problemleri.....	9
2. FEMİNİZM VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE GENEL BAKIŞ.....	11
2.1 Feminizmin Tanımı.....	11
2.2 Feminizmin Tarihsel Gelişimi ve Çeşitleri	12
2.2.1 Tarihsel gelişimi.....	12
2.2.2 Feminizm türleri.....	14
2.2.2.1 Liberal feminizm.....	14
2.2.2.2 Kültürel feminizm	15
2.2.2.3 Radikal feminizm	16
2.2.2.4 Marksist feminizm	16
2.2.2.5 Sosyalist feminizm	17
2.2.2.6 Freudçu feminizm	18
2.2.2.6 Varoluşçu feminizm	19
2.2.2.7 Siyahi feminizm	20
2.2.2.8 İslami feminizm	21
2.2.3 20.yüzyılda Kadın-Merkezcilik, Postmodernizm, Küresel feminizm, Ekofeminizm	21
2.3 Şiddetin Tanımı, Doğası, Kökeni ve Türleri.....	24
2.3.1 Kadına yönelik şiddet türleri.....	27
2.3.1.1 Fiziksel şiddet	31
2.3.1.2 Sözel ve psikolojik şiddet	32
2.3.1.3 Ekonomik şiddet	33

2.3.1.4 Cinsel şiddet.....	33
2.3.1.5 Siber şiddet.....	34
2.4 Kadına Yönelik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet.....	35
2.5 Şiddetle Mücadeleye Yönelik Düzenlemeler.....	38
2.5.1 Dünyadaki düzenlemeler.....	38
2.5.1.1 BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi	39
2.5.1.2 Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi	40
2.5.1.3 Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge...	40
2.5.1.4 Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi.....	41
2.5.2 Türkiye'deki düzenlemeler	42
2.5.2.1 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası	43
2.5.2.2 Türk Medeni Kanunu	44
2.5.2.4 Aile Mahkemeleri Kanunu	46
2.5.2.5 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Uygulama Yönetmeliği	47
2.5.2.6 Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM)	47
2.5.2.7 Kadın konukevleri (KKE)	48
2.5.2.8 Alo 183 sosyal destek hattı	49
2.5.2.10 Kolluk kuvvetleri ve sağlık çalışanları.....	50
3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI	52
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	101
KAYNAKLAR	103
EKLER.....	110
ÖZGEÇMİŞ.....	113

KISALTMALAR

AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ASHM	: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
CEDAW	: Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (Kadınların Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi)
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
HÜNEE	: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü
KKE	: Kadın konukevleri
KSGM	: Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü
SOBAG	: Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Grubu
ŞÖNİM	: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1 Kadınların Demografik Özellikleri	52
Çizelge 3.2 Erkeklerin Demografik Özellikleri	52

ASKERİ PERSONELİN FEMİNİZME VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE BAKIŞI: BURSA İLİ ÖRNEĞİ

ÖZET

Bu tez çalışması, günümüzün önemli konularından olan feminizm, kadın hakları ve kadına yönelik şiddet gibi konulara odaklanarak, Bursa ilinde görev yapan askeri personelin bu konulara bakış açılarını ve deneyimlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Özellikle kadına yönelik şiddet, toplumumuzda hala büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır ve bu konuda alınacak önlemler ve çözümler oldukça önemlidir. Bu çalışmanın amacı, askeri personelin bu konuda nasıl bir tutum sergilediğini ve kadına yönelik şiddetle mücadeledeki rol ve sorumluluklarını incelemektir.

Araştırmanın kapsamı, Bursa ilindeki Yıldırım, Nilüfer ve Osmangazi ilçelerinde görev yapan 20 askeri personelle sınırlıdır. Araştırma, derinlemesine (yarı yapılandırılmış) mülakat tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Askeri personele açık uçlu sorular sorulmuş ve detaylı cevaplar alınmaya çalışılmıştır. Bu sayede askeri personelin kadına yönelik şiddet ve feminizm konusundaki görüşleri, mesleki ve sivil hayatlarında bu tür olaylarla karşılaştıklarında nasıl bir tutum sergiledikleri ve bu konuda neler yapabilecekleri gibi konular ele alınmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, kolluk kuvvetleri kadına şiddet mağdurlarının ilk başvurdıkları merkezlerdir ve bu nedenle, yetki ve sorumlulukları göz önünde bulundurularak, eğitim-öğretim kurumlarında feminizm ve kadına şiddetin önlenmesi, bildirilmesi ve müdahale edilmesi konusunda daha fazla farkındalık oluşturulması gerekmektedir. Askeri personelin de bu konuda bilinçli olmaları ve şiddetle mücadelede etkin bir rol üstlenmeleri önemlidir.

Bu çalışmanın sonucunda, kolluk kuvvetlerinin kadına yönelik şiddetle mücadeledeki önemi vurgulanmış ve çözüm önerileri sunulmuştur. Ayrıca, askeri personelin de bu konuda farkındalığının artırılması ve aktif bir şekilde mücadele etmeleri gerektiği belirtilmiştir. Eğitim-öğretim kurumlarında bu konuların daha fazla ele alınması ve bilinçlendirme çalışmalarının yapılması, kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir adım olacaktır.

Sonuç olarak, bu çalışma Bursa ilinde görev yapan askeri personelin feminizm, kadın hakları ve kadına yönelik şiddet konularındaki görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Kolluk kuvvetlerinin ve askeri personelin bu konuda bilinçlendirilmesi ve aktif bir şekilde mücadele etmeleri, kadına yönelik şiddetin azaltılması için önemli bir adım olacaktır. Eğitim-öğretim kurumlarında bu konuların daha fazla ele alınması da, toplumda bilinçli bir yaklaşımın oluşmasına katkı sağlayacaktır. Bu çalışma, kadın hakları ve kadına yönelik şiddet konularında farkındalığın artırılması ve toplumsal bir değişim oluşturulması yönünde önemli bir adımdır.

Anahtar Kelimeler: Feminizm, Kadına yönelik şiddet, Askeri personel.

PERSPECTIVE ON VIOLENCE AGAINST WOMEN: THE CASE OF BURSA

SUMMARY

This thesis study focuses on today's important issues such as feminism, women's rights and violence against women, and aims to reveal the perspectives and experiences of the military personnel serving in Bursa. Violence against women in particular is still a major problem in our society, and the measures and solutions to be taken in this regard are very important. The aim of this study is to examine the attitude of military personnel in this regard and their roles and responsibilities in combating violence against women.

The scope of the research is limited to 20 military personnel working in Yıldırım, Nilüfer and Osmangazi districts in Bursa. The research was carried out using in-depth (semi-structured) interview technique. Open-ended questions were asked to military personnel and detailed answers were sought. In this way, subjects such as the views of military personnel on violence against women and feminism, how they behave when faced with such events in their professional and civilian lives, and what they can do about it are discussed.

According to the results of the research, law enforcement agencies are the centers where victims of violence against women apply first, and therefore, it is necessary to raise awareness about the prevention, reporting and intervention of feminism and violence against women in education and training institutions, taking into account their authorities and responsibilities. It is important for military personnel to be aware of this issue and take an active role in combating violence.

As a result of this study, the importance of law enforcement in combating violence against women was emphasized and solutions were presented. In addition, it was stated that the awareness of military personnel on this issue should be increased and they should actively fight. Addressing these issues more and raising awareness in educational institutions will be an important step in the fight against violence against women.

As a result, this study aims to reveal the views of military personnel serving in Bursa on feminism, women's rights and violence against women. Raising awareness of law enforcement and military personnel on this issue and their active struggle will be an important step in reducing violence against women. Addressing these issues more in educational institutions will contribute to the formation of a conscious approach in the society. This study is an important step towards raising awareness on women's rights and violence against women and creating a social change.

Keywords: Feminism, Violence against women, Military personnel.

1. GİRİŞ

Feminizmin ortaya çıkması ve kadına yönelik şiddet konusunun gündeme gelmesiyle birlikte, toplumun farklı kesimlerinde kadın haklarına yönelik farklı bakış açıları ortaya çıkmıştır. Bu bakış açıları arasında askeri personelin tutumları da önemli bir yer tutmaktadır. Askeri personel, askeri kültür ve eēitim süreçleri nedeniyle kadın hakları ve feminizm konusunda farklı bir bakış açısına sahip olabilirler. Bu nedenle, askeri personelin feminizme ve kadına yönelik şiddete bakış açılarının incelenmesi, bu konulara ilişkin farkındalık oluşturmak ve askeri personelin bu konulara daha duyarlı olmalarını saēlamak için önemli bir adım olabilir.

Bu tez, askeri personelin feminizme ve kadına yönelik şiddete bakış açılarını incelemeyi amaçlamaktadır. Tez, üç ana bölümden oluşmaktadır. Bu baēlam ıřıēında, ilk bölüm feminizm kavramının incelenmesini ve ardından bu çalışma kapsamında şiddeti ve kadına yönelik şiddet çeşitlerini araştırmaya yönelik bölümleri içerecektir. şiddet olgusu, hem toplulukların hem de genel olarak bireylerin refahı üzerinde zararlı etki yaratan, uluslararası alanda yaygın bir konu olarak tasvir edilmektedir. Ayrıca bu olgu fizyolojik, psikolojik ve ekonomik alanları kapsayan çeşitli alanlarda olumsuz yansımalar yaratır ve yıkıcı sonuçlar doēurmaktadır. İnsanlık tarihi, ilkel aēdan aēdař döneme kadar birçok evreden geçmiştir. Tarihsel platformda meydana gelen savaşlar ve yıkımlar, nihayetinde barışa erene kadar şiddetle beslenmiştir. Saldırғанlıktaki bu artışın tırmanması, genişlemesi ve geniş kapsamlı sonuçları devam etmekte ve dünyayı büyük ölçüde etkilemektedir. şiddet olayları, hem küresel hem de kişisel bakış açılarıyla önemli tartışma ve inceleme konuları arasında yerini almıştır. şiddetin sosyal yapı içinde kabul, şiddet maēduru olan bireyin sosyal hayatını ve bedensel btnlēn tehdit etmesi nedeniyle yoktur. Kadınların fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik ve sözel şiddete maruz kalması, insan hakları ihlali olmakla birlikte evrensel bir saēlık problemidir (Dişsiz ve Hotun şahin, 2008, s. 53). Kadına yönelik şiddet konusunu ele almak için dünya çapındaki ülkeler tarafından onaylanan uluslararası anlaşmalar yapılmıştır. Dahası, bu konuyla ilgili farkındalıēı yaymak için ülkeye özgü çok sayıda çalışmalar başlatılmıştır.

Kadınları hedef alan aile içi şiddet, kadın hakları ve kadına yönelik işyerinde şiddet, özenle araştırılması gereken ve çözümü zorunlu alanlardır ve toplumun en büyük sorunlarından biridir. Günümüzde kadına yönelik şiddetin artması ve zararlı yansımalarının toplumda oluşturduğu tahribatın iletişim kanallarıyla gözler önüne serilmesi ile birlikte kadına yönelik şiddetle mücadele çabaları farklı bir boyut kazanmış ve bu konuyu ele almaya yönelik eylem planlarının geliştirilmesine yol açmıştır.

Bireylerin aile içi iletişimi ve problem çözme yeteneklerini geliştirmeleri, şiddet olayları nedeniyle kadının ve çocuğun aile ortamından uzaklaşmasını engelleyecektir. Bu durum kadının, geleceğe yönelik yaşam mücadelesini güçlendirecek, muhtaçlıktan sıyrılmasını sağlayacak ve kendi ayakları üzerinde durabilme imkânı verecektir. Kadını, ihtiyacı halinde psikolojik destek alma, aile danışmanlığı veya kolluğa müracaat konusunda cesaretlendirecektir. Nihayetinde, bu yaklaşım, toplum içinde barış ve güvenliği teşvik etmek ve toplum refahını korumak için vazgeçilmez kabul edilir. Bu bağlamda, tüm aile üyelerinin şiddet konusunda doğru bilgiye sahip olması ve gençlerin toplumun normalleştirdiği bu tür şiddetin reddedilmesini içselleştirmek için yetiştirilmesi, şiddet ve şiddetle mücadelede en etkili yaklaşım olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle ikinci bölümde kadına karşı şiddet konusu detaylı bir şekilde ele alınacak, ardından üçüncü bölümde askeri personelin feminizme ve kadına yönelik şiddete bakış açısı gerçekleştirilen mülakatla ortaya konulmaya çalışılacaktır. Burada feminizmdeki merkezi kavramlardan biri olan “bilinç yükseltme” den hareketle askeri personelin feminizme ve kadına yönelik şiddete veya şiddet türlerine dair farkındalığı ölçülmeye çalışılacaktır. Konu hakkında yapılan çalışma ve ortaya konulan çözüm önerileri ile literatüre katkı sağlayacağı düşünülmekte ve bundan sonra feminizm ve kadına karşı şiddet kapsamında yapılacak araştırmalara katkı sağlayacak kaynaklardan birisi olması ümit edilmektedir.

1.1 Araştırmanın Konusu ve Önemi

Bu çalışmada günümüzde önem arz eden konu başlıklarından, feminizm; kadın hakları, kadına yönelik şiddet, bu şiddetin türleri ve askeri personelin feminizme ve kadına şiddete yönelik bakış açısını ele alınacaktır. Öncelikle feminizmin kısa tarihçesine, odaklandığı konu ve meselelere, feminizm türlerine ve farklılıklarına

değiniyecektir. Feminizmin alt dalları olan sosyoloji, felsefe ve politika ile bir bütünlük oluşturur. Feminizm, kadınların temel hak ve özgürlükleri ile bu hakların genişletilmesini hedeflemektedir. Bu çalışmada, feminizm tartışması yürütülecek ve nihayetinde kadına yönelik şiddet ve şiddet türleri ele alınacaktır. Bu araştırmada, askeri personelin feminizm konusundaki farkındalığı, kadına karşı şiddete bakış açısı ve kadına yönelik şiddet olaylarıyla karşılaştıklarında müdahale şekilleri, etki ve tepkileri incelenecektir. Meslek hayatları boyunca birçok defa karşılaşacakları, ihbarını alacakları ve müdahale de edecekleri kadına yönelik şiddet olaylarında bildirim kanalları, müdahale şekli ve esaslarının, kanun ve yönetmelikler çerçevesinde, kişisel mahremiyeti, toplum örf ve adetlerini gözeterek belirlenmesi önemlidir. Alınacak tedbirlerle yönetsel ve örgütsel problemlere çözüm önerileri getirebilmesi ve yapılacak olan diğer araştırmalara kaynaklık yapabilmesi açısından önemli görülmektedir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada amaç dezavantajlı sosyal grup içerisinde yer alan kadınların hayatlarının her alanında maruz kaldıkları şiddet, feminizm kapsamında hak arama çabaları, ataerkil bir hegemonyada karşılaştığı zorluklar ve bu zorluklara karşı alınabilecekleri tedbirleri deklare etmektir.

Bilinen o ki; şiddet her bir türü ve her bir yönüyle büyük bir insanlık ayıbı, insanlık suçudur. Özellikle de kadına yönelik şiddet, bireysel ve toplumsal açıdan önlem alınması gerekliliği bulunan olumsuz etkilerinin yanında yıkıcı faktörleri olan sosyal bir hastalıktır. İnsanlar, eski çağlardan günümüze kadar birçok evreden geçerek modernleşmesine rağmen şiddet olayları tüm ilköelliği ile varlığını sürdürmekte ve kabul edilemez bir şekilde günden güne artmaktadır. Toplum içindeki tüm bireylerin güven içerisinde ve can güvenlikleri teminat altına alınmış şekilde, huzurlu bir ortamda yaşama hakkı bulunmaktadır. Şiddet olayının, toplum bireylerini ruhen ve bedenlen tehdit ettiğı durumlarda çözüm odaklı, tedbir uygulamaları geliştirmek gerekmektedir. Toplumların kanayan yarası olan kadına yönelik şiddet konusunda akademik çalışmaların yapılması ve sonuç alıcı önerilerin geliştirilmesi ve konunun sürekli güncel tutulması çok önemlidir. Bu kapsamda, kadına yönelik şiddet ve feminizm konularında toplumda farkındalık yaratabilmek adına yapılan çalışmalar ile

kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik tedbirler, yasal yaptırımlar ve bunların sonuçları ele alınacaktır.

1.3 Literatür Araştırması

Feminizmin, etimolojik olarak incelendiğinde kökeni Latince kadın anlamına gelen “femine” kelimesinden türemiş olduğunu görürüz. Feminizm ideolojisi, kadınların yalnızca kadınlık tabiatı nedeniyle karşılaştıkları zorluklar, gördükleri baskı ve yaşadıkları ezilmişlik ilişkisini inceleyen, dil, din, ırk, sınıf ve ulus gibi kıstaslarda kadınların hayatlarındaki bu önemli meseleyi konu edinen bir bilim dalı olarak görülmektedir. Feminizm ilk olarak 18. yüzyılda İngiltere’de duyulmuş ve idrak edilmiştir. 1792’de yayınlanan Mary Wollstonecraft’ın “A Vindication of the Rights of Women” isimli eseriyle ilk kez akademik açıdan ele alınmıştır (Sevim, 2005, s. 7-8). Feminizm, kadınların erkeklerle eşit şartlarda yaşayabilmek için vermiş oldukları çaba ve ideolojik olarak da feminist düşüncüyü tasvir eden bir kavram olmuştur. Bu nedenle eylemsel ve düşünsel uygulamalar içerir. Feminizm, 1800’lü yıllarda kullanılan “kadıncılık/womanization” konseptin yerini almıştır (Alptekin, 2011, s. 35). Toplumsal cinsiyet nedeniyle fertler üzerinde oluşan beklentiler -tıpkı bir kalıptan çıkmışçasına- baskı oluşturmaktadır. Toplumsal bu beklentiler fertlerin sosyal, siyasal, ekonomik ve hukuki alanlarda, bu beklenti doğrultusunda şekillenmesine neden olur. Toplumsal cinsiyet tanımlaması yine toplumun kendi yarattığı kadınlık ve erkeklik kurgusu şeklinde belirtilir (Alptekin, 2011, s. 35). Bu bağlamda, ötelenen ve ataerkil bir hegemonyada yaşamaya çalışan kadının karşılaştığı zorluk ve uğradığı haksızlıklar şiddet olaylarının zeminini hazırlamakta ve nihayetinde şiddet boy göstermektedir. Kadına yönelik şiddet, ilkel toplum hayatından modern toplum hayatına geçen insanoğlunun, günümüz toplumunda halen bireysel ve toplumsal açıdan önlem alınması gereken, yıkıcı faktörleriyle aile bütünlüğüne zarar veren, şahsın ruh ve beden sağlığını olumsuz yönde etkileyen sosyal bir hastalık olmaktan kurtulamamıştır. Bu kapsamda gündemdeki yerini halen taze tutan kadına şiddet olayları toplumsal bir vaka olarak, sosyolojik açıdan birçok çalışmanın konusu olmuştur. Altıparmak’ın (2019) “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Boyutları: Ankara Örneği” isimli çalışmasında; kadını hedef alan şiddetin bireysel aynı zamanda toplumsal faktörlerin olumsuz yönlerinin etkileri ele alınarak, Ankara ilinde Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) bünyesinde 63 kadın

katılımcıyla yapılan çalışmada, aile içi kadına yönelik şiddetin boyutları gözler önüne serilmiştir. Bu çalışmada şiddete uğrayan, şiddet mağduru kadınların uğradıkları şiddet şekillerine yörüngesinde çıkarımlar yapılarak, şiddete uğrayan kadınların aile içindeki çocuklarının ruhsal yönden düzenlerinin bozulmaması ve anne-babadan ayrı bir çocuk yetiştirmeyi istemedikleri için uğradıkları her türlü şiddete boyun eğdikleri saptanmıştır. Akkaş ve Uyanık'ın (2016) “Kadına Yönelik Şiddet” isimli çalışmalarında şiddet ve şiddet türlerini açıklamış, şiddetin genel bir toplumsal olgu olduğunu kadına karşı şiddetin cinsiyet ayrımcılığından kaynaklanıp, günden güne artarak devam ettiği gözler önüne serilmeye çalışılmıştır. Kendine has özelliklere sahip olan her iki cinsiyetin toplumsal faktörlerin etkisi altında kaldığı belirtilmiştir. Kadına yönelik şiddetin çözüme kavuşabilmesi “Cinsiyet Eşitliği” olgusunun yaygınlaşmasının önemi ve toplumumuzda da bu yönde hareket edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Tatlıhoğlu'nun (2019), “Aile İçi Kadına Karşı Şiddetin Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi: Bingöl İli Örneği” adlı çalışmada, aile içindeki kadına yönelik şiddet, kimi değişkenler ele alarak incelenmiştir. Bu değişkenler: kişinin yaşı, medeni durumu, evlilikte geçen süre, yaptığı iş, aylık gelir seviyesi, çocuk mevcudu ve sayısı, gördüğü eğitim şeklindedir. Bingöl ilinin merkezinde ikamet etmekte olan, 18 yaşının üzerindeki bütün erkek ve kadın katılımcılar üzerinde uygulanan araştırmaya kadın katılımcı sayısı 265 (%50.51) ve erkek katılımcı sayısı 259 (%49.42) olacak şekilde toplamda 524 kişi katılım sağlamıştır. Bu çalışmada, erkek ve kadın için ayrı ayrı olacak şekilde “Aile İçi Şiddet Ölçeği” erkek ve kadın cinsiyeti için ortak kapsamlı 21 maddeyi içeren “Şiddet Tutum Ölçeği” olacak şekilde iki farklı ölçek kullanılmıştır. Elde edilen veriler, ülkemizdeki daha önce yapılan çalışmalar ile karşılaştırılarak analiz edilmiştir. Sonuç olarak, kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve azaltılması kapsamında erkek etkinliğinin ve katkısının yüksek öneme sahip olduğu, bu nedenle erkek cinsiyetin şiddeti algılamada ve şiddetin neden-sonuç bağlantısının araştırılması gerekliliğinin önemi belirtilmiştir. Çalışkan ve Çevik'in (2018) “Kadına Yönelik Şiddetin Belirleyicileri: Türkiye Örneği” isimli çalışmada, ‘Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Anketi’ verileri değerlendirilerek şiddetin türlerinin belirleyici faktörlerinin sağlık durumu, sağlık güvencesi, çocuk sayısı, istismar, intihar düşüncesi, intihar girişimi, aile şiddeti, evlilik rızası, eşin alkol kullanımı, erkeğin uyguladığı şiddet ve çocuğa yönelik şiddet konuları ele alınarak analiz yapılmıştır. Şiddet ve özellikle aile içi şiddetin önlenmesi için ilk olarak cinsiyet

eşitsizliği faktörünün ortadan kaldırılması, eğitimin artırılarak, toplumun bilincinin oluşturulması, ataerkil toplumsal algının ortadan kaldırılmasının önemi belirtilmiştir. Sivaslıoğlu ve Erdal'ın (2020), “Ailede Şiddet Gören Çalışan Kadınların İş Performansı” isimli çalışmasında, küreselleşmiş toplum yapısıyla beraber artan rekabet, toplumsal yapı değişikliği, toplumsal çöküntü ve yozlaşmalar, kadınların iş hayatında kendine yer bulması ve akli gücün ön planda tutulduğu iş sahalarının yaygınlaşması, çalışan kesimin verimliliğini ve katkıları gün geçtikçe daha önemli hal aldığı vurgulanmıştır. Çalışanların iş hayatında mutlu ve iyimser oldukları sürece performanslarını arttırabilecekleri konusunda yapılan çalışmalarda, psikolojik sermaye seviyesi yüksek olan çalışanların performanslarının da yüksek olacağı belirtilmektedir. Kadının iş hayatına atılımı ile belli bir gelir elde ederek, erkeğe olan bağımlılığını azaltmakla birlikte kadının aile içi şiddet, ekonomik şiddet, erken evlilik, taciz, erken doğum gibi konularla mücadelede daha güçlü olma ve sorunlarla başa çıkabilme yetilerini arttırmaktadır. Her alanda olduğu gibi iş hayatında da cinsiyet eşitsizliği büyük bir sorun olarak karşımıza çıktığı ve kadınların işgücüne katılım oranlarındaki düşük seviyenin, en önemli nedenlerinden birisinin de iş hayatındaki cinsiyet temelli şiddetin olduğu belirtilmiştir. Çalışkan'ın (2019), İstanbul'da “Kadına Şiddet” ve “Kadın Cinayeti” Vakalarına Yönelik, Nicel-Nitel Bir İnceleme, isimli çalışmasında; İstanbul'da meydana gelen kadına yönelik şiddet olayları ele alınarak, ilçeler kapsamında niceliksel açıdan değerleri, bu ilçelerin mevcut nüfus değerleriyle birlikte değerlendirilmiştir. Bu çalışmada, şiddet olayları türlerine göre sınıflandırılmış ve kadına yönelik şiddetin en vahim hali olan kadın cinayetlerine yönelik ayrı bir veri tabanı oluşturulmuştur. 2017 ve 2018 tarihleri arasında meydana gelen olaylar tablo haline getirilerek kıyaslama yapılması hedeflenmiştir. İstanbul'da meydana gelen kadına şiddet ve kadın cinayetlerini değerlendirildiğinde, ekonomik etmenlere bağlı gelir seviyesinin düşük olduğu kişiler başta olmak üzere, ekonomik durumu orta ve yüksek olan kişilerde de kadına şiddetin ortaya çıktığı görülmektedir. Kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetlerinin başlıca nedenleri; sonu kavgaya dönen tartışma, aldatma ve boşanma isteği olarak belirtilmektedir. Meydana gelen kadın cinayetlerinden sonra ortaya çıkan, erkeğin intihar girişimlerinin başlıca nedenleri ise maddi sıkıntı içine düşme, çocuğun velayeti ve bakım güçlüğü ile uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığı, ailenin herhangi bir maddi sıkıntı içinde bulunmamasına rağmen boşanma isteğinin olması, boşanma evresi sonrasında çocuğun bireyler arasında paylaşılabilmesi şeklindeki

konuları kapsamaktadır. Eşler arasındaki şiddete dayalı ve çekişmeli boşanma durumlarında, özellikle çocuğun velayeti konusunda devletin ücretsiz psikolojik destek sağlaması, meydana gelen cinayet olayları sonrasında intihar eğilimi bulunan genellikle orta yaş grubu kişilere, boşanmadan sonra şiddeti özendirici tutum yerine sosyal destek sağlanmasının önemini belirtmektedir.

1.4 Evren ve Örneklem

Kadına karşı şiddetle mücadelede yetkili ve görevli olan ülke genelindeki iki yüz bine yakın askeri personel bulunmaktadır. Bu araştırma, Bursa ili Yıldırım, Nilüfer ve Osmangazi ilçelerinde görev yapan askeri personel ile sınırlandırılarak gerçekleştirilmiştir. Örneklem dâhil edilecek katılımcılar araştırma konusu hakkında detaylı bilgi sahibi olan ve şiddet olaylarına müdahale eden askeri personelden seçilmiştir. Bu kapsamda askeri personelle yapılan görüşmelerde, nitel araştırmanın yönteminde bir veri toplama tekniği olan derinlemesine, yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Burada askeri personele, yüz yüze görüşme tekniği ile açık uçlu sorular sorularak detaylı cevaplar alınmaya çalışılmıştır. Örneklem seçiminde kıstas, örnekler tesadüfen seçilmemekte ve seçilen örneklerde de konu hakkında çalışmaya uygun bazı özellikler aranmaktadır. Dolayısıyla, evrendeki herkes örneklem dâhil edilmemektedir. (De Vaus, 1990, s. 60; akt. Suğur, Koçak ve diğ., 2009, s. 144). Bu nedenle çalışmada jandarma sınıfında askeri personel olarak görev yapan kadına yönelik şiddetle karşılaştıklarında müdahale eden aynı zamanda bildirimde bulunma mükellefiyeti bulunan kişilerden seçilmiştir. Araştırma boyunca 23 kişiyle görüşme yapılmış olup üç görüşme yeterli veri alınamadığı gerekçesiyle değerlendirmeye alınmamıştır. Yapılan görüşmelerde feminizm ve kadına yönelik şiddet konusundaki farkındalık, kendi yaşantısında tanık olduğu şiddet ve türleri, şiddete müdahale şekli ve çözüm önerileri irdelenmiştir.

1.5 Veri Toplama Teknikleri

Bu çalışmada, Bursa ilinde örneklem dâhil edilen 20 askeri personelle görüşme gerçekleştirilerek, nitel araştırmanın yönteminde bir veri toplama tekniği olan derinlemesine, yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Burada askeri personele, yüz yüze görüşme tekniği ile açık uçlu sorular sorularak, detaylı cevaplar alınmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda katılımcılara yarı yapılandırılmış görüşme

formu uygulanmıştır. Bu görüşme formundaki soruların temelinde ise katılımcıların feminizmi ve şiddeti nasıl tanımladıkları, kendi yaşantısında tanık olduğu şiddet, müdahale ettiği şiddet çeşitleri ve konu hakkında çözüm odakları sunabilecekleri soru kalıplarını içermektedir. Mülakatlar 18 Nisan 2023 – 18 Mayıs 2023 tarihleri arasında yaklaşık bir aylık sürede gerçekleşmiştir. Bu görüşmeler, katılımcıların mesai yeri ve saati dışında, istedikleri yer ve zamanda, günlük işlerini aksatmayacak şekilde doğal ortamda olmasına dikkat edilerek yapılmıştır. Ayrıca katılımcıların herhangi bir risk altına girmemesi açısından kendi isimleri yerine kod verilmiştir.

1.6 Karşılaşılan Zorluklar

Bu araştırma sürecinde feminizme ve kadına karşı şiddete farklı bir gözle dışarıdan bakılması ve şiddet mağdurlarının duygularının esiri altında kalınmaması, çalışmaların devamı açısından olumlu katkı sağlamış olsa da sadece konu kapsamında odaklanma yönünden eksik kalınmasına neden olmuştur. (Kümbetoğlu, 2019, s. 53). Katılımcılara sorulan: “Şiddet denilince genelde erkeğin kadına karşı yaptığı olumsuz bir eylem olarak akıllarda yer etmektedir. Buz dağının görünmez yüzü olarak değerlendirilebilecek olan kadının kadına karşı yaptığı şiddete çevrenizde, özellikle akraba ve komşuluk ilişkilerinde hiç tanık oldunuz mu? Örnek verebilir misiniz?” şeklindeki soruya genel olarak, ‘Şiddetin kaynağı erkektir.’, ‘Şiddetin kaynağının kadınlar mı olduğunu söylemeye çalışıyorsunuz?’ gibi özellikle kadın katılımcılardan tepkisel cevaplar alınmıştır. Bu araştırmada esas olan erkeğin kadına şiddeti kabul edilmekle birlikte madalyonun ters yüzü, meselenin başka bir boyutu olarak, erkeğin ve kadının kendi hemcinsine, kadının erkeğe uyguladığı şiddet konularının da araştırılması gerekir. Bir diğer sorun da askeri personelin kimi mülakat sorularına mesleğine zarar gelmemesi için çekimser davranmasıdır. Bu durumlarda mülakata katılanlara tereddüt duyduğu soruyu cevaplamayabileceği veya istediği takdirde görüşmeyi sonlandırabileceği teklif edilmiştir. Mülakatlarda etik değerler kalıbı içinde kalarak, faydalı ve olumlu iletişim kurulmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışma sahası olarak sadece Bursa ile sınırlı kalınması ve bu ilde görev yapan askeri personel ile görüşme sağlanması konu kapsamı gereği dezavantaj yaratmıştır.

1.7 Araştırmanın Sınırlılıkları

Feminizm ve kadına yönelik şiddet incelendiğinde bu çalışmanın sınırlılıkları şu şekilde sıralanabilir:

- Araştırma Bursa ilinde görev yapan askeri personelle sınırlıdır.
- Çalışmada feminizm ve kadına yönelik şiddet detaylı incelendiğinden, derinlemesine görüşme tekniği ile sınırlıdır.
- Saha araştırması Bursa ilinde görev yapan 20 askeri personelle sınırlandırılmıştır.
- Mülakatlar, bilinmesi gereken prensibi doğrultusunda sınırlandırılmıştır.

1.8 Araştırmanın Problemleri

Bir çalışmanın inceleme problemi “incelemenin somut olarak farkına vardığı ve uygulamada yaşanan bu sorunun çözümlenmesini gerekli gördüğü bir olgu veya olay” olabilir. Bunun yanında belirli bir literatür taraması yapılarak veya araştırmacının geçmiş deneyimlerinden hareketle de sorun tespit edilebilir (Sandelowski, 1986; akt. Baltacı, 2019, s. 372). Bu çalışmadaki doğruluğu denenen meseleler şiddet kapsamında yapılan incelemelerin yanında sosyolojik açıdan gözlemlenen maddeleri içermektedir. Çalışmanın ana meselesi “feminizm hakkında düşünceleri derleme ve kadına yönelik şiddetin niçin ve nasıl gerçekleştiği” şeklinde belirlenmiştir. Alt meseleleri ise şu şekildedir:

1. Feminizm ve kadınlar şiddeti nasıl ifade etmektedir?
2. Katılımcılara göre kadınlar hem cinslerine şiddet uygular mı? Uyguluyorsa kadınlar hangi gerekçeyle bunu birbirine yapmaktadır?
3. Kadına yönelik şiddet ve şiddete teşebbüs hangi durumlarda oluşmaktadır?
4. Kadına yönelik şiddet olgusunun yaygınlığı, şiddet algısını normalleştirir mi? Toplumu duyarsızlaştırır mı?
5. Kadına yönelik şiddette yaş, eğitim düzeyi, sosyo-kültürel ve ekonomik durum şiddette maruz kalma oranlarında etkileyici bir faktör müdür?
6. Çocukluk çağında şiddette maruz kalan kişi sonraki evrede hayatını sağlıklı idame ettirebilir mi? Öğrenilmiş şiddet var mıdır?

7. Kadınların erkeklerle aynı ev ortamında bulunmasının şiddeti artırıcı etkisi olabilir mi? Varsa ne orandadır?

8. Şiddetin güçlüden zayıfa veya zayıftan güçlüye doğru uygulanması durumunda şiddetin türlerinde değişiklik olur mu?

2. FEMİNİZM VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE GENEL BAKIŞ

2.1 Feminizmin Tanımı

Feminizm, kelime olarak Latince kadın manasına gelen ‘femine’ kelimesinden türemiş bir ideoloji olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ideoloji kadınların yaşadıkları olumsuzlukları, baskıları incelemektedir. Bu algı, 18.yüzyılın ilk çeyreğinde İngiltere’de gün yüzüne çıkmıştır. Feminizm diğer bir ifadeyle, “cinsiyeti (gender) önemli ve temel analiz birimi olarak gören faaliyetler, teoriler, varsayımlar, felsefeler ve yaklaşımlar demeti” (Zalewski, 1995, s. 341) şeklinde belirtilen, disiplinler-arası bir akademik bilgi işleme biçimidir (Finger ve Rosner, 2001).

Radikal bir tanıma göre feminizm, cinsiyetçi tutuma, karşı bir duruştur. Feminizm konusunda benzer tanımlar pek yapılamaz ancak Mitchel’in tanımına göre: “Kadınların bir dayanışma içerisine girerek, cinsiyetçi hakların tamamının kadınlardan esirgenmemesini savunan ve kadınları politikalara yönelik başlattıkları harekettir”. Geniş ifade ile feminizm bir doktrin olarak savunulan, erkekler adına tanımlanan siyasi, ekonomik ve toplumsal toplumdaki rolünü genişletme öğretisidir (Michel, 1984, s. 17).

Farklı amaçları ve ideaları olan feminist grupların ortak yönleri kadınların temel haklarını koruma ve iyileştirme mücadelesidir (Jaggar, 1988, s. 5-8). Feminist düşünceyi savunanlara göre, toplumdaki kudret sahibinin erkek olması nedeniyle dünya üzerindeki tarih, iktisat ve siyaset bilimleri tarihsel süreçte kadındaki değişim ve gelişimi görmek istememektedir. Kadınların toplumda ve devlette rolleri, tali planda yer almaktır. Ancak erkek istihdamında problem olduğu zaman kadınlar gündeme gelmektedir. Özetle, kamusal ve özel alanı içeren bir konsept olan feminizm, siyasi, iktisadi, hukuki ve toplumsal araçlar ve düzenlemeler vasıtasıyla kadınların ezilmişlik ve ötekileştirilmişlik kavramlarını temel alan bir öğretim (David, 2000, s. 102). Feminizm ideolojisi gerçekte kadınların daha fazla hak arama ve bu hakları meşrulaştırılmak için gerek resmi gerekse sivil, politik eylemlerle eşit

haklara kavuşmayı amaç edinen bir yaklaşımdır. Ayrıca feminizmin alt dalları olan, sosyoloji, politika ve felsefeyle bir bütünlük oluşturur.

2.2 Feminizmin Tarihsel Gelişimi ve Çeşitleri

2.2.1 Tarihsel gelişimi

Feminizm, kadınların siyasal, sosyal ve ekonomik eşitliği için mücadele eden bir harekettir. Feminizmin tarihsel gelişimi, 18. yüzyılın sonlarına kadar uzanır ve bu dönemde, kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ve ayrımcılığa karşı mücadele etmeye başladığı görülür. Feminizm, genellikle kadınların haklarını savunan bir hareket olarak anılır. Ancak, feminizm kavramı, farklı dönemlerde farklı anlamlar kazanmış ve yalnızca kadınların haklarına yönelik değil aynı zamanda toplumsal cinsiyet rolleri, cinsiyet kimliği, cinsel yönelim ve ırk gibi konularda da mücadeleler verilmiştir. Feminizmin tarihsel gelişimi, bu farklı mücadelelere bağlı olarak şekillenmiştir.

Feminizmin tarihsel gelişimi, 18. yüzyılın sonlarına kadar uzanır. Bu dönemde, Aydınlanma Çağı'nın etkisiyle, insan hakları ve özgürlüklerinin önemi vurgulanmaya başlanmıştı. Ancak, bu düşüncelerin kadın haklarına yansımaları çok sınırlıydı. Kadınlar, toplumsal cinsiyet rollerine ve ayrımcılığa karşı mücadele etmeye başladılar ve bu dönemde, kadınların eğitim, iş, oy hakkı gibi talepleri öne çıktı. Mary Wollstonecraft'ın "Vindication of the Rights of Woman" adlı eseri, kadınların eğitim haklarını savunan ilk feminist eser olarak kabul edilir (Donovan, 2006, s. 21).

19. yüzyılda, kadınların haklarına yönelik mücadeleler güçlenerek devam etti. Bu dönemde, kadınların oy hakkı talebi öne çıktı ve bu talep, özellikle İngiltere ve Amerika'da birçok kadın örgütünün kurulmasına neden oldu. Bu örgütler, kadınların eşit haklara sahip olması için mücadele etti ve bu mücadele, 20. yüzyılın başlarında kadınlara oy hakkının verilmesiyle sonuçlandı (Bensadon, 1994, s. 60-61).

20. yüzyılda, feminizm hareketi daha da güçlenerek devam etti. Bu dönemde, kadınların iş hayatına katılımı ve toplumsal cinsiyet rollerinin tartışılması öne çıktı. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, kadınlar iş hayatında daha fazla yer almaya başladılar ve bu durum, kadınların ekonomik özgürlüklerini artırdı. Bu dönemde, Betty Friedan'ın "The Feminine Mystique" adlı eseri, kadınların evlilik ve aile

hayatındaki rollerini eleştiren ve kadınların kariyer yapma özgürlüklerine vurgu yapan bir eser olarak dikkat çekti (Friedan, 2013).

1960'lı yıllarda, feminizm hareketi daha da radikalleşerek devam etti. Bu dönemde, siyah kadınların haklarına yönelik mücadeleler de öne çıktı ve feminist hareket, ırk ve cinsiyet ayrımcılığına karşı mücadele etmeye başladı. Bu dönemde, feminizmin farklı dalgaları ortaya çıktı. İlk dalga feminizm, kadınların oy ve eğitim haklarını savunurken, ikinci dalga feminizm, kadınların iş hayatına katılımı ve toplumsal cinsiyet rollerinin eleştirilmesine odaklandı. Üçüncü dalga feminizm ise, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim gibi konulara odaklanarak, feminizmin daha kapsayıcı ve çeşitliliğe dayalı bir anlayışını benimsedi (Taş, 2016, s. 170).

Feminizmin tarihsel gelişimi, farklı kaynaklardan beslenerek şekillendi. Feminist düşüncenin temel kaynakları arasında, Mary Wollstonecraft, Simone de Beauvoir, Betty Friedan, Bell Hooks, Audre Lorde, Angela Davis, Gloria Steinem ve Adrienne Rich gibi isimler yer alır. Bu düşünürler, kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ve ayrımcılığa karşı mücadelelerini destekledi ve feminizmin farklı dalgalarının oluşmasına katkı sağladı (Kolay, 2015, s. 7).

Feminizmin tarihsel gelişiminde, kadınların örgütlenmesi ve bir araya gelmesi büyük bir önem taşıdı. Kadın örgütleri, mücadelelerini örgütlü bir şekilde sürdürerek, kadınların haklarının ve eşitliğinin sağlanması için mücadele ettiler. Bu örgütler, kadınların siyasal hayatta ve iş hayatında aktif rol almalarını sağlamak için çalışmalar yaptılar ve kadınların seslerini duyurabilmeleri için alanlar açtılar (Özveri, 2009, s. 210).

1990'lı yıllardan sonra, kadınların çıkarları doğrultusunda, mevcut konumlarına ve aralarındaki farklılıklara dikkat çekildi. Bu durum feminizm içinde yeni yaklaşımların doğmasına yol açtı. Önceleri, feminizm “kardeşlik” ve “cinsiyet eşitliği” üzerine odaklanırken, kadınların baskısı ve şiddetini ele alırken, 1990'lardan sonra, feminist teori içinde daha öz-eleştirel bir yaklaşıma ve yeni kavramsal tartışmalara doğru bir kayma oldu. Bu tartışmalar genellikle kadınlar arasındaki güç dinamikleri ve siyaset, ekonomi, toplum ve hukuk gibi alanlarda kadın ve erkeklerin paylaştığı ortak çıkarlar etrafında odaklandı. Sonuç olarak, uluslararası ilişkileri incelerken, her biri birbirini tamamlamak yerine farklı teorik bakış açıları sunan farklı feminist yaklaşımların var olduğu ortaya koymaktadır (Taş, 2016, s. 5).

2.2.2 Feminizm türleri

2.2.2.1 Liberal feminizm

Liberal feminizm ya da birinci dalga feminizm, liberalizmin eşitlik, bireysellik ve özgürlük kavramlarını sıklıkla vurgulayarak, kadınların erkeklerle eşit birer insan olduğunu kabul eder. Bu akım, bireyin değerine ve insan haklarına odaklanan liberalizm anlayışı gibi, kadınların da haklarını koruyarak egemen gücün etkisini azaltmayı hedefler. Liberal feminizm, kadınların erkekler tarafından kurulan hâkimiyetin sona ermesini ve kadınlara liberal fikirlerin uygulanmasını sağlamayı amaçlar (Çavuşoğlu, 2015, s. 22).

Liberal feminizm, kadın ve erkeğin bilimsel olarak benzer varlıklar olduğu varsayımı üzerine odaklanmıştır. Bu bağlamda, yasalar önünde eşitlik, kadınlara oy hakkının tanınması, kadınların iş ve eğitim fırsatlarının erkeklerle aynı seviyede olması ve kadınların özel alanlarda tutulmaması gibi konular liberal feministlerin ilgilendiği ana alanlardır. Liberal feminizmin amacı, erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliğine son vermek, hukukta ve toplumda cinsel ayrımcılığı yok etmek, kadınları sadece özel alanda bırakan anlayışı terk etmek ve erkekler karşısında kadın gücünü eşit hale getirmek için önlemler alarak, kadınlar için gerçek eşitliği tesis etmektir (Akgün, 2020, s. 21).

Mary Wollstonecraft, liberal feminizmin temel savunucularından biri olarak kabul edilir. "Kadın Haklarının Bir Savunusu" adlı kitabında, kadınların erkekler kadar Tanrı tarafından yaratılmış varlıklar olduğunu, daha iyi eğitim almaları ve zihinsel yeteneklerini geliştirmelerine izin verilmesi gerektiğini savunmuştur. Kitapta, burjuva erkeklerle kadınlar arasında siyasi, hukuki ve eğitimsel eşitliği savunarak, "kadınsılık" kavramını eleştirmiştir. (İmançer, 2002, s. 153).

John Stuart Mill, liberal feminizmi de etkilemiş bir düşünürdür. Mill'e göre, kadınlar ile erkekler arasında doğuştan gelen bir ayrım yoktur. Mill, her bireyin potansiyelini en üst seviyede gerçekleştirebilmesi için eşit fırsatlar oluşturulması gerektiğine inanmıştır. Kadınlar ve erkekler arasındaki yasal eşitliğin sağlanması toplumsal eşitliği de getirecektir (Akgün, 2020, s. 24).

Liberal feminizm hareketinin önemli figürlerinden biri olan Frances Wright, kadınların aldatılmalarını eleştirel düşünce yoluyla kırabileceklerini savunmuştur. "Bilginin Doğası Üzerine" adlı konferansında, kadınları erkeklere denk hale getirmek

için Jeremy Bentham'ın fikirlerini kadına uyarlamıştır ve kadının erkeğe tabi olması fikrini reddetmiştir. Sarah Grimke ise, kutsal kitaplarda kadınlara yapılan baskıyı yasallaştırmak amacıyla kullanılan temel bölümleri eleştirmiş ve kadınların yüzyıllardır geleneksel görüşlerle mücadele etmek zorunda olduğunu belirtmiştir. Özel alanda kadınlara ayrı bir yer verilmesine ve kamusal sorunlarda aklın kullanılmasının uygun olmadığı fikrine karşı çıkan Grimke, kadınların yönetimde yer alması fikrinin gerçekleşmesine çekinceli yaklaşmaktadır (Donovan, 2012, s. 21-22).

Liberal feministler, genellikle 19. yüzyılda kadınlara uygulanan eşitsizliklerin nedenini ayrımcılık ve toplumsal koşullandırmada bulmuşlardır. Bu dönemde kadınların gelişmemesinin nedeni olarak toplumun kadınlara yeterli eğitim fırsatı, siyasi haklar ve ekonomik bağımsızlık sağlamamasını görmüşlerdir. 20. yüzyılda ise Betty Friedan gibi liberal feministler, kadınların ikinci sınıf yurttaşlar olarak görülmemesi gerektiğini, erkeklerle kadınlar arasında herhangi bir ayrım yapılmaması gerektiğini savunmuştur. Bu düşünceye göre, tarihsel süreç boyunca erkeklerin elinde tuttuğu tüm güç ve imtiyazlara kadınların da sahip olması gerekmektedir. Bu araştırmada yapılan mülakatlar neticesinde askeri personelin, kadın ve erkeğin bilimsel olarak benzer varlıklar olduğundan eşit şartlarda hayatlarının devamı gerekliliği konusunda fikir birliği içinde oldukları görülmüştür.

2.2.2.2 Kültürel feminizm

Kültürel Feminizm, kadını diğer teorilerden farklı olarak kişisel güç, gurur ve kamusal yenilenme kaynağı olarak tanımlar. Bu anlayış, siyasal değişim yerine kültürel dönüşüme odaklanır ve dönüşümün anaerkil bir yapıya doğru gerçekleşmesi gerektiğini savunur. Bu görüşe göre, kadınlar dışıl etki ve değerler aracılığıyla yönlendirilen bir toplum oluşturmamalıdır. Yani, kadınların özgürlükleri ve hakları için mücadele etmek yerine, kadınların dışıl özelliklerini vurgulayarak toplumun kültürel yapısını dönüştürmek gereklidir. Bu dönüşüm sayesinde, kadınlar toplumsal olarak daha fazla etkiye sahip olabilirler ve toplumun ataerkil yapısından kurtulabilirler (Donovan, 2006, s. 69-70).

Kültürel Feminizm, Margaret Fuller'in 1845'te yazdığı "19. Yüzyılda Kadın" eseriyle şekillenmiştir ve aydınlanmanın mekanik bakış açısının yerine duygusal ve sezgisel bilgiye vurgu yapar. Fuller, kadını doğal olarak bu bilgiye ulaşabilen bir varlık olarak tanımlar ve kadınların bu yeteneğini geliştirmesiyle toplumu radikal olarak

değiştirebileceklerini savunur. Fuller'a göre, kadınların duygusal ve sezgisel bilgiye olan yetenekleri, toplumdaki erkek egemenliğinin yarattığı sorunların çözümünde büyük bir rol oynar. Kadınların bu yeteneklerini kullanarak toplumun daha adil ve eşitlikçi bir yapıya kavuşmasını sağlayabilecekleri düşünülmektedir. Kültürel feminizm, kadını sadece biyolojik cinsiyetiyle değil, aynı zamanda duygusal ve sezgisel özellikleriyle de tanımlar. Bu yaklaşım, kadınların toplumda daha fazla söz sahibi olması ve toplumun daha insancıl bir yapıya kavuşması için kadınların güçlenmesi gerektiğini savunur (Özsöz, 2008, s. 54-55).

2.2.2.3 Radikal feminizm

Radikal feminizm, liberalizmin eşit anlayışına tamamen farklı bir açıdan yaklaşır. Bu liberal gelenek, kadın ve erkeğin doğuştan farklı olduğunu ve erkeğin her daim kadını baskı altında tuttuğunu belirtir. Radikal feministler, kadının her alanda ikinci sınıf vatandaş muamelesi gördüğünü savunur ve erkekten bağımsız bir dünya yaratmak için kadınların birbirlerine yönelmesi gerektiğini öne sürerler. Özellikle pornografi konusuna özel bir önem veren radikal feministler, pornografinin kadınların ikincil konumda tutulmasında önemli bir araç olduğunu iddia ederler.

Radikal feministler, kadınların her alanda ikinci sınıf vatandaş muamelesi gördüğünü savunarak, erkek egemenliğinin ve kadının erkeğe hizmet etmek zorunda kalması sorununun kapitalizmin doğurduğu bir problem olmadığını, fakat erkeğin kadını doğuştan itibaren boyunduruğu altına almaya çalıştığını belirtirler. Bu geleneğin özel olarak pornografi konusuna önem verdiği ve pornografinin kadınların ikincil konumda tutulmasında önemli bir araç olduğunu iddia ettiği de bilinmektedir (Demir, 2003, s. 7).

2.2.2.4 Marksist feminizm

Marksist feminizm, kadınların baskılanması sorununu ele alırken, kadınların statüsü ile üretim tarzları ya da kapitalizm arasındaki ilişkiyi inceler ve maddi bir temele dayanır. Yani, biyolojik üretimden ziyade üretim ve yeniden üretim alanları arasındaki bağları belirleyerek, kadınlar tarafından yapılan işlerin ve işçilerin işlevselliğini sağlayan tüm işlerin önemini vurgular (Özsöz, 2008, s. 52).

Aydınlanmacı liberal ve radikal geleneğe muhalefet niteliğindeki bu yaklaşım, özellikle Engels'in "Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni" eserinde Marx'ın

görüşleri temelinde şekillendirilen aile olgusu üzerinde yoğunlaşır. Engels, "Tek eşlilik, önemli servetlerin bir erkek elinde toplanması ve bu servetlerin sadece bu adamın çocuklarına kalmasını istemesinden doğdu." diyerek, iktisadi üstünlüğü elinde bulunduran erkeğin, kadına üstünlük kurduğunu açıklar (Demir, 2003, s.8-9).

Feminist teoriyi, marksist teoriden ayıran nokta maddi koşullar yerine cinselliği ön planda tutmalarıdır. Marksizm emek faktörünü önemserken feminizm ise cinsellik faktörünü ön plana çıkarır. Gloria Steinam'a göre değişim süreci değişimin kendisidir ve amaç araç olarak görülmektedir (Harding, 2000: 217-218). Hartsock'a göre kadınların birincil görevi ev işi ve çocuk bakımıdır. Kadınlar çalışıyor dahi olsa her zaman birinci önceliği ev işi olmak zorundadır ve çalışma hayatı ikinci planda kalmaktadır.

Özetlemek gerekirse, marksist feminizm, kadının özgürleşmesi için sınıfsız bir toplumun oluşturulmasının kaçınılmaz olduğunu savunur. Bu düşünce, sosyalist feminizm ile birlikte benimsenir ve uygulamada "bilinç yükseltme" kavramına (yani devrimci bilince ulaşmaya) önem verilir (Özsöz, 2008, s. 56). Ayrıca marksist feministler, geleneksel aile yapısını dönüştürmeye, aile içi köleliği yok etmeye ve çocuk yetiştirme konusunda paydaş yaklaşımlar üretmeye çalıştılar, bu nedenle liberal feministlerin reformist hedeflerinin üzerine çıktılar.

2.2.2.5 Sosyalist feminizm

Sosyalist feminizm, marksist teoriyle benzer kaynaklardan beslenir ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği vurgusunu paylaşır. Ancak, kitle kültüründeki ideolojik dışavurumların görece özerkliğini kabul eder. Sosyalist feminizm, sınıfsal baskının yanı sıra ataerkilliğin de önemine vurgu yapar.

Bu yaklaşım, marksist teorinin ev hayatında ve iş ortamında kadını baskılayan ataerkilliği ve kadının ücretsiz ve sömürülen emeğini tam manada açıklayamadığını savunur. Liberal geleneği eleştirir ve kolektif yarımlara yönelir. Sosyalist feminizm, kadınların özgürleşme yolunda sosyalist sol gruplar gibi destekçi siyasal gruplara ihtiyacı olduğunu ve ayrılıkçı olmamak gerektiğini savunurlar (Özsöz, 2008, s. 58).

Sosyalist feminizm, kadınların özgürleşmesi için farklı alanlarda mücadele etmenin önemine vurgu yapar ve cinsiyet rollerine dayalı ayrımcılığın ortadan kaldırılması için toplumsal yapıların ve kültürel normların değiştirilmesi gerektiğini savunur (Steeves, 1999, s. 150-151).

2.2.2.6 Freudçu feminizm

Freud'un çalışmaları, toplumsal olarak belirlenmiş yetişkinlik rolleri ve aile içindeki cinsiyet rolleri konusunda feminist çalışmalara kaynak oluşturmaktadır. Ancak, Freud'un kadını erkek için var olan bir nesne konumuna getiren görüşleri, ciddi eleştirilmiştir. Bu eleştiriler, Freud'un eril önyargılara dayalı bilimsel yöntemler kullandığı ve biyolojik determinizme dayandığı düşüncesi üzerine kuruludur. Radikal feministler, Freud'un belirlemelerinin toplumsal baskı ve yönlendirme mekanizmalarına dayandırılması gerektiğini savunmaktadır. Bu eleştirilerin odak noktası, kadının erkeğe bağımlı ve boyun eğen bir varlık olarak tanımlanması ve cinsiyet rollerinin biyolojik olarak belirlenmiş olmasıdır (Donovan, 2006, s. 198).

Freud'un biyolojik determinizme dayalı "anatomî kaderdir" anlayışı, en çok eleştirilen noktalarından biridir ve bu düşünce onun kadını itaat etmesi gereken bir varlık şeklinde tanımlamasıdır. Freud'a yönelik eleştirilerin temelinde, bilimsel yöntemlerinde eril önyargıların yer alması vardır. Radikal feministler de benzer eleştirilerde bulunarak, Freud'un cinsiyet rollerini biyolojik olarak belirleyen yaklaşımının toplumsal baskı ve yönlendirme mekanizmalarına dayandırılması gerektiğini savunmaktadır. Bu eleştiriler, kadının erkeğe bağımlı ve boyun eğen bir varlık olarak tasvir edilmesine karşı çıkmakta ve kadınların toplumsal cinsiyet rollerinde daha özgür olmaları gerektiğini vurgulamaktadır (Özsöz, 2008, s. 53).

Freudçu feminizm, kadınların erkeklerle aynı psikolojik yapıya sahip olduğunu ve kadınların da cinsel olarak erkekler kadar aktif olduğunu savunan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, Freud'un psikanaliz kuramı temel alınarak geliştirilmiştir. Kadınların cinselliğe bakış açısını değiştirmeyi ve kadınların cinsel özgürlüklerinin erkeklerinkine eşit olduğunu kabul ettirmeyi amaçlamaktadır. Kadınların cinsel kimliklerinin erkeklerden farklı olduğunu ve kadınların cinsel kimliklerini özgürce ifade etmeleri gerektiğini savunmaktadır. Ancak, Freudçu feminizmin eleştirileri de bulunmaktadır. Bu yaklaşım, cinsiyet rollerinin toplumsal yapıdan ziyade biyolojik yapıya dayandığını öne sürerek, kadınların erkeklerle aynı psikolojik yapıya sahip olduğunu iddia etmektedir. Bu düşünce, kadınların gerçek yaşamlarında karşılaştığı toplumsal baskıları ve cinsiyet rollerinin dayatmalarını göz ardı etmektedir (Freud, 1927, s. 56-82). Freudçu feminizm, kadınların cinsel kimliklerinin erkeklerinkine eşit olduğunu savunarak kadın hakları için önemli bir adım atmıştır. Ancak, cinsiyet rollerinin biyolojik yapıya dayandığı düşüncesi, feminizmin temel felsefesiyle

çelişmektedir. Feminizmin amacı, kadınların toplumsal cinsiyet rollerinde özgür olmalarını sağlamak ve kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmalarını sağlamaktır. Bu nedenle, cinsiyet rollerinin toplumsal yapıya dayandığı gerçeğini göz ardı etmeden, kadınların cinsel kimliklerinin özgürce ifade edebilecekleri bir ortamın oluşturulması için mücadele edilmelidir (Donovan, 2006, s. 179).

2.2.2.6 Varoluşçu feminizm

Varoluşçu feminizm, Simone de Beauvoir'un "İkinci Cins" adlı eseriyle ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşım, kadınların toplumsal cinsiyet rolleri ve kadınlık hakkında düşüncelerini anlamaya ve bu düşünceleri değiştirmeye odaklanır. Kadınların toplumsal cinsiyet rollerine karşı çıkarak, kadınların kendi kimliklerini ve varoluşlarını yeniden tanımlamalarını savunur ve kadınların yaşamları süresince karşılaştığı baskıların ve cinsiyet rollerinin toplumsal yapıdan kaynaklandığını ve kadınların bu yapıyı değiştirmeleri gerektiğini vurgular (Beauvoir, 2011, s. 16).

Varoluşçu feminizm, kadınların erkeklerle eşit haklara ve fırsatlara sahip olmalarını savunurken, kadınların varoluşsal farklılıklarını da kabul etmektedir. Bu yaklaşım, kadınların kendi varoluşlarının önemini vurgulayarak, kadınların güçlerini keşfetmeleri ve hayatlarını kendi tercihlerine göre şekillendirmeleri gerektiğini savunmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerinin kadın-erkek arasındaki ilişkileri belirlediğini ve bu rollerin değiştirilmesi için erkeklerin de çaba göstermesi gerektiğini savunmaktadır (Bartky, 1982, s. 43-47).

Lakin varoluşçu feminizmin eleştirileri de bulunmaktadır. Bu yaklaşım, kadınların toplumsal cinsiyet rollerini kendi iradeleriyle reddetmelerini savunmasına rağmen, kadınların gerçek hayatta karşılaştığı baskıların ve zorlukların üstesinden gelmeleri için yeterli desteği sağlamamaktadır. Ayrıca, varoluşçu feminizm, kadınların kendi varoluşlarını keşfetmeleri konusunda güçlü bir vurgu yaparken, toplumsal yapıyı değiştirme konusunda yeterli bir çözüm sunmamaktadır (Donovan, 2006, s.223-227).

Sonuç olarak, varoluşçu feminizm, kadınların toplumsal cinsiyet rollerini reddetmeleri ve kendi varoluşlarını yeniden tanımlamaları konusunda önemli bir adım olmuştur. Ancak, kadınların gerçek hayatta karşılaştığı zorlukların üstesinden gelmeleri ve toplumsal yapıyı değiştirmeleri için daha somut çözümler üretilmesi gerekmektedir.

2.2.2.7 Siyahi feminizm

Siyahi feminizm, kadın hareketinde beyaz kadınların öncelikleri ve ayrımcılığına karşı mücadele ederken, siyah kadınların özgün deneyimlerini de ele alır ve çifte ayrımcılıkla mücadele eder. Bu yaklaşım, siyah kadınların hem kadın hem de siyah oldukları için karşılaştığı zorlukları göz önünde bulundurur ve kadın hareketinde yer alan beyaz feminizmin siyah kadınların deneyimlerine yeterince değinmediğini eleştirir.

Siyahi feminizm, kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği ve hakları için mücadele ederken, siyah kadınların özgün deneyimlerini ve kültürlerini göz önünde bulundurur. Bu yaklaşım, siyah kadınların özgünlüğünü vurgulayarak, kadın hareketinin daha kapsayıcı ve adaletli olmasını amaçlar. Siyahi feminizm, kadınların özgürleşmesinin siyah kadınların özgürleşmesiyle bağlantılı olduğunu ve toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin yanı sıra ırksal adalet mücadelesinin de önemli olduğunu savunur (Çakır, 2007, s. 412-414).

Donovan, siyahi feminizmin, siyah kadınların özgünlüğünü ve deneyimlerini vurgulayan bir yaklaşım olduğunu ve bu nedenle beyaz feministlerin kadın hareketindeki ayrımcılık ve öncelikleri konusunda eleştirel bir yaklaşım sergilediğini belirtir. Siyahi feminizm, siyah kadınların farklı kimliklerinin birleşimi sonucu oluşan deneyimlerini anlamak ve toplumsal yapılar tarafından nasıl etkilendiğini ele almak için mücadele eder. Siyahi feminizmin, toplumsal cinsiyet eşitliği ve hakları için mücadele etmek isteyen herkes için önemli bir araç olduğunu belirtir. Siyahi feminizm, siyah kadınların seslerini yükseltmek, deneyimlerini paylaşmak ve toplumsal cinsiyet eşitliği ve hakları için mücadele etmek için önemli bir araçtır. Siyahi feminizm, siyah kadınların özgünlüğünü ve deneyimlerini vurgulamaktadır ve bu nedenle, toplumsal cinsiyet eşitliği ve hakları konusunda mücadele ederken, siyah kadınların deneyimlerinin dikkate alınması gerektiğine vurgu yapmaktadır (Donovan, 2006, s. 153-155).

Özetle, siyahi feminizminin entelektüel perspektifleri, ikinci dalga feminizmde yaygın olan evrensel bir kadınlık anlayışını reddetmekte ve kadın sorunlarını sadece beyaz kadınlarla değil, bireysel ve evrensel düzeyde ele alma ihtiyacını vurgulamaktadır.

2.2.2.8 İslami feminizm

İslami feminizm, 1990'larda ortaya çıkmış ve düşünce hayatında entelektüel Müslüman kadınların bireysel mücadelelerinin yansıması olarak kullanılmıştır. Bu söylem, Müslüman kadınların geleneksel ataerkillikle ve modern/postmodern gerçekliklerle mücadele etmelerine işaret ederek, global kadın hareketi içinde yerini almıştır. Ancak, bu değerlendirme konusunda dikkatli olunmalıdır. Feminist düşünce, daha geniş bir kitleye yayılmaktadır ve İslam kültürü ile ilgili eleştirilerden ve analizlerden beslenen geniş tabanlı kadın hareketlerinin ortaya çıkması oldukça zordur.

İslami feminizm, entelektüel Müslüman kadınların bireysel mücadelelerinin düşünce hayatındaki yansımalarına atıfta bulunarak ortaya çıkan bir kavramdır. Bu yaklaşım, Müslüman kadınların hem ataerkil geleneklerle hem de modern/postmodern gerçekliklerle mücadelelerinin bir ifadesi olarak değerlendirilir ve global kadın hareketi içinde yer alır. Ancak, feminist düşüncenin daha geniş bir kitleye yayıldığı ve İslam kültürü ile ilgili eleştirilerden beslenen geniş tabanlı kadın hareketlerinin ortaya çıkmasının zor olduğu göz önünde bulundurulmalıdır (Güç, 2008, s. 654-655).

2.2.3 20.yüzyılda Kadın-Merkezcilik, Postmodernizm, Küresel feminizm, Ekofeminizm

20. yüzyılda kadın-merkezcilik, postmodernizm, küresel feminizm ve ekofeminizm gibi farklı feminizm türleri, kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği ve hakları konusunda birçok farklı yaklaşım sunmuştur. Bu yaklaşımların birbirleriyle olan ilişkisi, farklı cinsiyet rolleri ve toplumsal yapıları hakkındaki farklı görüşleri yansıtmaktadır.

Kadın-merkezcilik, kadınların toplumsal cinsiyet rollerine karşı çıkan ve kadınların hayatlarına öncelik veren bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmalarını ve toplumsal yapıların kadınlar için değiştirilmesini savunmaktadır. Kadın-merkezcilik, kadınların kendilerini keşfetmeleri ve özgürlüklerini kazanmaları için önemli bir adım olmuştur (MacKinnon, 1988, s. 103-116).

Postmodernizm, kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin belirleyiciliğini ve toplumsal yapıların kadınlar için sınırlayıcı olduğunu vurgulayan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, kadınların farklı kimliklerinin ve deneyimlerinin var olduğunu ve bu deneyimlerin

toplumsal yapılar tarafından belirlenmediğini savunmaktadır. Postmodernizm, kadınların toplumsal cinsiyet rollerinden kurtulmaları için farklı kimliklerini ve deneyimlerini keşfetmelerini teşvik etmektedir (Ruether, 2005, s. 10-12).

Küresel feminizm, kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği ve hakları konusunda uluslararası düzeyde mücadele etmeyi hedefleyen bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, kadınların dünya genelinde karşılaştığı sorunlara dikkat çeker ve bu sorunların çözümü için uluslararası iş birliği yapılması gerektiğini savunur. Küresel feminizm, kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin yanı sıra, sosyo-ekonomik ve politik yapıların kadınlar için nasıl sınırlayıcı olabileceğini de ele almaktadır (Ehrenreich ve Hochschild, 2002, s. 3-4).

Feminizm kavramsal olarak küreselleşmeyle iç içe geçmiştir. Popüler bir kavram haline gelen küreselleşme, uluslararası yönelimleri açıklamayı, çelişkileri ortaya çıkarmayı ve bu süreci analiz etmeyi amaçlamaktadır. Yaşamın her alanında eşitsizlik, baskı ve sömürüyü önleme çabaları toplumsal cinsiyet özgürlüğü arayışıyla bir bütünlük oluşturmuştur (Demir, 2005).

Ekofeminizm, doğa ve kadınlar arasındaki bağlantıya odaklanan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, doğa ve kadınların toplumsal yapılar tarafından sömürülmesi ve zarar görmesi konusunda endişeli olmaktadır. Ekofeminizm, kadınların doğa ile olan bağlantısını vurgulayarak, kadınların çevre konusunda söz sahibi olmalarını, doğanın korunması için mücadele etmelerini ve toplumsal yapıların doğal kaynakları nasıl etkilediğini ele almaktadır (Kheel, 1991, s. 128).

Bu dört feminizm türü arasındaki ilişki, kadınların toplumsal cinsiyet rolleri ve toplumsal yapılar hakkındaki farklı görüşleri yansıtmaktadır. Kadın-merkezcilik, kadınların hayatlarının merkezine yerleştirilmesine odaklanırken, postmodernizm farklı kimliklerin ve deneyimlerin varlığına vurgu yapar. Küresel feminizm, kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği ve hakları konusunda uluslararası düzeyde mücadele etmeyi hedeflerken, ekofeminizm doğa ve kadınlar arasındaki bağlantıya odaklanmaktadır. Öte yandan ekofeminist ve birinci dalga feministlerin ortak görüşü, erkeklerin daha savaştı ve şiddete meyilli olduğu, kadınların ise doğayla uyumlu ve daha barışçıl olduğu yönündedir. Bu görüşe göre, erkeklerin toplumsal yapıdaki egemen konumu ve güç arayışı, doğanın ve diğer canlıların zarar görmesine neden olmaktadır (Ehrenreich ve Hochschild, 2002, s. 5).

Özellikle savaşlar, çevre kirliliği ve doğal kaynakların tükenmesi gibi konularda erkeklerin daha fazla sorumluluğu olduğu düşünülmektedir. Kadınların ise daha çok doğa ve çevre konularında duyarlı olduğu, sürdürülebilir bir gelecek için daha fazla çaba sarf ettiği savunulmaktadır.

Bu tartışmalar, feminist düşüncenin doğa ve çevre konularını da kapsayan genişlemesiyle birlikte daha da önem kazanmıştır. Kadınların doğa ve çevre konularında daha fazla söz hakkı ve etkisi olması gerektiği, çevre politikalarının cinsiyet perspektifiyle ele alınması gerektiği savunulmaktadır. Bu farklı yaklaşımlar arasında ortak bir nokta, kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği ve hakları için mücadele etmektedir. Ancak, farklı feminizm türleri, kadınların toplumsal yapıları ve cinsiyet rolleri hakkındaki farklı görüşlerine ve deneyimlerine dayanarak bu mücadeleye farklı bir bakış açısı getirirler (Biason ve Vlachova, 1990, s. 263-299). Örneğin, postmodernizm, kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin belirleyiciliğini vurgularken, ekofeminizm doğa ile kadınlar arasındaki bağlantıya odaklanır. Bu bağlantı, ekofeminizmin, doğanın kadınlar tarafından nasıl korunacağını ve toplumsal yapıların doğal kaynakları nasıl etkilediğini ele almasını sağlar. Küresel feminizm ise kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği ve hakları için uluslararası düzeyde mücadele etmeyi hedeflerken, kadın merkezilik, kadınların hayatlarını merkezine yerleştirerek kadınların özgürlüklerini savunur (Kristof ve WuDunn, 2009, s. 154). Bu farklı yaklaşımların birleştirilebilirliği de söz konusudur. Örneğin, kadın merkezilik ve küresel feminizm, kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği ve hakları için uluslararası düzeyde mücadele etmeyi ve kadınların hayatlarının merkezine yerleştirilmesini savunarak bir araya getirilebilir. Ekofeminizm ve postmodernizm ise, doğa ve kadınlar arasındaki bağlantıya odaklandıkları için birleştirilebilirler.

Genel olarak, 20. yüzyılda kadın-merkezilik, postmodernizm, küresel feminizm ve ekofeminizm gibi farklı feminizm türleri, kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği ve hakları konusunda farklı yaklaşımlar sunmuştur. Bu yaklaşımların birbirleriyle olan ilişkisi, kadınların farklı deneyimleri ve toplumsal yapılar hakkındaki farklı görüşleri yansıtmaktadır. Ancak, bu farklı yaklaşımların birleştirilebilirliği de mümkündür ve kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği ve hakları için birlikte mücadele etmelerine olanak sağlar (Salleh, 2009, s. 6-17).

2.3 Şiddetin Tanımı, Doğası, Kökeni ve Türleri

Geçmişten günümüze tüm medeniyetlerde, kişisel ve toplumsal olarak bütün çeşitleri ile vuku bulan şiddet olayları, fiziksel, ekonomik ve psikolojik etkileriyle modern zamana kadar tüm ilköğleğiyle süregelmiştir. Şiddet, yaşamın ayrılmaz bir parçası, kalıcı çözüm üretmediğimiz bir mesele ve tedavi edemediğimiz ucube bir hastalık olarak toplumun başına bela kalmıştır. Bu nedenle şiddet, insanoğlunun doğal bir yapısı olarak algılanmaktadır. Genel olarak ikna etme ve inandırma yerine, kaba güç gösterme ve kaba söz söyleme şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bilerek ve isteyerek “anlamı çarptırmak” ve “aşağılayıcı şekilde davranış ve söze başvurma” da şiddet olarak değerlendirilmiştir (Tutar, 2004, s. 13).

Şiddet, belli bir kalıpta anlaşılamamaktadır. Sadece insan doğası hareketlere, ekonomik faktörlere veya yalnızca psikolojik nedenlere dayandırılarak anlaşılamaz. Şiddet sürekli toplumla var olur ve anlam kazanır. Şiddet birçok teorisinin politikanın bir ürünü, sonucu ve değişimin ve uzlaşmanın aracı olarak gördüğü savaş politika, örgütlenme tarzları, mevcut toplumsal hiyerarşiler, iktidar ilişkileri ya da toplumsal tabakalaşma ile birlikte değerlendirilmek zorundadır. Tarih sahnesindeki tüm çağlarda şiddet sürekli bir dönüşüm geçirmiştir. Günümüzde toplumsal sorumluluğun ve değerlerin, eş duyumun azalması, iletişim sorunu, küreselleşme ile ilişkilendirilebilecek şiddete karşı ekonomik, politik, kültürel ve dini çözümlerin üretilmesi gerekmektedir (Şenses Aksu, 2022, s. 273-302).

Farklı bir ifadeyle şiddet, “kişilere veya sahip oldukları mülklerine zarar vermek yahut zarar vermek için güç kullanmak ve bu doğrultuda karakterize edilen hareket ya da davranış bütünü veya kişisel özgürlüğe karşı müdahale eylemi veya kullanım” olarak tanımlanabilir (Campbell, 2013, s. 3).

Şiddetin anlamı kadar algılanma şekli de önemlidir. Şiddet mağduru bireylerin kimileri, şiddeti algılayamayarak önlem almada geç kalmakta ve yetersizlik göstermektedir. Bu durum şiddet görenin uğradığı şiddet düzeyinin gün geçtikçe artmasına ve şiddet görenin geç kalınmışlığın çaresizliği içinde tüm zorbalıklara katlanmak zorunda kalmasına neden olmaktadır (Derriennic, 1972). Günümüzde şiddet farklı alanlarda ve birçok türüyle karşımıza çıkmaktadır. Fiziksel şiddet, dezavantajlı grup olan çocuklara, kadınlara, ihtiyarlara, engellilere şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet, sporda şiddet, e-oyunda şiddet, devlet şiddeti, duygusal

şiddet, siber şiddet, sembolik şiddet, çalışanlara yönelik şiddet, kolektif şiddet, sözel şiddet vb. görülmektedir (Gümüšoğlu, 2006). Şiddet eyleminin doğası, biçimi, kökeni, insan ve toplum hayatındaki konumu ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır.

İndirgemeci bir yaklaşımla tam olarak anlaşılamayan şiddet, tarihsel, sosyolojik ve felsefi şekliyle çok boyutlu bir fenomendir. Bu bağlamda modern sosyobiolojinin kurucusu olan E.O.Wilson insanın doğası gereği, doğuştan savaşa ve saldırganlığa meyilli olduğunu savunmuştur. Bu kapsamda şiddetin bireyselliği veya örgütlü olması arasında fark yoktur. Lakin saldırganlığın bireyselliği, örgütlü olması veya savaş hali aynı şeyi ifade etmemektedir. Başka bir düşünür, şiddet veya savaş halinin mevcut kaynakların paylaşma veya paylaşılama nedeniyle vuku bulduğunu savunur. Azar Gat, insanların ve hayvanların mevcut kaynaklar ve üreme dürtüsü nedeniyle savaştıklarını savunmuştur. Yani şiddetin bu nedenlerle ortaya çıkan rekabetten kaynaklandığını dile getirmektedir. Toynbee, Winter, Hutchinson, Spengler, Mosse, A.D.Smith gibi düşünürler şiddeti kültürün bir ürünü olarak kabul etmiş ve kolektif anılara, mitlere, merasimlere dayandırmışlar ve dayanışmanın ehemmiyetini vurgulamışlardır (Melašević, 2018 s. 90-105). Salırganlığı ve savaşı doğaya ve avcılığa dayandıran natüralistler, şiddetin asıl nedeninin doğa ve doğadaki mücadele olduğunu savunur. Lakin avcılık ile bireysel saldırganlık ve toplumsal şiddet arasında büyük bir fark vardır (Clastres, 2017 s. 12-16). Diğer düşünürler ise saldırganlığın kaynağını araştırırken psikolojik etkenleri ele alır ve bu doğrultuda ilerler. Bu sayısız araştırmalarda, saldırganlığın kaynağının yalnızca psikolojik, ekonomik, biyolojik ve kültürel etmenlere dayandırılarak açıklanması imkânsız görülmektedir. Sosyolojide modern çağ düşünürleri insanı rasyonel bir hayvan olarak tanımlanırken, toplumu da bir iktidar ilişkileri şebekesi olarak görmektedir. Lakin insan ve toplum belirli bir kalıba sığmayacak kadar karmaşık bir varlık olduğu için açıklamak ve tanımlamak oldukça zordur. Galtung'un yaptığı şiddetin incelemesi hususuna dayanan analizde, şiddetin kavramsal, bireysel ve yapısal olarak boyutlarını irdelenmiştir. İncelemede ele alınan şiddetin sebep sonuç ilişkisi bağlamında yapısal şiddet, bireysel olan şiddette en önemli neden olarak görüldüğünü ve şiddet konusu incelenirken iki ayrı tanımlamanın birlikte değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Klasik yaklaşım modelinde, barış yönlü araştırmalarının ve çatışma yönlü çalışmalarının ana unsurunu oluşturmaktadır. Galtung'un yaklaşımı; kuralcı yaklaşımla (normative perspective) birlikte ele

alındığında daha iyi anlaşılmaktadır. Bu kapsamda yapısal ve bireysel şiddet toplum açısından ele alınırken birini azaltmak için diğerine ilişkin sorunlar da giderilmezse kötü sonuçlara yol açar ve genel durumda bir iyileşmeden söz edilemez. Galtung şiddetin altı farklı boyutu ile ele almaktadır. Bunlar: Şiddetin fiziksel, psikolojik olabileceği, pozitif-negatif şekliyle etkisinin olabileceği, şiddetin bir nesne içerebileceği, bireysel ve yapısal konuda olabileceği, isteyerek ve aleni şekliyle olabileceği veya gizli tutulabileceği şeklinde değerlendirmektedir (Galtung, 1969).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından tanımlanan şiddet; yaralanma veya yaralanma tehlikesi içeren, kişinin ölümüne, psikolojik hasara uğramasına, gelişimsel bozukluğuna veya yoksunluğuna neden olmaktadır. Kişilere, bireyin kendisine veya toplumun bir kısmına bilinçli olarak fiziksel veya duygusal olarak zor kullanmak suretiyle, güç kullanımı veya tehdit içeriğidir (WHO, 2002, 5). Şiddet olayı insanlık tarihi boyunca hayatın psikolojik, sosyal, ekonomik ve politik olarak bütün alanlarında farklı biçimlerde ortaya çıkmış ve süregelen olgu ve sorunlardan biridir. Şiddet, kişilerin yaşam kalitelerine büyük ölçüde zarar vermekte, şiddete maruz kalan kişilere çeşitli olumsuz etkileri olmaktadır. Bu nedenle birçok toplum tarafından mücadele edilmesi öngörülen sosyal meselelerin başını çekmektedir (Çakır, Harcar, Sürgevil ve Budak 2016, s. 52).

Hukukçulara göre şiddet olayları; “İnsanların, birbirlerine karşı girdiği, üzerlerinde kalıcı ya da geçici hasarlar veya yaralar bırakan, saldırganlık ve zorbalık ifade eden eylemlerdir.” şeklinde açıklanmıştır. Bu tanımla şiddet ile bedende iz bırakan güç kullanımı arasındaki bağlantı vurgulanmaktadır. Şiddet olaylarına maruz kalan en yoğun gruplar: çocuklar, kadınlar ve yaşlılardır. Bu bağlamda bireysel şiddet, aile içi şiddet başlığı altında çalışılmaktadır. Fakat bireysel şiddet kolektif şiddeti ateşleyen bir etmendir. Meydana gelen zararlar da bireysel perspektiften, o kişinin başına gelen olaylar zinciri üzerinden değerlendirilmektedir. Şiddet olaylarında en çok kullanıldığını gördüğümüz araçlardan birisi ateşli silahlardır. Ateşli silah, şiddete yönelten bir unsur olmakla birlikte olayın sonucunu ağırlaştıran bir etkidir. İnsanların bireysel silahlanma yarışı ve silahlanmadaki bu artış ile birlikte şiddet olaylarında ve bu olayların ölümle sonuçlanma oranında ülkemizde dâhil her toplumda büyük artış meydana gelmiştir. Ateşli silah kullanmak suretiyle işlenen cinayetler % 60 gibi büyük bir yüzdelik orana sahiptir. Bu konuda yapılan

araştırmalar doğrultusunda, evde silah bulundurma intihar riskini beş kat, cinayet işleme riskini ise üç kat arttırmaktadır (URL-1, 2022).

Günümüzde şiddet farklı alanlarda ve farklı gruplara yönelik birçok türünden söz edilebilmektedir. Bu kapsamda şiddet olayları ele alınırken şiddet mağduru gruplar altı ana başlık altında değerlendirilmiştir. Bunlar: 1. Kadına yönelik şiddet, 2. Çocuğa yönelik şiddet, 3. Yaşlıya yönelik şiddet, 4. Akranlar arası şiddet, 5. Kardeşler arası şiddet, 6. Flört şiddeti, 7. Engelliye yönelik şiddet, 8. LGBT şiddeti, 9. Mülteci şiddeti, 10. Kişinin kendine yönelik şiddeti şeklindeir. Tiplerine göre sınıflandırma yapıldığında ise 1. Fiziksel şiddet, 2. Cinsel şiddet, 3. Duygusal şiddet, 4. Ekonomik şiddet, 5. Siber şiddet şeklinde alt başlıklara ayrılmıştır. şiddetin temelinde yatan asıl neden, günümüzde sık kullanılan ekolojik modeldir. Bu modelde, şiddetin nedenlerine ilişkin, kişisel ve sosyokültürel etmenlerin izahı esas alınmaktadır. şiddet mağduru dezavantajlı gruplar içerisinde yer alan kadın, çocuk ve yaşlıların genelde aynı hanede yaşamaları nedeniyle, aile içi şiddet terimi hepsini kapsayacak şekilde lanse edilir hale gelmiştir. Aile içi şiddet, genel hatlarıyla kişiler arasında meydana gelen şiddetle ilgilenmektedir. Uygulamada ise aile içi şiddet, erkeğin kadını hedef aldığı şiddet biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca çocuk veya yaşlı istismarı bu şiddetin farklı bir boyutunu oluşturmaktadır. Aynı zamanda, aile içinde uygulanan fiziksel şiddet sadece mağduru değil, hanede yaşayan tüm fertleri olumsuz yönde etkilemektedir. Bütün aile bireylerinin kendilerini güvende hissettikleri bu hane, meydana gelen şiddet olayları yüzünden güvensiz bir ortama dönüşmektedir. Ayrıca, aile içi şiddet vakaları, birçok şiddet mağdurunun uğradığı şiddeti bildirmemesi, olayı gizlemesi, şikâyetçi olmaması veya haklarını bilmemesi nedenleri ile şiddet olaylarına yönelik işlem yapan uzman personelin olay hakkında iyi değerlendirme yapamamasından dolayı, atlanabilmekte ve gün yüzüne çıkmamaktadır. Bu nedenlerden ötürü, feminizm ve kadın hakları, kadına karşı şiddet ve türleri ile şiddete karşı alınacak önlemler, şiddet olaylarına müdahale ve bildirim ile görevli askeri personelin, feminizme ve kadına yönelik şiddete bakış açısını önemli kılmaktadır.

2.3.1 Kadına yönelik şiddet türleri

Modern çağla birlikte teknolojik gelişme ve ilerlemelere paralel şiddet olaylarında da büyük bir artış gözükmemekte, şiddet ve özellikle aile içi kadına yönelik şiddet

güncelliğini sürekli korumakta ve günümüzün müzmin hastalığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiddet, yarattığı yıpratıcı ve zarar verici etkileri nedeniyle daha fazla araştırma ve tartışmaya konu olmuştur. Tartışılmasından ziyade bu durumun bireyin bedensel ve ruhsal olarak bütünlüğünü tehdit etmesi nedeniyle mutlak mücadele edilmesi gereken bir alan olarak görülmektedir. Uygulayan ve zarar görenler değişse de asıl olan şiddetin zaman geçtikçe arttığı ve engellenmesi gereken uluslararası bir olgu olduğu konusudur (Taşdemir Afşar, 2015, s. 716).

Şiddet konusunda yapılmış olan yerel ölçekli araştırma ve çalışmalarda konu edinilen farklı etmenler bulunmaktadır. Bu doğrultuda şiddet olgusu toplumsal yaşama birçok yansıması olmaktadır. Ekonomik, psikolojik ve kültürel alan başta olmak üzere birçok neden şiddetin kaynağı olarak görülmektedir.

Şiddet, toplum yaşamının her döneminde ve her birey için tartışmasız bir sorun alanı olmuştur. Bu durumun en büyük mağdurlarının kadınlar, çocuklar ve yaşlıların olma olasılığının yüzdesi daha büyüktür. (Tatlilioğlu, 2013, s. 141). Diğer ifadeyle dezavantajlı kategorisinde değerlendirilen gruplar daha çok şiddet mağduru olmakta ve tehdit alanı içinde kalmaktadır. Bu gruplar içerisinde kadınlar ayrıca yüksek risk grupları içerisinde ayrı bir öneme sahiptir. Şiddet, özellikle kadına yönelik şiddet güncelliğini koruyarak, küresel ve yerel boyutları olan büyük bir mesele olarak karşımızda durmaktadır (Akkaş ve Uyanık, 2016, s. 34).

Kadına yönelik şiddet konusunda “Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu Kadın ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu” kapsamında detaylı şekilde değerlendirilmiştir. Raporda kadına yönelik şiddet, ülkelerin bütçelerine şu şekilde yansımıştır: 2011 tarihindeki 86 ülkenin dâhil olduğu veriler bulunmaktadır. Bu veriler çerçevesinde, kadınların yaklaşık %70’inin uğradığı şiddet türü fiziksel veya cinsel şekilde olmaktadır. 15 yaş ile 44 yaş grubu arası olan kadınlara yönelik uygulanan şiddet; ülkelerdeki kanser, trafik kaza olayları, sıtma hastalığı ve meydana gelen savaşların tamamının sonucunda ortaya çıkan ölüm ve sakatlık bilançosundan daha fazla sayısal değerde üstünlüğü bulunmaktadır. Bu maliyet Kanada’da yılda 1.16 milyar doları, ABD’de yılda 5.8 milyar doları ve Avustralya’da yılda 11.38 milyar doları bulmaktadır (URL-2, 2022).

Kadına yönelik olan şiddet olaylarının çok çeşitli nedenleri olduğu görülmektedir. Toplumların yaşadığı devletler değiştikçe şiddet kaynağı olan unsurlar ve konu

başlıkları değişse de genel olarak mevcut sorunlar tüm yansımaları ile tekrarlamaktadır. Bu bağlamda şiddetin olumsuz etkisi, yalnızca eşler üzerinde olmamakta çocuklarda da tesirini fazlasıyla göstermektedir. Aile içinde uygulanan şiddetin yıkımını yalnızca kadını değil beraberinde çocukları da olumsuz yönde etkilemektedir (Özmen, 2004, s. 35). Şiddetin tanığı sıfatındaki çocuklar geçirdiği travma anlık değil, çocuğun tüm yaşantısını derinden etkilemekte ve ilerleyen yaşlarında şiddete olan eğilimini arttırarak, şiddete yönelik tutumlarını ve davranışlarını belirlemektedir (Altıparmak, 2018, s. 257-259; Genç ve diğ., 2017, s. 417- 420).

Şiddete maruz kalan kadınların içinde bulunduğu bu ortamda çocuğun mevcut durumu ve malik olduğu imkânlar şiddetle mücadelede önemli bir alan oluşturmaktadır. Kurt ve arkadaşlarının (2017, s. 411) ele aldığı incelemede; sağlık sektörü, eğitim alanı ve din dallarında eğitim ve öğrenim gören üniversite öğrencilerinin aile içindeki şiddet algıları konusundaki çalışmasında, %43'lük bir orandaki öğrencinin çocuk yaşlarda şiddet olayına maruz kaldığı, bu bağlamda çocuk yaşlarda şiddet olayını yaşayan veya tanık olanların ileriki yaşlarda şiddet uygulama olasılığının yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu konuda, ailenin aldığı eğitim ve çocukların aile içi şiddetin görüldüğü ortamdan uzak tutulmasının ne kadar önemli olduğu gözler önüne serilmiştir.

Sağlıklı bir toplumun vazgeçilmez unsurlarından birisi de sağlıklı aile yapısıdır. Sağlıklı bir aile yapısının oluşması, sorunların modern yöntemler kullanarak, şiddete hiç başvurmadan çözüme kavuşturulması ve sağlam bağlara sahip, sağlıklı bir toplum yapısı için çok önemlidir. Eşler arasında evlilikte bazı problemler ortaya çıkabilmektedir. Ortaya çıkan en büyük problemlerden biri de evlilik akdinin gerçekleşmesi ile bireylerin üstlendikleri yeni rol, görev ve sorumlulukları yeterli seviyede yerine getirmemesi, birçok sorumluluğun kadının omuzlarına yüklenmesi, görev dağılımının eşit bir şekilde yapılmamasıdır. Bununla birlikte, aynı veya yakın hane yaşamlarında, kadın sadece eşi tarafından değil aile büyüklerince de şiddete maruz kalabilmektedir. Eşlerin iki taraflı akraba ilişkileri bir yana, özellikle gelin-kaynana arasındaki çekişmeler evlilik için önemli bir sorun olarak görülmektedir. İşte tam bu bağlamda kadının kadına yönelik şiddeti ve çözüm yollarının önemi gündeme gelmektedir. Bu çekişme ortamında ilişkileri dengelemek için çiftlere, özellikle erkeklere önemli görevler düşmektedir. Bu çekişme ortamında taraflar arası

dengeinin sağlanması tek muhatabın sadece kadın olduğu düşünçesine kapılmak sosyal şiddete zemin hazırlamaktadır. Sağlıklı toplum yapısında her şeyin huzur ve sükûnet içinde gideceği hükmü esas alınmamakla birlikte olası çatışmalarla ve meselenin nasıl ve hangi şekilde çözölme kavuşturulacağı hususunda toplumsal iletişim önem kazanmaktadır. Eşler arasındaki meselelerin çözüme kavuşturulması için nasıl bir yol izlediği, bu konuda ihtiyaç halinde destek almayı kabul durumu, sorun çözmedeki bilgi ve beceri kabiliyetlerinin düzeyi, toplumsal yapının sağlıklı ilerlemesini sağlayacak gerekli hususlardır (Kocacık, 2001, s. 6). Bununla birlikte kadın ve erkek eşitliği hususunda bireylerin bilinç sahibi olması ve eğitimlerinin sürekli desteklenmesi sorun odaklı çözüme dair önemli faaliyetlerdendir (Bedir ve diğ., 2017, s. 191).

Genel manada şiddet, özellikle aile içinde görölün şiddet güçlü ile güçsüz arasında orantısız bir seyir izlemektedir (Aydemir ve Demircioğlu, 2017, s. 153-154). Şiddet mağduru kişiler, eylem sonrası kimi zaman bir çözüm ve bir çare aramaktadır. Lakin şiddet olayı aile içinde yaşanmışsa çoğu zaman gizlenmekte ve dışarıya aktarılmamaktadır (Erbek ve diğ., 2004, s. 203). Aile içindeki şiddet olayları, sözel ve psikolojik, fiziksel, ekonomik, cinsel türleriyle ortaya çıkmaktadır. Toplumsal alanda kadın erkek eşitliği ve insan hakları kapsamında kadının şiddetin uygulandığı ortamından uzaklaşma arzusu kadar doğal bir hak yoktur. Lakin kadının şiddet ortamından uzaklaşmaması, bulunduğu çaresizlik ortamında şiddetle mücadele karar vermesi, içinde bulunduğu durum ile yakından ilişkilidir. Bununla birlikte, kadının eğitim seviyesi, ekonomik özgürlüğü, çocuk sahibi olup olmaması ve çocuk sayısı ile kendi ailesi ve yakın çevresinden gördüğü destek, şiddetle mücadelede başarı gücünün seviyesini belirlemektedir.

Şiddet olgusu, farklı tür ve şekilleriyle toplum yaşamı içerisinde varlığını sürdürmeye devam ederken en çok karşılaştığımız tür, fiziksel şiddet olmaktadır. Bu şiddet türü, mücadele edilmesi gereken öncelikli ve en önemli alanlarından biridir. Fiziksel şiddet sonucu, mağdur üzerinde genelde gözle görülür izler kaldığından, şiddet saklanamamaktadır. Bu şiddet türüne neden olan başlıca etkenler; alkol bağımlılığı, psikolojik rahatsızlıklar, ekonomik nedenler, aile baskısı, iletişim bozukluğu gibi faktörlerdir. Fiziksel şiddete maruz kalan kadında yaralanma, sakatlık ve hatta öölme neden olabilen sonuçlar doğurabilmektedir. Fiziksel şiddet, destekleyicisi olduğu farklı etmenler dâhilinde yaygın şekilde görölmemektedir. Şiddet

olayları fiziksel olanı en ağır olmakla birlikte sözel, psikolojik, ekonomik ve cinsel türleriyle bireylerde büyük hasarlara neden olur (Özcan ve Kırca, 2017, s. 92). Sözel şiddette ise küçük düşürücü hareketlerde bulunma, küfür içerikli söylemler, onur ve gururu rencide edici davranışlar söz konusu olmaktadır.

Psikolojik açıdan uygulanan kadına yönelik şiddet ise kendisini yetersiz hissedecek ölçüde her konuda başarısız olacağını söylemek ve sürekli olumsuz yüklemelerde bulunmakla gerçekleşmektedir. Ekonomik türde kadına uygulanan şiddet; kadının çalışmasını istememek ve çalışmasına engel olmak, ekonomik özgürlüğüne kavuşmasını istememek, elinden zorla parasını almak veya çalışmayan kadınlara evin ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılayacak şekilde yeterli parayı vermemek gibi keyfi muamele olarak karşımıza çıkmaktadır.

Diğer şiddet türlerinden biri olan cinsel şiddetti, aile içi mahremiyet sınırları içerisinde gören kadınlar, ne kadar acı çekse de sessiz kalmayı tercih etmeleri sebebiyle gizli kalmaktadır. Cinsel şiddet türünde, mağdur kadının arzusu haricinde, vücut bütünlüğüne karşı yapılan saldırı ve istismar ya da kendinde olmama durumu ve hür iradesi dışında bulunduğu esnada cinsel girişim şeklinde tanımlanmaktadır (Atman, 2003, s. 334).

Kadına yönelik şiddet konusunda ele alınan çalışmalardan en önemli çıkarımlardan birisi de sosyo-demografik durum olmaktadır. Sosyal patolojik vakalarda icra edilen mücadele planları kapsamında öncelik içeren alanların tespit edilmesi ve buna benzer sosyal görünümün gözler önüne serilmesi gerekmektedir. Sorun alanlarının kaynağı olan sosyal, kültürel ve ekonomik meseleler bu suretle su yüzüne çıkarılmalıdır. Nitekim sorunun çözümü için mücadele alanlarının neler olduğunun tespiti kadar sorunun kaynağının da neler olduğunun belirlenmesi çok önemlidir (Salaçin ve diğ., 2011, s. 192). Kadına yönelik şiddet bütün faktörleriyle ele alınarak ortaya çıkarılmalı, mücadele alanları ve müdahale planları sürekli araştırılıp, incelenerek günün şartlarına uyum sağlaması için güncel tutulmalıdır. Kadına yönelik şiddeti türlerine göre incelediğimizde; sözel ve psikolojik şiddet, fiziksel şiddet, ekonomik şiddet, cinsel şiddet ve siber şiddet olarak beş başlık altında tanımlayabiliriz.

2.3.1.1 Fiziksel şiddet

Fiziksel şiddet en çok karşımıza çıkan şiddet türüdür. Bireyin kullandığı fiziksel güç sonucu karşındakini hırpalayıp, döverek başlayan eylem daha ileri seviyeye ulaşp

şiddet mağdurunun ölümüne dahi varabilen insanlık dışı olaylar zinciridir. Bu zincirden kasıtlı, fiziksel şiddetin dayak atmaktan çok daha fazlasını içermesi ve olayların dramatik bir sona ulaşabileceği vurgulanmaktadır. Şiddet küçük bir tokatla başlar ve türlü cisimlerin kullanılmasıyla sonucu vahamete kadar uzanabilmektedir. Fiziksel şiddette amaç, bedensel güç veya üstünlüğünü kullanan erkek, uyguladığı şiddetle kadını kontrolü ve denetimi altında tutmak, hakir görmek, küçük düşürmek veya cezalandırmaktır. Fiziksel şiddetin uygulanma tarzı genelde fiziksel üstünlük kurmak, bedene temas ya da bir cisim kullanma şeklinde olmaktadır. Yumruklama, tokatlama, ısırma, boğma, tekmeleme, bıçaklama, cisim fırlatma, fiziksel temas şeklinde gerçekleşmektedir. Bağırma, yumruk gösterme, korkutucu bakma, eşyaları tekmeleme veya kırma, hastalık halinde dahi olsa doktora gitmesine müsaade etmeme şeklindeki şiddet ise sindirme amaçlı uygulanan türlerdendir (URL-3, 2022). Fiziksel şiddetin delili şiddet mağdurunun sağlığına negatif yönde tesir eden ve vücudunda çeşitli bölgelerde emarelerine rastlanan lezyon ve yaralanmalar olarak görülmektedir. Fiziksel şiddet beden gücüne dayandığı gibi bazı olaylarda kesici veya delici alet hatta ateşli silah kullanılması nedeniyle yaralanma vakalarına ve cinayete kadar gitmektedir. Fiziksel şiddet en çok karşılaştığımız şiddet türü olmasına rağmen gizli tutulmaya çalışılmaktadır. Şiddette maruz kalan kadın, terk edilme korkusu, evin huzurunun bozulmaması, yaşanan yerdeki düzenin korunması için susmakta ve fiziksel şiddete boyun eğmektedir (Çalışkan ve Çevik, 2018). Fiziksel şiddette uğrayan kadın kendini değersiz hissetmekte, kendine olan özsaygısını yitirmekte ve korku içerisinde hayatını sürdürmeye devam etmektedir. Lakin bu durumda kadın, ruhen ve bedenen sağlığından ödün vermektedir.

2.3.1.2 Sözel ve psikolojik şiddet

Sözel ve psikolojik şiddette, kadının önemsiz görülmesi, yapacağı hiçbir işte başarı gösteremeyeceğini sürekli dile getirmek, beceriksizlikle ile itham ederek küçük düşürmek, erkeğin sesini yükselterek, davranışlarını eleştirip, yaptığı veya yapmadığı her şeyi sürekli kontrol altında tutmak, kadının kariyer konusunda ilerlemesini engellemek, başarı yollarını tıkamak şeklinde sergilenen davranışlar olarak sayabiliriz. Sözel ve psikolojik şiddetin kadınlar üzerinde negatif etkileri; kendisine olan saygısını kaybetmesi, başarısız olacağı düşüncesiyle sorumluluk altına girme isteksizliği, ikili ilişkilerde duygusal ve güven bağlamında zorluk yaşaması, diğer bireyler ile kurduğu ikili ilişkilerde sağlıklı olamaması, kişisel gelişiminde

aksaklıklar meydana gelmesi, kendini beceriksiz ve işe yaramaz hissetmesi olmaktadır. Şiddet mağduru bu durumu içselleştirerek, kendi hakkında yanlış düşüncelere kapılma, kendine zarar verme ve yaralama hatta daha ileri seviyede hayatına son verme düşüncesi içerisine girme ve yaşadığı stres nedeniyle çeşitli hastalıklara yakalanmasına neden olmaktadır (Akkaş ve Uyanık, 2016).

2.3.1.3 Ekonomik şiddet

Kadını kendi rızası dışında çalışmaya zorlama veya çalışmasını engelleme gibi çeşitli davranışlar kadına yönelik ekonomik şiddet kapsamındadır. (Uluocak ve diğ., 2014). Kadının modern toplum hayatının ve sosyalleşme sürecinin gerisinde bırakılmak istenmesi, küçük yaşlardan itibaren elindekiler ile yetinmeyi bilmesi gerektiği öğretilen ve ekonomik yönden erkeğin eline bakmaya mecbur bırakılan kız çocukları, genellikle eğitim hayatlarına yeteri kadar önem verilmeyerek çalışma hayatında aktif bir rol alması engellenmektedir. Eğitim almamış veya yetersiz eğitim almış kadınlar ev içine mahkûm edilmekte ve burada da bütün yük omuzlarına yüklenerek emeği sömürülmektedir (Gökkaya, 2011). Ekonomik şiddet, çeşitli müdahalelerle düzenlenebilecek bir olgudur. Kadına yönelik ekonomik şiddet ile mücadelede, kadının kendi namına mülk edinmesi ve aile içi miras paylaşımında eşitliğin tahsisi, özellikle kız çocuklarının eğitim süreçlerindeki engellemelerin önüne geçilecek politikalar izlenmesi bir zorunluluktur. Kadının toplumun dışında tutulmaması ve ekonomik açıdan eşit fırsatlara sahip olması bu şiddetle mücadelede en önemli etkenlerden biridir. Kadın ile erkek arasında bu eşitliğin sağlanması halinde ekonomik şiddet artık bir ölçüt olmayacaktır (Fawole, 2008).

2.3.1.4 Cinsel şiddet

Kadının kendi isteği ve arzusu haricinde ilişki kurma, tecavüz etme, sözlü veya fiili tacizde bulunma eylemlerini içeren olay ve olaylar zinciri, cinsel şiddet olarak tanımlanmaktadır. Kadına yönelik cinsel şiddette, cinselliğin muhafazası ve korunması sadece kadının sorumluluğu olarak irdelenen ve namus kavramının sadece kadın cinselliği ile tanımlanan toplumlarda, kadının omuzlarına ağır bir yük yüklenmektedir. Kadını istemediği halde ve şekilde bir cinsel ilişkiye zorlamak, ilişki yoluyla bulaşan hastalıklara neden olmak, ilişki esnasında kadına eza verici hareketlerde bulunmak, tecavüz etmek, bir başkası ile ilişkiye zorlamak, namus ve töre saikiyle istemediği biriyle zorla evlendirme gibi olayları cinsel şiddet

kapsamında değerlendirilmektedir. Modern toplum yaşamında dahi kadına karşı şiddet ve tecavüz olayları en üst seviyede bulunmaktadır. Tecavüz eylemi, şiddet ve saldırganlığın cinsellik yoluyla dışavurumu olarak görülmektedir. Genel olarak tecavüz nedeniyle öldürülen maktullerin, kendisine saldıranı daha önceden tanıyor olma ihtimali yüksektir. Bunun nedeni tecavüz eylemine yönelenlerin, tecavüz edeceği kişiyi belirlerken zayıf, savunmasız, kolay lokma olarak tabir ettikleri kişileri ve yakın çevresinde bulunanları seçtikleri gözlemlenmektedir (Yengin, 1997). Bu bağlamda feministler, erkeklerin kadınlara karşı cinsel iktidar ve cinselliği tartışılması üzerine şiddet, pornografi, heteroseksüellik ve tecavüz konularına yoğunlaştılar ve bu konuda yeni düşünceler ortaya koymaya başladılar. Feministler, erkeğin kadına yönelik uyguladığı cinsel şiddetin, özellikle tecavüz vakalarının, kadınları denetim altında alma imkânı verdiğini savunur. Dolayısıyla, tüm kadınlar tecavüze uğrama korkusu nedeniyle mağdurdur ve bu durum tüm kadınları baskılar. Erkeklerin büyük bir çoğunluğu bu durumdan fayda sağlamaktadır. Tecavüz eden, tecavüze yeltenen erkekler anlık bir kontrol kaybı yaşamamaktadır. Esas olan, biyolojik saldırganlık ve ataerkilliğin neticesi olarak meydana gelen sistematik bir eylemdir (Brownmiller, 1975).

2.3.1.5 Siber şiddet

Günümüzde teknolojinin ileri seviyede olması ve gün geçtikçe büyük bir hızla gelişmesi nedeniyle teknoloji, özellikle bilişim alanındaki teknoloji, yaşamımızın her anına ve alanına girmiştir. Evde, işte ve cepte sürekli kullandığımız internet ortamı, sadece iş alanı değil, sanal oyunlar, internetten üzerinden yapılan alışverişler ve birçok uygulamalar kanalıyla sanal platform üzerinden bilgi paylaşımlarını arttırmaktadır. Kişiler tarafından yaygın olarak kullanılan cep telefonu, bilgisayar, akıllı saat, dijital kamera gibi teknolojik eşyaların çoğalmasıyla, bilişim alanındaki teknoloji sıklıkla kullanmakta ve istenilen bilgiye kolayca ulaşılmaktadır. Bilişim dünyasında birçok yazışma, haberleşme, ders ve sohbet odaları marifetiyle fotoğraf, video paylaşımı ve canlı bağlantı uygulamaları çok fazla kullanılmaktadır.

Siber şiddet olayları iki temel bilişim teknolojisi vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Bunlardan birincisi kişisel bilgisayar kanalıyla mağdura sürekli mesaj gönderme, müstehcen mesaj veya görüntülerin iletilmesi, iftira içerikli mesajlar göndermesi veya sosyal ağda bu iletileri yayınlamasıdır. İkinci olarak, mağdurun cep telefonuna

sürekli rahatsız edici mesaj veya görüntü iletilmesidir. Ayrıca son dönemlerde internet platformundaki bazı uygulamalar üzerinden yapılan canlı sohbet, video paylaşımları ve karaoke serenatları nedeniyle aile içi şiddet eylemlerinin arttığı ve aile bütünlüğünün bozulduğu iletişim kanalları marifetiyle gözlemlenmektedir. Burada en büyük mağduriyeti, bozulan evlilik akdi sonucu ortada kalan çocuklar yaşamaktadır. Siber şiddet eylemi ilerleyen aşamalarda, psikolojik, duygusal ve sosyal boyutta ciddi zararlar oluşturmaktadır. Bu nedenle hukuksal kapsamda meydana gelen suçların iyi analiz edilmesi ve cezai yaptırımların tavizsiz uygulanması önemlidir. Her türlü şiddette, şiddeti yaşayan kişiye yardıma bulunmak, hukuki ve psikolojik destekte bulunmak, toplumu hedef alan şiddetle mücadele ve önlenmesi kapsamında bilinçlendirme çalışmaları yapmak çok önemlidir. Bu kapsamda yapılacak çalışmalar sadece belli meslek gruplarını değil diğer meslek gruplarının da yardım bağlamında dâhil olmasıyla, sadece devlet eliyle değil, sivil toplum örgütleri ve bireylerin katılımıyla müşterek yapılması gerekir (Polat, 2017).

2.4 Kadına Yönelik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet

Türk Dil Kurumu (TDK), sözlük anlamına göre cinsiyetin tanımı; “*bireyin, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dışıyı ayırt ettiren yaradılış özelliği*” şeklinde tanımlanmaktadır. Kavramsal olarak erkeği ve kadını biyolojik açıdan birbirinden ayıran bir kavramdır. Doğumla kazanılan, kişinin iradesi dışında Yüce Yaratıcının takdiriyle belirlenen cinsiyette; kişilik özellikleri, kadınlık ve erkekliğe yüklenen görev ve sorumluluklar yaşadığı çevrenin ve bu çevrede bulunan bireylerin örf ve adet kuralları bütününden oluşmaktadır. Toplumsal cinsiyete bir başka açıdan baktığımızda; erkeğe yüklenen sorumlulukların yerine getirilmesi ve sosyal ilişkiler içerisinde karmaşık rolleri üstlenen kadın olarak tanımlamaktadır (Akca ve Ergül, 2016, s. 17). Toplumlarda cinsiyet ayrımcılığı çocuk doğmadan önce başlamaktadır. Bebek daha anne karnındayken, bebek için hazırlanan kıyafetler kız ise pembe, erkek ise daha çok mavi rengi tercih edilmektedir. Doğduktan sonra ise, çocuklara konulan isimler, alınan oyuncaklar, giydirilen kıyafetler gibi ayrımlarla çocuğun toplumsal cinsiyeti, yaşadığı sosyal çevreyle birlikte şekillenmektedir. Toplumsal kültür yapısı ve sosyal çevrenin baskısıyla bireyin cinsiyetine göre hal ve hareketleri, giyim tarzı vb. normlar oluşmaya başlar. Özetle; toplumsal cinsiyet, kadının ve erkeğin

toplumun nasıl algıladığı, nasıl gördüğü ve nasıl düşündüğü olarak ifade edilebilir (Gökkaya, 2018). Doğumdan sonra ise cinsiyet ayrımı ilk olarak aile içerisinde başlamaktadır. Ailede kız çocuğu kibar, ürkek, sessiz ve kendi kabuğuna çekilmiş şeklinde yetiştirme düşüncesi hâkimken, erkek çocuğu ise ebeveynler tarafından soyun devamı için önemli görülerek, cesur ve güçlü olarak yetiştirilmeye özen gösterilmektedir. Ailede başlayan bu kalıplaşma modelleri toplum içinde de kadın ve erkek bireylere cinsiyetine uygun roller vermiştir. Cinsiyetin üstlendiği bu rollerde kadın; ev işleri ile uğraşan, evin düzeninden sorumlu, çocuğun sağlıklı büyümesi, bakımı, eğitiminden sorumlu, erkeğine mutlak itaat eden, iyi yemek yapan, aynı zamanda güzel giyinip, alımlı olmak zorunda olan, ücretsiz işçi gibi görülmektedir. Erkeğin rollerine baktığımızda ise yaşadığı evin geçimini üstlenen, aile namusunu korumakla görevli, güçlü, zeki, pratik zekâlı bireyler olarak ifade edilmektedir.

Çocuk gelişimi konusunda modern toplumlar daha bilinçli davranışlar sergilemektedir. Çocuklar arasında kız ve erkek ayrımı yapmadan aynı haklar tanınmakta, cinsiyete dayandırılmayan davranış şekilleri sergilemektedir. Ancak bu gelişim ve değişim tüm ülkede aynı seviyede ilerlememektedir. Konu hakkında yapılan birçok araştırmada, toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ülkemizin doğu bölgelerinde daha sık yaşanmaktadır. Batı bölgelerin doğu bölgelerine nazaran teknolojik gelişim ve eğitim seviyesinin daha ileride olması nedeniyle cinsiyet ayrımcılığı asgari seviyede tutulmaya çalışılmaktadır. Toplum içerisinde bireyin üstlendiği rol ile ilgili bir diğer tanımlama ise; “Örgütlenmiş sosyal yapı kapsamındaki bireyin üstlendiği pozisyonu, aldığı pozisyon ile ilgili üzerine düşen sorumlulukları, aynı zamanda diğer pozisyonlardaki bireylerle olan karşılıklı etkileşime yön veren kuralları ibraz eder” (Spence, akt. Dökmen, 2009, s. 28). Toplumsal yapı içerisindeki rol, toplum içerisinde kadın ve erkeği üstlendiği statü bakımından ayırtıran temel etken olarak belirtilmektedir. Toplum içindeki üstlenilen veya yüklenen rolden kastedilen, anne, baba, doktor, işçi, kardeş, amca olmak gibi çeşitli rollerdir. Toplum içindeki cinsiyet rolünden kastedilen, bireylerin sadece kadın ve erkek şeklinde birbirinden ayıran cinsiyetçi rol kavramı içerisinde kalmaktadır. Toplum içindeki cinsiyet rolleri, mevcut kavram kalıplarına veya toplumun tayin ettiği cinsiyet farklılıklarının yansımalarına göre kadın ve erkeğin bağlantılı olduğu rolleri belirtmektedir (Dökmen, 2009, s. 29). Toplum içerisindeki cinsiyet rolleri, kadın ve erkeğin toplum içerisindeki davranış şekillerini belirlemekte

olan kültürel bir değer olarak da bilinmektedir. Toplum içerisindeki cinsiyet rollerinde kadın ile erkeğin üstlendiği roller aile içerisinde başlayarak akraba ilişkilerinde, iş hayatında, okul yaşamında, alışverişte hatta hobi faaliyetlerinde varlığını sürdürmektedir (Özcan, 2012, s. 12). Bireyin üstlendiği cinsiyet rolü, toplumlar arasında zaman ve mekân faktörlerine göre çeşitlilik gösterebilmekte aynı zamanda toplumun mevcut anlayış biçimine göre şekillenmektedir (Ökten, 2009, s. 303). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan şiddet kavramı, insan bedenine çeşitli türleriyle yapılan saldırı olarak tanımlanmaktadır. Şiddet olayı genel tabiriyle, güçlünün güçsüze karşı saldırgan davranışları olarak dile getirilmektedir. Şiddet olgusu, tabiattaki tüm canlılarda görülmekte ve hayatımızın her anı ve alanında karşımıza çıkmaktadır. Bir başka ifadeyle şiddet terimi; fiziksel açıdan ya da ruhsal olarak acı veren saldırgan bir davranış biçimi olarak tanımlanmıştır (Yıldırım, 1998, s. 25). Başka bir ifadeye göre; şiddetin kişilerin doğal yaşamlarında olumsuz etkilere neden olduğunu, bireylerin bedensel ve ruhsal açıdan sağlıklarını olumsuz etkilendiği ve bu meselenin tüm dünya toplumları tarafından incelenen ve mücadele konusu olan bir hastalık, bir toplumsal sağlık sorunu olduğu belirtilmiştir. İnsan hakları çerçevesinde şiddet ele alındığında büyük bir ihlalin olduğu görülmekte ve bu konu üzerine birçok disiplin tarafından araştırılıp incelenen bir mesele olduğunu kabul edilmektedir (Gökkaya, 2018, s. 79). Şiddet olayının meydana çıkmasına birçok neden kaynaklık edebilmektedir. Şiddetin yaşanmasında bazı farklılıklar öne çıkmaktadır. Bunlar; kültür, statü, dini inanç, eğitim farklılıkları ile yaşam biçimi ve ailesel yapı gibi nedenlerden oluşmaktadır. KSGM (*Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü*)’nün bu konudaki araştırması sonucu, kadına yönelik şiddetin sebeplerini şu şekilde belirtmektedir: Kadının birlikte olduğu erkeğin ailesi ve akraba çevresiyle sorunlar, ekonomik sıkıntılar, erkek bireyin evi geçindirecek bir iş sahibi olamaması, evdeki gıda yetersizliği, erkeğin aşırı sinirli ve kıskanç olması, kadının aldatmasından şüphe duyulması ve evliliği sonlandırma isteğidir. Buna ilave olarak, erkeğin boş vaktini sürekli dışarıda geçirmek istemesi, erkeğin ihanet etmesi, kadının çeşitli bahanelerle cinsel ilişkiden kaçması, ev işlerinde yetersiz ve beceriksiz görülmesi, erkeğin sözünün evde dinlenmemesi, erkekte mevcut kötü alışkanlıklar gibi sebepler şiddet kaynağını oluşturabilmektedir (KSGM, 2009, s. 83 – 84).

Şiddete maruz kalan kadının yaşadığı olay karşısında sessiz kalmaması, şiddete boyun eğmemesi, karşı tepki vermesi, ilişkiyi sonlandırmak istemesi şiddetin

dozunun artmasına neden olan faktörler arasında görülmektedir. Şiddete neden olan faktörler, şiddetin kaynağı ile aynı doğrultuda bulunmaktadır. Şiddetin temeli toplumdaki cinsiyet eşitsizliği olarak belirtilmektedir. Bununla birlikte bireyler arasındaki farklı görüşlerin saygı çerçevesinde karşılanmaması, toplumdaki kültürel, ekonomik ve psikolojik nedenlerden oluşan güvensizlikte yer almaktadır. Başka bir ifadeyle, bireylerde görülebilen psikolojik sorunlara ilave olarak ülkedeki mevcut sosyal eşitsizlik, uygulama alanındaki adaletsizlik, gelir dağılımı eşitsizliği, işsizlik, ekonomik sıkıntılar, insan hakları konusundaki ihlaller ve eğitim seviyesindeki yetersizlik vb. hususlar sosyolojik açıdan bağlantılıdır (Öztunç, 2017, s. 33).

2.5 Şiddetle Mücadeleye Yönelik Düzenlemeler

2.5.1 Dünyadaki düzenlemeler

Kadına yönelik şiddetin tarihsel sürecini incelediğimizde, ilk olarak 1960'lı yıllarda gündem oluşturan kadın hareketi tarafından toplumsal bir sorun olarak tanımlandığı görülmektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadelede miat olarak görülen bu tarihle birlikte kadınların yaşadıkları şiddeti görünür kılmak üzere yoğun çabalar harcanmıştır. Kadına karşı şiddeti, ayrımcılık temelli bir insan hakkı ihlali şeklinde özümseyerek, bu konuda birçok araştırma yapma, hizmet sunma, yasal düzenlemeler yapma şeklinde uygulamalara gidilmiştir. Kadına yönelik şiddet, ilk kez 1975'te ABD'de aile içi kapsamında araştırılmış ve "Ulusal Aile İçi Şiddet Araştırması" yapılarak müteakip yıllarda düzenli olarak tekrarlanmıştır (Staraus ve diğerleri, 1980). Daha sonra 1993 yılında Kanada'da yürütülen "Kadına Yönelik Şiddet Araştırması'nda" kadına yönelik şiddet daha geniş kapsamda ele alınarak, kişisel alan dışına çıkarılarak kamusal alanla da (iş, okul, sokak vb.) ilgilenmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün "Çok Ülkeli Aile İçinde Kadın Yönelik Şiddet Araştırması'nda" ise kadınların maruz kaldıkları şiddet sıklığının yanı sıra, şiddetin sebep olduğu sağlık sorunlarını da gözler önüne sermeyi amaçlamıştır. Günümüzde ise Dünya Sağlık Örgütü'nün 2013'teki istatistik analizlerine dayanarak küresel olarak eşinden, erkek arkadaşından veya diğer erkeklerden, cinsel şiddete maruz kalma oranı %35 olarak hesaplanmıştır. Bu oran Avrupa Bölgesi'nde ise % 27,2'dir. Eşinden veya erkek arkadaşından fiziksel şiddete maruz kalma oranı küresel ölçekte %30'dur. Avrupa Bölgesi için ise bu oran %25,4'tür. Eşi veya erkek arkadaşı harici

erkeklerden cinsel şiddet görme durumu ise küresel boyutta %7,2'dir. Avrupa bölgesi için ise bu oran %5,2 şeklinde tahmin edilmiştir.

Kadına karşı şiddet, temel bir insan hakkı ihlalidir. Bu toplumsal hastalık vakası uluslararası kapsamda ele alınmıştır. Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği başı çekmekle birlikte birçok uluslararası kuruluş kadına karşı şiddetin önlenmesi konusunda çeşitli uygulamalar geliştirmiştir. Yapılan bu düzenlemelerin gayesi, toplumların kadına yönelik şiddetin önüne geçilmesi için gerekli çalışmaları planlaması ve stratejik bir hedef olarak belirlemesi, düzenleme ve uygulama şekillerinin buna uygun olarak yapılmasını sağlamaktır. Kadına karşı şiddet bağlamında uluslararası boyutta yapılan mevcut düzenlemeler şunlardır:

2.5.1.1 BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Kadına yönelik şiddet kapsamında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini incelediğimizde, doğrudan doğruya kadına ve kız çocuğuna yönelik şiddetle mücadeleyle içeren maddesi bulunmamaktadır. Ancak bazı maddeleri kadına ve kız çocuğuna yönelik şiddet konusuyla ilişkilidir. İlgili Kanun maddeleri; “*Madde 1: Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Madde 2/1: Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin bu bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir. Madde 3: Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır. Madde 4: Hiç kimse kölelik veya kulluk altında bulundurulamaz, kölelik ve köle ticareti her türlü biçimde yasaktır. Madde 5: Hiç kimseye işkence yapılamaz, zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz ve ceza verilemez. Madde 6: Herkesin, her nerede olursa olsun, hukuksal kişiliğinin tanınması hakkı vardır. Madde 7/1: Herkes yasa önünde eşittir ve ayrım gözetilmeksizin yasanın korunmasından eşit olarak yararlanma hakkına sahiptir. Madde 16/1 -2: Yetişkin her erkeğin ve kadının, ırk, yurttaşlık veya din bakımlarından herhangi bir kısıtlamaya uğramaksızın evlenme ve aile kurmaya hakkı vardır. Evlenme sözleşmesi, ancak evleneceklerin özgür ve tam iradeleriyle yapılır. Madde 17/ 1-2: Herkesin tek başına veya başkalarıyla ortaklaşa mülkiyet hakkı vardır. Hiç kimse keyfi olarak mülkiyetinden yoksun bırakılamaz. Madde 23/1: Herkesin çalışma, işini serbestçe seçme, adaletli ve elverişli koşullarda çalışma ve işsizliğe karşı korunma hakkı vardır. Madde 26/1: Herkes eğitim hakkına*

sahiptir” hükümleri mevcuttur. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin ilgili maddelerinde gördüğümüz kadarıyla, fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik şiddet türleri ve kontrol etmeye yönelik hareketlerle ilgili olduğu ölçüde, kadın cinayeti, kadın ticareti, küçük yaşta evlilik gibi şiddetin farklı türleriyle ilişkilendirilebilir.

2.5.1.2 Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulunca 1979’da kabul edilmiştir. Bu sözleşmeye günümüzde 187 devlet halen taraftır. Sözleşmenin orijinal ismi “*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*” kısaltması olan CEDAW ise sözleşmenin İngilizce baş harflerinden oluşmaktadır. CEDAW, “Kadınların Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi” dokuz temel insan hakları sözleşmesinden biri olarak BM bünyesinde kabul görmektedir. İlgili sözleşme ülkemizde, 1986 yılında TBMM tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Aile içi şiddet kapsamında bu sözleşmenin değeri, ev içinde sözleşme gereğince kadına yönelik ayrımcılığın söz konusu olduğunun kabul edilmesi ve sözleşmenin 16. maddesinde belirtildiği üzere, evlilik ve aile ilişkilerinde, bu ayrımın önüne geçmek için devletlerin tüm önlemleri zamanında alması gerektiği hususlarını kapsamaktadır. Aynı sözleşmenin ikinci maddesinde ise devletlerin, uygun politik stratejiler geliştirerek kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı araştırma ve gecikmeksizin ortadan kaldırma yollarının gerekliliği hüküm altına alınmıştır. Bu bağlamda, devletlerin kadına yönelik ayrımcılık konusunda geleneklerini geliştirme ve değiştirmelerinin gerekliliği düzenlenmektedir (Polis Eğitimi Katılımcı Kitabı, 2016).

2.5.1.3 Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge

Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirgesi 20 Aralık 1993 tarihinde, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından oylamaya yapılmadan kabul edilen bir Bildirge olmuştur. Polis Eğitimi Katılımcı Kitabı (2016)’nda belirtildiği gibi bu Bildirgenin önemli özelliklerinden biri de kadına yönelik şiddeti detaylı ve doğrudan ele alan ilk uluslararası belge olmasıdır. Bildirge, kadınlara yönelik şiddet vakasını, erkeklerin ataerkil toplum yapısı olgusuna dayanarak kadınlar üzerinde hâkimiyet kurduğunu ve kadınlara yönelik ayrımcılık yaptığını ve onların kariyerlerine ket vurduğunu, tarih sahnesindeki iki cins arasında eşit olmayan güç

ilişkinin bulunduğunu ve bu iki cinsin karşılaştırıldığı durumda kadını ikincil konuma zorlayan bir sosyal mekanizmanın olduğunu kabul eder. Bu konuda tüm devletlerin meydana gelen olaylar hakkında soruşturma ve cezalandırma mekanizmasının işletilmesi hususunda gerekli özeni göstermelerini isteyerek, sivil toplum örgütlerinin de katılımıyla kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla ulusal eylem planları yapılması tavsiyesinde bulunmaktadır.

2.5.1.4 Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi

Ülkemiz tarafından da kabul edilen kısaca “İstanbul Sözleşmesi” olarak bilinen “*Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi*”, Anayasamızın 90. maddesine göre hukukumuzun ayrılmaz bir parçası konumuna gelmiştir. Bu sözleşmenin temel hak ve özgürlüklere ilişkin olması nedeniyle kanunlarla çelişki durumunda sözleşme hükümlerinin esas alınması gerekmektedir. 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul’da imzaya çıkarılan bu sözleşmeyi ilk onaylayan ülkelerden biri de ülkemiz olmuştur. Bu sözleşme, 8 Mart 2012 tarihinde ise onaylanmasına dair karar Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Ülkemizde halen uygulanmakta olan, “6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” kapsamına kaynak eden bu sözleşme, 1 Ağustos 2014 tarihinde yeterli sayıda Avrupa Konseyi ülke devletlerinin imzasıyla uluslararası platformda da yürürlüğe girmiştir. İstanbul Sözleşmesi, kadınların şiddete karşı korunması kapsamında, toplumsal cinsiyet standartları ve mekanizmalarını iki cins açısından eşit kılmak, aralarındaki çatışmayı önlemek ve barışı sağlama yollarındaki karar, tavsiye ve standartları oluşturan AİHM içtihat hukukunu ve CEDAW gibi uluslararası sözleşmelerin ışığı altında hazırlanmıştır. Sözleşmenin içeriği incelendiğinde genel anlamda şu değerlendirmeler yapılabilmektedir: İlk olarak, ilgili sözleşmenin üçüncü madde, a ve b fıkralarında “*kadına karşı şiddet*” ve “*aile içi şiddet*” tanımlamaları yapılırken fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet ile birlikte ekonomik alanda şiddet, kadına yönelik şiddet türlerinden biri olarak kabul edilerek, ele alınmıştır. Yine aynı maddenin c fıkrasında, “*toplumsal cinsiyet, belli bir toplumun kadınlar ve erkekler için uygun gördüğü sosyal olarak inşa edilen roller, davranışlar, etkinlikler ve yaklaşımlar anlamına gelir.*” şeklindeki tanımlamayla, bu sözleşmeyi “*toplumsal cinsiyeti*” açıklaması ile uluslararası boyutta ilk belge unvanına kavuşturulmaktadır.

Aynı sözleşmenin dördüncü maddesinde ise, sözleşmeye taraf devletlerin, toplumda yaşayan bireylerin ve özellikle dezavantajlı grupların sadece aile içi değil kamusal ve özel alanda şiddete maruz kalmaksızın yaşama hakkını sağlamak ve korumak için gerekli önleyici tedbirleri almaları, cezai ve diğer yaptırımlarda bulunmaları gerekliliği vurgulanmıştır. Ülkemizde, 11 Mayıs 2011 günü imzalanarak, 10 Şubat 2012 tarihli ve 2012/2816 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanan “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi” içeriğindeki bazı maddelerin ailevi ve toplumsal zararları dikkate alınmıştır. 19 Mart 2021 tarihli ve dokuz sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin üçüncü maddesi gereğince, Cumhurbaşkanı Kararı ile 1 Temmuz 2021 tarihinde feshedilerek, Türkiye Cumhuriyeti bakımından geçerliliğini kaybetmiştir (URL-5, 2022).

2.5.2 Türkiye’deki düzenlemeler

Ülkemizde kadına yönelik şiddet konusunda 2007 yılına bu şiddetin boyutunu ölçmeye yönelik temsil kabiliyeti olan, toplumsal cinsiyete duyarlı, metodolojik ve etik açıdan uygun bir çalışma yapılmamıştır. Kadına yönelik şiddet konusunda 1995 ve 1998 yılları arasında sınırlı ölçüde temsil kabiliyeti mevcut sadece fiziksel şiddet odaklı üç çalışma yapıldığı görülmektedir. Toplumsal cinsiyete duyarlı, metodolojik ve etik açıdan uygun olarak değerlendirilebilecek ilk araştırma ise 2007 yılında Boğaziçi Üniversitesi tarafından yürütülen TUBİTAK, Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Grubu (SOBAG) tarafından desteklenen Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması’dır. Bu araştırma verilerine göre Türkiye’nin çeşitli bölgelerinde yaşayan kadınların %35’i yaşamları boyunca eşi tarafından en az bir kez fiziksel şiddet mağduru olmuştur (Altınay ve Arat, 2007). Kadına yönelik şiddet olaylarının ülkemizdeki durumunu ortaya çıkarma amaçlı 2008 yılında, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü namına Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından “*Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*” çalışması yapılmıştır. Bu araştırmanın önemi, araştırmanın uluslararası araştırmalarla karşılaştırılabilen, toplumsal cinsiyet duyarlılığı oldukça yüksek, metodolojik ve etik açıdan uygun olarak yapılmış ilk nitelikli çalışma örneği olmasıdır. Bu çalışma müteakiben 2013-2014 yıllarında aynı ekip ve metodolojik yaklaşımla tekrar yapılmıştır. Araştırmanın temel verileri bir önceki araştırma tarihi arasındaki geçen dönem içerisinde yasalar ve uygulamalar ve farkındalıklar konusunda ilerlemeler olmakla birlikte kadınların

şiddet deneyimlerinin azalmadığı görülmektedir. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (HÜNEE) tarafından yürütülen “*Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*” (2008) göre, kadınların %39’u hayatları süresince en az bir kez eşi, erkek arkadaşı veya bunun dışındaki kişilerden fiziksel şiddet görmüştür. Ayrıca son 12 ayda kadınların eşlerinden şiddet görme sıklığı %10’dur. Kadınların %15’i cinsel şiddete, %42’si fiziksel ve/veya cinsel şiddete, %44’ü duygusal şiddete maruz kalmıştır. “*Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*” araştırması (2014) verilerine göre, kadınların %36’sı hayatları süresince en az bir kez eşi, erkek arkadaşı veya bunun dışındaki kişilerden fiziksel şiddet görmüştür ve son 12 ayda kadınların eşlerinden şiddet görme sıklığı %8 olarak belirlenmiştir. Kadınların %12’si cinsel şiddete, %38’si fiziksel ve/veya cinsel şiddete, %43,9’u duygusal şiddete maruz kalmıştır. Kadına yönelik şiddetin en vahim sonucu ölümlerle biten olaylardır. Bu cinayetlerin arasında namus cinayetlerinin özel bir yeri bulunmaktadır. Lakin ülkemizde namus kavramı açısından işlenen cinayetlerle ilgili resmi istatistiklerde, konuya münhasır verilerin toplanmaması sebebiyle ne kadar kadının namus davası nedeniyle öldüğünün net sayısına ulaşılamamaktadır. 2005 ve 2006 yıllarını kapsayan Türkiye Büyük Millet Meclisi raporunda; “*Töre ve Namus Cinayetleri ile Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu*” başlıklı bir araştırma yapmıştır. Bu rapora göre, 2000 ile 2005 yılları arasındaki emniyet kayıtlarında töre saiki ve namus kavramları kapsamında 1091 cinayetle sonuçlanan olay mevcuttur. Bu cinayet olaylarında 480 kadın yaşamını yitirmiştir. Yine aynı dönem içerisinde, Jandarma sorumluluk bölgelerinde töre saiki ve namus kavramı kapsamında meydana cinayet ve cinayete teşebbüs olaylarından 138 kadın ve çocuk olumsuz yönde etkilenmiştir.

Kadına yönelik şiddet kapsamında ulusal düzeyde yapılan düzenlemelerin başlıcaları şunlardır:

2.5.2.1 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Anayasa, kadına yönelik şiddet kapsamında ulusal düzeyde yapılan düzenlemelerin temel kaynağını oluşturmaktadır. Anayasanın 10/2’nci maddesinde “*Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak*

yorumlanamaz.” hükmü bulunmaktadır. Anayasamızın ilgili bu maddesi ile devlete kadın erkek eşitliğinin sağlanması konusunda sorumluluk yüklenmiştir. Bununla birlikte Anayasamızın 17’nci maddesi gereğince “*kişilerin yaşama hakkını ve maddi ve manevi varlığının bütünlüğünü korumak*” devletin temel görevleri arasında bulunmaktadır. Bu kapsamda bireylerin yaşama hakkı, maddi ve manevi varlığı yalnızca devlete karşı değil, diğer kişilere karşı da korunması esastır ve aile içi şiddette bu yönüyle ele almaktadır. Kadınların maruz kaldığı şiddetin, maddi ve manevi varlık bütünlüğüne ve yaşama hakkına bir saldırı olduğu görülmektedir. Aile içi şiddette, özellikle kadına yönelik şiddete karşı devlete düşen anayasal yükümlük, şiddetin önlenmesi konusunda gerekli önlemler almak, idari ve yargısal düzenleme ve cezai yaptırım gibi somut adımlarla kadınları korumaktır. Anayasa’nın 41’inci maddesinde yine aile içi düzenlemeye esas hükmü gereğince, “*Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.*” şekliyle belirtilmiştir. Anayasamızın bu konudaki amir hükümleri doğrultusunda, aile içi şiddetin önlenmesi devletin ve kurumlarının temel yükümlülükleri ve görevleri arasında yer almaktadır.

2.5.2.2 Türk Medeni Kanunu

Türk Medeni Kanunumuzda kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle ilgili şu maddeler yer almaktadır; Türk Medeni Kanun’un 11’inci maddesine göre, “*Erginlik on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar. “Evlenme kişiyi ergin kılar.”* aynı kanunun 12’nci maddesine göre ise ergin kılınma: “*On beş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir.*” hükmüyle açıklanmıştır. Yine aynı kanunun “*Evlenme Ehliyeti ve Engelleri*” başlığı ve “*Ehliyetin Koşulları*” alt başlığı, “*Yaş*” kapsamındaki 124’üncü maddesine binaen, “*Erkek veya kadın on yedi yaşını doldurmadıkça evlenemez. Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple on altı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak bulundukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir.*” hükmü mevcuttur. Ayırt etme gücü alt başlığı altında madde 125’te ise, “*Ayırt etme gücüne sahip olmayanlar evlenemez.*” şeklinde belirtilmiştir. Aynı kanunun 126’ncı maddesi, küçükler hakkında yasal temsilcinin izni konusunu değerlendirilerek, “*Küçük, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez.*” hükmü bulunmaktadır. Türk Medeni Kanun’un ilgili maddeleri kapsamında bireylerin erken yaşta ve zorla evlendirme vakalarının yasal çerçevede önüne geçerek, kadınların ve çocukların

temel hak ve özgürlüklerinin korunması, sosyal ve kültürel kısıtlamaların önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

2.5.2.3 Türk Ceza Kanunu

Türk Ceza Kanunu (TCK) kapsamı içerisinde, kasten öldürme, kasten yaralama, cinsel saldırı ve tehdit, hakaret, kötü muamele başlıklı, suç çeşitleri ile ilgili maddeler kadına yönelik şiddet konusunda önemli yer tutmaktadır. TCK'nın "*Kasten Adam Öldürme*" suç başlığı kapsamında 81'inci maddesi, "*Bir insanı kasten öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.*" şeklindeki hükmü, bir insanın hayatını bilerek ve isteyerek, kendi hür iradesiyle sonlandıran kişiye verilecek cezai yaptırım ifade edilmiştir. Aynı kanunun 82'nci maddesinde ise bu kasten öldürme suçunun işleniş şekline, düşünceye ve suçun işlendiği kişiye göre cezai yaptırımların ağırlaştırıcı nedenleri belirtilmiştir. Bunlar sırasıyla; "*Tasarlayarak, canavarca hisle veya eziyet çektirerek, üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı, çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı, gebe olduğu bilinen kadına karşı, töre saikiyle, işlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.*" hükmü mevcuttur. Aynı kanunun "*Kasten Yaralama*" suçu kapsamındaki 86'ncı maddesi, "*Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur.*" şeklinde belirtilmiştir. Kasten yaralama suçunun cezai yaptırımını ağırlaştıran nedenler ise; üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı ve suçun silahla işlenmesi halinde, mağdurun şikâyeti aranmamakta ve verilecek ceza yarı oranında artırılmaktadır. TCK'nın 87'nci maddesinde "*Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Yaralama*" suçunda; "*kasten yaralama fiili, mağdurun duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına, konuşmasında sürekli zorluğa, yüzünde sabit ize, yaşamını tehlikeye sokan bir duruma, gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına, neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, bir kat artırılır. Ancak, verilecek ceza, "birinci fıkraya giren hallerde üç yıldan, üçüncü fıkraya giren hallerde beş yıldan az olamaz"* hükmü mevcuttur. TCK'nın ilgili

maddeleri daha çok kişilerin en temel hakkı olan yaşama hakkı güvence altına alma amaçlanmıştır. TCK'nın "*Cinsel Saldırı*" başlığı kapsamındaki 102'nci maddesi, "*Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlâl eden kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*". Madde 103'te ise, "*Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*." Aynı kanunun 105'inci maddesinde "*Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikâyeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adli para cezasına fiilin çocuğa karşı işlenmesi hâlinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur*." şeklinde belirtilmiştir. TCK'nın bu ilgili maddeleri ile bireylerin mahremiyet alanının ihlal edilmemesi ve cinsel dokunulmazlığının yasal ve cezai yaptırımlarla korunması amaçlanmaktadır. Aynı kanunun 106'ncı maddesine göre, tehdit kapsamında değerlendirildiğinde tehdit eden kişinin altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması meydana gelecek olayların caydırıcılığı açısından önemlidir. Bu tür tehdit saldırıları bir kişiye ya da yakının hayatına vücut ve cinsel dokunulmazlığına yönelik tehditlerdir. TCK'nın 125'inci maddesinde yer alan hakaret kapsamında ise "*kişinin onur, şeref ve saygınlığını rencide edecek durumla karşılaştığında şeref ve saygınlığına saldıran kişiye, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasının yanında adli para cezası da verilmektedir*" şekliyle belirtilmiştir. Madde 232'de yer alan kötü muamele kapsamında ise kötü muamele de bulunan kişi iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu tür fiiller aç veya susuz bırakma, uyku uyutmamak, zor koşullarda çalışmaya mecbur etmek gibi hareketler kötü muameleye örnek olarak gösterilebilir. Yargıtay, çocuğuna mendil sattırmak, yeni doğum yapan eşi "defol git" diyerek evden dışarı atmak gibi fiiller kötü muamele suçu olarak kabul edilmiştir. Madde 233'te yer alan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumunda şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezası verilir. Bu suçtan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması için şikâyet söz konusu olmalıdır. Ancak maddenin ikinci fıkrasında ise, evli olsun veya olmasın gebe olan eşini veya sürekli birlikte yaşadığı ve kendisinden gebe kalmış kadını çaresiz durumda terk eden yani ona her türlü yardımı yapmaksızın ortada bırakan kişi cezalandırılmaktadır.

2.5.2.4 Aile Mahkemeleri Kanunu

Ülkemizde, Yeni Türk Medeni Kanunu'nun kabulü ile "*Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun*" 9 Ocak 2003 tarihinde

yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile aile hukukundan doğan dava ve işlemlerin Aile Mahkemesi tarafından görülmesi ve adli yargıda görevli, evli, çocuk sahibi, 30 yaşını doldurmuş ve tercihen aile hukuku alanında lisansüstü eğitim yapmış olan hâkimlerin görevlendirilmesi sağlanmaktadır. Bu mahkemeler, aile hukukunu ilgilendiren davaların yanı sıra “*Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*” uygulanmasından doğan davalara da bakmaktadır.

2.5.2.5 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Uygulama Yönetmeliği

6284 sayılı *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*’da şiddet şu şekilde tanımlanmıştır. Şiddet, “*Kişinin; fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı*” olarak belirtilmektedir. İstanbul Sözleşmesi esas alınarak düzenlenen 6284 sayılı Kanun ev-içi şiddetle mücadele konusunda temel düzenlemeleri içerir ve birçok kuruma sorumluluklar yüklemektedir. Bu kanun kadına yönelik şiddet konusunda özel bir yer tutmaktadır. Bu kanunun amacı; şiddete uğrayan ve şiddet tehlikesi bulunan kadını korumak ve bu kişiler için önlemler almaktır. Bu kanunla şiddet mağdurlarının kapsamı genişletilmiş ve koruma altına alınmasını sağlamıştır. Kanun, sadece şiddet mağdurunu değil aynı zamanda şiddete uğrama tehlikesi bulunan kişileri de korumaktadır. Hatta her türlü talep delil şartı aranmaksızın ciddiye alınarak muhtemel zararların önüne geçilmesi sağlanmaktadır. Sonuç olarak, bu kanunda şiddetin uygulanması şart olmayıp herhangi bir tehlikenin bulunması da yeterli olmaktadır. *6284 sayılı Kanun Hakkında Uygulama Yönetmeliği* ise, kanun maddelerindeki hükümleri uygulamaya ilişkin olarak özellikle kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve sorumlulukları bakımından da detaylandırılmıştır.

2.5.2.6 Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM)

6284 sayılı “*Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*” kapsamında, görev ve hizmetlerinin belirlendiği Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri kurulmuştur. ŞÖNİM merkezlerinde bu alanda uzman olan personel görevlendirilmekte ve tercihen de kadın personel çalıştırılmaktadır. ŞÖNİM

tarafından olası şiddetin önüne geçmek ve koruyucu tedbirleri etkin bir şekilde uygulanabilmesi için destek ve izleme hizmeti verilmektedir. Ayrıca bu çalışmaları 7 gün, 24 saat mesai mefhumu gözetmeksizin yürüten, insani değerleri ön planda tutan, hızlı ve kesintisiz hizmet veren, kadınlarımızın ekonomik alanda, psikolojik sorunlarında, hukuki destek veren, aynı zaman da sosyalleşme faaliyetlerinin güçlendirilmesi amaçlayan merkezlerdir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2019). Bu merkezlere başvuru yöntemleri şu şekildedir: Kişisel olarak, kolluk kanalı veya kolluğun yönlendirilmesi, hâkimin vereceği karar, bölgesel yerel yönetim ve sivil toplum örgütleri kanalı, diğer kişilerin ihbarda bulunması, müdahale yetkisi dışında bulunan diğer kamu kurumlarında görevli personel ve ALO 183 telefonuna yapılan bildirimler şeklindedir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2017). 6284 sayılı Kanunun ilgili maddeleri kapsamında ŞÖNİM tarafından verilmekte olan hizmetler üç ana başlık altında belirlenmiştir. Bu başlıklar: 1.Şiddetin önlenmesi ve tedbir kararlarının izlenmesine yönelik hizmetler, 2.Şiddet mağduru kişilere yönelik hizmetler, 3.Şiddet uygulayan/uygulama ihtimali bulunan kişilere yönelik hizmetler, olarak ele alınmaktadır. ŞÖNİM’lerde koordinasyon kapsamlı hizmetler, hukuki destek sağlayıcı hizmetler, sağlık destek hizmeti, eğitim kapsamlı destek hizmeti, çağrı merkezi ve destek hizmeti, psiko-sosyal konuda destek hizmeti verilmektedir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2019). Günümüzden yaklaşık on yıl önce ülkemizde pilot uygulama kapsamında açılan ŞÖNİM’ler son on yılda önemli bir yol kat ederek 81 ilde hizmet vermektedir.

2.5.2.7 Kadın konukevleri (KKE)

Ülkemizde, KKE dünya devletleri ile kıyaslandığında biraz geç kaldığı görülmektedir. Ülkemizde, ilk olarak 1990 tarihinde “*Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna*” bağlı hizmete başlamıştır (Karataş ve diğ., 2008, s. 45). İlk olarak ta 1993 tarihinde Ankara ilinde belediyenin katkılarıyla bağımsız kadın konukevi hizmet vermeye başlamıştır. Günümüzde şiddette maruz kalan kadınlarımıza barınma hizmetini, *Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB), Belediyeler, Göç İdaresi Kurumu ve Sivil Toplum Kuruluşları* bağlılığındaki konukevlerinde verilmektedir (Çiltaş ve Çarlık Var, 2019, s. 16). Bu konuda ilgili yönetmelik kapsamında belirtilen konukevi, fiziksel şiddete, psikolojik şiddete, cinsel şiddete, ekonomik şiddete ve sözlü şiddete maruz kalan kadınlarımızın, bu şiddetten korunma, psikolojik kapsamda, sosyal alanda destek ve

ortaya çıkan ekonomik sorunlarının çözümü, çocuğu olanlarında ihtiyaçlarının karşılanması ve bu süreçte barınabilecekleri sosyal hizmet kuruluşlarını ifade etmektedir. Bu kapsamda 1990 tarihinde ilk olarak İzmir ve Ankara illerimizde KKE hizmet vermeye başlamıştır. Ülkemizde ilk olarak 1993 tarihinde sivil toplum kuruluşları tarafından kadın sığınma evi açılmıştır. *633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile (09/07/2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin üçüncü maddesi ile bu kararnamenin adı "Sosyal Hizmetler Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" şeklinde değiştirilmiştir)* KKE, yetki devri yapılarak KSGM'nin sorumluluğuna bırakılmıştır. Daha önce "*Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı*" idaresinde ve sorumluluğundaki 112 adet kadın konukevi; İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü sorumluluğundaki üç adet kadın konukevi; sivil toplum kuruluşları bünyesindeki bir adet ve yerel yönetimlerin bünyesindeki 33 adet ve toplamda 149 adet konukevi, 3.624 kişilik kapasitesiyle hizmete devam etmektedir. Aynı yönetmek kapsamında Kadın konukevinin fiziki koşulları, başvuru şekli, kabul esasları, yararlanma, toplam kalış süresi, konukevine giriş ve çıkış saatleri, konukevlerinde alınan güvenlik önlemleri, gizlilik kuralları, sunulacak hizmetler, beslenme, çocuk bakımı, harçlık ve diğer yardımlar, eğitim giderleri ile konukevinden ayrılma durumu hakkındaki konular maddeler halinde düzenlenmiştir (URL-4, 2022).

2.5.2.8 Alo 183 sosyal destek hattı

Sosyal destek hattı kapsamında, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHM)'na bağlı Alo 183 çağrı merkezi bulunmaktadır. Bu sosyal destek hattı kanalıyla bireylere, özellikle dezavantajlı gruplara karşı, ihmal, istismar, şiddet vb. konularda ihbarlar verilmekte ve bu hat sayesinde pek çok töre ve namus cinayetlerinin önüne geçilebilmektedir. Alo 183 ihbar hattına ulaşan şikâyetler ilgili kolluk kuvvetlerine ivedilikle iletilerek gerekli tedbirlerin alınması sağlanmaktadır. Aynı zamanda dezavantajlı gruplara rehberlik ve danışma hizmeti verilmektedir. Dezavantajlı gruplar arasında özellikle fiziksel şiddete maruz kalan kadınların Alo 183'ü araması ile ilgili kurumları derhal harekete geçiren ve şiddete maruz kalan kadının sosyal ve psikolojik destek almasını sağlayan bu hattın tüm toplumca bilinir olması, yardım ve destek ihtiyacı olanların kullanım kolaylığı ve yaygınlığını sağlamak için çalışmalar devam etmektedir.

2.5.2.9 Tedbir kararları

6284 sayılı *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun* kapsamında şiddet mağduru olanları korumayı amaçlayan evden uzaklaştırma kararı uygulanmaktadır. Evden uzaklaştırma kararına binaen şiddet uygulayan şiddet mağduru ile birlikte yaşadığı ortak konuta veya mağdurun beyan ettiği konuta, okuluna, iş yerine yaklaşması engellenmiş olmaktadır. Hâkim kararı ile uygulamaya konulan bu önleyici tedbir kararı için mağdurun şiddete uğradığını somut bir delil ile ortaya koyması istenilmemektedir. Aile Mahkemesi kararı ile verilen evden uzaklaştırma, şiddet uygulayan kişiye önce tebliği edilir ve derhal uygulamaya başlar. Bu karara ilgili kişiye tebliğinden itibaren iki hafta içerisinde itiraz edilebilmektedir. İlgili kanunun 38'inci maddesi kapsamında; *“hakkında tedbir kararı verilenin bu karara uyulmaması halinde, ihlale konu tedbirin taşıdığı niteliğe ve aykırılığın ağırlık derecesine göre hâkim tarafından üç günden başlayarak on güne kadar artabilen zorlama hapsi verilebilmektedir. Yine bu kararın gereklerine aykırı davranışın tekrarında oluşan şartlara göre, bu hapis süresi onbeş günden başlayarak otuz gün süreye kadar çıkabilmektedir. Her hâlükârda bu süre artırımı toplamda altı ayı geçemez ve tekerrür kapsamında olmaz, koşullu salıverilme hükmü uygulanmamakla birlikte adli sicil kaydına işlenmez.”* hükümleri mevcuttur.

2.5.2.10 Kolluk kuvvetleri ve sağlık çalışanları

Toplum hayatındaki dirlik ve düzenin sağlanması ve devamlılığının en temel ögesi güvenli bir ortamın varlığıdır. Güvenliğin tahsisi emniyet ve asayiş ile mümkün olup, kolluk kuvvetleri marifetiyle yerine getirilmektedir. Kolluk dirlik, düzen ve güven duygusunu, toplum benliğinde yer etmekle ödevlidir. Emniyet ve asayişin sağlandığı huzur ortamının hâkim olduğu toplum içinde gündelik yaşam seyrini bazı bireyler, mevcut kurallara aykırı hareket ederek bozabilmektedir. Bu şekilde vuku bulan olaylar ve kural dışı davranışlar sergileyen bireylerin tespiti halinde emniyet ve asayişin tekrar tahsisi için devlet, kişilerin özgürlüğünü diğer kişilerin özgürlük sınırını ihlal ettiğinde kısıtlayabilmektedir. Bu yaptırımları uygulamaya geçirdiği kanal ve maddî güç kolluk kuvvetleri olmaktadır. Kadına yönelik şiddet olayları, kolluk kuvvetlerine ihbar veya şikâyet kanalıyla ulaşmasına müteakip, meydana gelen olay gecikmeksizin Cumhuriyet Savcısına bildirilmektedir. Kolluk güçleri, Cumhuriyet Savcısından aldığı talimatlar doğrultusunda derhal yasal işlemleri

başlatır ve gerekli önleyici ve koruyucu tedbir kararlarının alınması için talepte bulunur. Meydana gelen olaylarda gecikmesinde sakınca bulunan hal söz konusu olduğunda kolluk tarafından bizzat bu tedbirler alınır ve alınan bu tedbirin niteliği ölçüsünde mülki amir veya hâkim onayına sunulur. Şiddet konusunda kolluk kuvvetlerine intikal eden her olay en seri şekliyle ŞÖNİM'e bildirmektedir. Kolluk kuvvetlerinin acele hallerde hâkim kararı olmaksızın, hakaret veya tehdit içerikli söz ve davranışlarda bulunmamak, mağdurdan uzaklaştırma, mağdurun konutuna yaklaşmamak, mağdurun yakınlarına, çocuklarına ve tanıklarına yaklaşmamak şeklinde önleyici tedbirleri bizzat alabilmektedir. Aynı şartlarda mağdurun isteğiyle güvenli bir yere nakli yapılınca kadar geçici olarak kolluk tarafından barındırılması sağlanabilmektedir. Meydana gelen kadına yönelik şiddet olaylarına müdahale eden personelin bu konuda uzman olması ve şiddet olaylarını içeriğinde bulunduran tüm kanun, yönetmelik ve yönergeler kapsamında iyi eğitim almış olması, şiddet mağduruna doğru yaklaşım şeklini bilen, mağdurlara haklarını tam olarak izah eden ve güven veren kadın personelinin de bulunması önemlidir.

Kadına şiddeti uygulayan, silah kullanma ehline sahip, bulundurma veya taşıma ruhsatı sahibi bireylerden, şiddet olayının ihbarı ile birlikte mevcut silahının muhafaza altına alınması önleyici tedbirler kapsamında değerlendirilmelidir. Ayrıca, daha önce kadına şiddet kapsamında vukuatı bulunan bireylerin de bulundurma ve taşıma ruhsatı talepleri olumsuz değerlendirilmesi gerekmektedir. Şiddet olaylarında, kolluk kuvvetleri ile birlikte bir zincirin halkası misali görev yapan sağlık çalışanları ile yapılan birebir görüşmelerde kolluk nezaretinde getirilenlerden ziyade, sözlü ve duygusal şiddet başta olmak üzere mesleklerinde en az bir şiddet türüne şahit olduklarını belirtmişlerdir. Bu durum toplumumuzda şiddet olaylarının ne kadar yaygın olduğunu işaret etmektedir. Bu nedenle, kolluk kuvveti ve sağlık personeli yetiştiren okullarda, kadına karşı şiddetin önlenmesi, bildirimi ve müdahale şekilleri konusunda daha fazla farkındalık oluşturmak gerekir. Bunun için eğitim-öğretim süreçlerinde bu konuya daha fazla önem verilerek, konferans veya seminer faaliyetlerinden ziyade ayrıca ders saati olarak planlanması ve konuyla ilgili farklı multidisipliner çalışmaların desteklenmesi gerekmektedir.

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Çizelge 3.1 ve Çizelge 3.2’de araştırmaya katılanların demografik özellikleri verilmiştir.

Çizelge 3.1 Kadınların Demografik Özellikleri

	Yaş	Medeni Durum	Aylık Ortalama Gelir Seviyesi	Eğitim Düzeyi	Meslek	Çocuk Sayısı	Doğduğu ve yetiştiği yer
K1	36	Evli	22.000 TL.	Lisans	Askeri Personel	1	İzmir
K2	41	Evli	24.000 TL.	Lisans	Askeri Personel	2	Giresun
K3	36	Evli	22.000 TL.	Lisans	Askeri Personel	2	Afyon
K4	34	Bekâr	22.000 TL.	Lisansüstü	Askeri Personel	0	Adana
K5	30	Evli	20.000 TL.	Lisans	Askeri Personel	1	Sivas
K6	26	Evli	18.500 TL.	Lisans	Askeri Personel	0	Ankara
K7	30	Evli	20.000 TL.	Lisans	Askeri Personel	1	Kocaeli
K8	35	Evli	22.000 TL.	Lisans	Askeri Personel	2	Afyon
K9	38	Evli	22.000 TL.	Lisansüstü	Askeri Personel	0	Afyon
K10	27	Evli	20.000 TL.	Lisans	Askeri Personel	0	Kars

Çizelge 3.2 Erkeklerin Demografik Özellikleri

	Yaş	Medeni Durum	Aylık Ortalama Gelir Seviyesi	Eğitim Düzeyi	Meslek	Çocuk Sayısı	Doğduğu ve yetiştiği yer
E1	32	Evli	25.000 TL.	Lisans	Askeri Personel	2	Ordu
E2	33	Evli	22.000 TL.	Lisansüstü	Askeri Personel	2	Muğla
E3	33	Evli	22.000 TL.	Lisans	Askeri Personel	0	Adana
E4	41	Evli	24.000 TL.	Lisansüstü	Askeri Personel	1	Şanlıurfa
E5	30	Evli	20.000 TL.	Lisans	Askeri Personel	1	Elazığ
E6	42	Evli	24.000 TL.	Lisans	Askeri Personel	2	Isparta
E7	35	Evli	23.000 TL.	Lisans	Askeri Personel	2	Hatay
E8	28	Bekâr	18.000 TL.	Lisans	Askeri Personel	0	Kastamonu
E9	39	Evli	23.000 TL.	Ön lisans	Askeri Personel	2	Adana
E10	47	Evli	29.000 TL.	Ön lisans	Askeri Personel	3	Ankara

Kendilerine Feminizmi tanımlamaları istenilen kadın/erkek katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir:

K1: Bence kadınların kendilerini daha ayrıcalıklı hissetmesi, erkeklere göre daha üstün hissetmesi ve erkekleri ikinci sınıf insan gibi görmesi.

K3: Kadınlar tarafından oluşturulmuş erkek düşmanlığı olarak görüyorum.

E2: Bence feminizm kadınların hak arayışı demektir. Kadınların her şeyde üste çıkma çabasıdır. Her şeyde kendilerinin haklı olduklarını savundukları bir alan olarak görüyorum.

E5: Feminizm, benim için kadınların kendilerini erkeklerden daha üstün görmeleridir.

E10: Benim için şunu ifade ediyor: Kadınların haklarını savunmak için oluşturduğu bir platform gibi düşünüyorum. Günümüz şartlarında kadınlar yaşam standartlarında, iş hayatında, ev hayatında, aile hayatında, erkeklerden öndeler. Bu yüzden feminizmi gerektirecek bir durumun olmadığını düşünüyorum.

Yapılan görüşmelerde, katılımcılara feminizmi tanımlamaları istenmiştir. Verilen cevaplara bakıldığında katılımcıların yarısından fazlasının feminizmi, kadınların hak arayışı olarak anlamlandığı görülmüştür. Katılımcıların feminizmi tanımlamalarında farklı düşünceler hâkim olmakla birlikte genelde gerçek anlamına yakın ifadeler verilmiştir. Bu soru katılımcıların feminizm konusunda farkındalığı ve bilinç seviyesi incelenmiştir. Sonuç olarak, 17 katılımcının feminizm konusunda yeterli bilince sahip olduğu, üç katılımcıda ise bu konuda tam bilincin olduğu söylenemez. Burada amaç, toplumun tüm kesiminde feminizm ve kadına şiddet konularında farkındalığı arttırmak ve toplumsal tam bilinç oluşana kadar akademik çalışmalara devam etmektir.

Katılımcılara kadına yönelik şiddet ve türleri sorulmuştur. Alınan cevaplar şu şekildedir:

K1: Şiddet konusunda, sadece kadına yönelik şiddet değil tüm şiddet çeşitlerini uygun bulmuyorum. Şiddet, hiçbir canlıya yapılması uygun olmayan bir şeydir.

Güçlü tarafın güçsüz tarafa fiziki olarak üstünlük sağlamasıdır. Şiddet türleri psikolojik, fiziksel, cinsel şiddet ve manipüle etmek olabilir.

K3: Kadına şiddeti lanetliyorum. Sadece kadına değil hiçbir canlıya şiddet uygulanmamasını isterdim. Bu şiddetin türleri de dört çeşit diye biliyorum. Fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomiktir.

K6: Şiddetin beş türü var diye biliyorum. Fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik ve siber şiddet olabiliyor. Şiddeti asla hoş karşılamıyorum. Sadece aile içinde değil iş hayatında ve çevremizde de şiddetin farklı türleri görülebilmektedir.

K8: Kadının sadece cinsiyetinden dolayı şiddet görmesidir. Bir birey olarak değil, sadece kadın olduğu için şiddet görüyorsa bu kadına şiddettir. Fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik olarak dört çeşidi vardır.

K9: Kadına yönelik şiddet denildiği zaman, şiddetin her türlü aklıma geliyor. Yaratılış gereği, güçlü olan kendinden zayıf gördüğü herkese şiddet uygulayabilir. Erkek kadına şiddet uygulayabilir. Kadın yetiştirdiği çocuğa şiddet uygulayabilir. Bu bir güç savaşıdır. Herkes kendinden daha aşağıda olana şiddet uygular. Şiddetin türleri; fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomiktir.

E8: Şiddet deyince aklıma genelde psikolojik ve fiziksel şiddet geliyor. Ekonomik ve cinsel şiddet de var. Adli olaylarda, medyada veya çevremizde en çok karşılaştığımız fiziksel şiddet oluyor. Ataerkil düzen etkisiyle yetişen erkeklerde baskın olma, kadınları kontrol altında tutma içgüdüleri var.

E10: Kadınlara yönelik şiddete tamamen karşıyım. Aile içindeki kadın başımızın tacıdır. Hadiste geçtiği gibi “Cennet annelerin ayaklarının altındadır.” diye peygamber efendimiz de belirtmiştir. Şiddet çeşitleri; fiziki, sözlü ve maddi şiddet olabilir.

Katılımcılara kadına yönelik şiddet ve türleri sorulmuş, alınan cevaplar bakıldığında, şiddetin hoş karşılanmadığı hatta lanetlendiği görülmüştür. Şiddet denilince akla ilk gelen fiziksel şiddet olsa da şiddetin diğer türleri ve önemiyetinin bilincinde oldukları görülmüştür. Katılımcıların çoğunluğu şiddetin, fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik olarak dört çeşidinin olduğunu belirtmiştir. K6 katılımcısı, “Şiddetin beş türü var diye biliyorum. Fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik ve siber şiddet

olabiliyor.” şeklinde beş türünün olduğunu belirtmiştir. Şiddetin birçok türü olmakla birlikte katılımcının da belirttiği gibi en çok karşımıza çıkan beş türü vardır. Bunlar: fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik ve siber şiddettir. Bilişim teknolojileri kullanarak zarar veren eylemlerin gerçekleştirilmesiyle diğer şiddet türlerinden ayrılan ve sıklıkla medya platformlarının kötü amaçlı kullanımından kaynaklanan dijital şiddet literatürde “siber şiddet, siber zorbalık, siber taciz, siber tartaklama, sanal şiddet, sanal zorbalık, çevrimiçi şiddet ve elektronik zorbalık” olarak da adlandırılmaktadır (Şener, 2013; Kaygısız, 2020; Abınık, 2021; Cirban Ekrem ve Er Güneri, 2021). Kadınların sadece kadın oldukları için sosyal medya platformlarındaki hesaplarına veya cep telefonlarına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı bir şiddet türü de siber şiddettir. Bu şiddet türünde takip, taciz, zorbalık, nefret, iftira, istismar ve pornografi gibi çeşitli saldırılar söz konusu olabilmektedir. Katılımcıların bu şiddet türünden bahsetmemesi siber şiddet konusunda farkındalığın yeterli seviyede olmadığını göstermektedir.

Katılımcılara kadına yönelik şiddetin nedenleri sorulmuş, verilen cevaplar şu şekildedir:

K4: Şiddetin nedenleri neler olabilir? Şiddetin öğreniliyor olması, aile terbiyesi, eğitim seviyesinin düşük olması olabilir veya erkeğin kadın üzerinde baskın olma arzuları olabilir. Güç gösterme içgüdüleri olabilir diye düşünüyorum.

E1: Bence erkeğin kadını baskı altında tutmak istemesi onu aşağıda görmesi ve kadını kendinden güçsüz görmesidir. Diğer nedenler ekonomik ve psikolojik diyebiliriz. Bu bir hastalıktır. Şiddet gösteren erkeğin mutlaka psikolojik veya fiziksel bir problemi vardır.

E9: Bence kadına yönelik şiddetin başlıca nedeni ekonomik sıkıntılardır. Çalışmayan erkek evinin ihtiyaçlarını karşılayamadığı zaman şiddete başvuruyor. Diğer nedenler; alkol, madde ve kumar bağımlılığı gibi kötü alışkanlıklardır.

Katılımcılar şiddetin hiçbir haklı tarafının olmayacağı konusunda fikir birliği içerisinde. Kadın katılımcıların çoğunluğu şiddetin nedenlerini, ataerkil aile düzeninde yetişen erkeğin ailesinden aldığı eğitim, terbiye ve aile içinde gördükleri muamelenin büyüdüklerinde dışa yansımaları olarak belirtmiştir. Erkek katılımcıların çoğunluğu ise fiziksel olarak kendinden zayıf gördükleri kadınları

baskı ile kontrol altına alma eğilimine ve ekonomik nedenlere dayandırmıştır. Özellikle bir erkek katılımcı “Bence kadına yönelik şiddetin başlıca nedeni ekonomik sıkıntılardır. Çalışmayan erkek evinin ihtiyaçlarını karşılayamadığı zaman şiddete başvuruyor.” şeklinde belirtmiştir. Buna neoliberal politikaların etkisiyle ortaya çıkan işsizlik, eşitsizlik ve düşük ücret politikalarının getirisinin neden olduğunu göz ardı etmemek gerekir (Bauman, 1998). Erkeğin çalışmaması veya düşük ücretle çalışması nedeniyle evinin ihtiyaçlarını karşılayamaması kendisini yetersiz görmesine neden olabilmektedir. Bu, erkeği stres altına girmesine ve en ufak kıvılcımda harlamasına neden olmaktadır. Lakin şiddet belli bir kalıba sığdırılmaz. Sadece insan doğası hareketlere, ekonomik faktörlere veya yalnızca psikolojik nedenlere dayandırılarak anlaşılamaz. Şiddet toplumla var olur ve anlam kazanır. Bu konuda erkeklerin, kadınlara nazaran daha az bilinç sahibi olduğu görülmektedir. Kadına şiddetin tek nedeni ekonomi değildir. Kadınlar sadece kadın olduğu için de şiddet görmektedir.

Kadına yönelik şiddetin nasıl önlenilebileceği sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:

K3: Tamamen eğitimle ve örf, adet ve geleneklerin değişmesiyle önlenbilir.

K9: Aile hayatından başlayan iyi bir eğitim ile önlenbilir. Toplumun cinsiyet rollerine etkisinin olmaması ve cinsiyet ayrımına yönelik kafa yapısının değişmesi gerekir.

E3: İnsanların ekonomik olarak refah düzeyi ve eğitim seviyesinin artmasıyla kadına karşı şiddetin azalacağını düşünüyorum.

E8: Şiddeti önlemenin en temel yöntemi eğitimidir. Aile içinde başlayan ve eğitim hayatında devam eden bir eğitim. Toplumsal cinsiyet nedir? Cinsiyet eşitliğinden kasıt nedir? Eşitlik ne değildir? Erkek ve kadına öğretilmelidir. Çalışma hayatında kadının yerinin anlaşılması için meslek içi eğitim çalışmaları, seminerler düzenlenebilir. Eğitim hayatında İlkokul düzeyinden başlayarak vatandaşlık ve insanlaşma eğitimi verilmelidir. Kolluk olarakta şiddeti önleme ve müdahale konularında daha etkin olmalıyız diye düşünüyorum.

Katılımcıların büyük çoğunluğu şiddet olaylarının aile hayatından başlayarak, okul ve iş hayatını da kapsayan süreçte iyi bir eğitim alınmasıyla önlenilebileceğini

belirtmiştir. Erkek katılımcılardan bir tanesi “Eğitim hayatında İlkokul düzeyinden başlayarak vatandaşlık ve insanlaşma eğitimi verilmelidir.” şeklinde belirterek, eğitimin önemini ve bu konuda ayrı bir ders verilmesinin gerekliliğini vurgulamıştır. Katılımcıların bir kısmı da şiddetin nedenlerini ekonomik faktörlere dayandırmıştır. Bir katılımcı bu hususta “Ekonomik refah seviyeleri arttığı zaman meydana gelen şiddet olaylarının azalacağını düşünüyorum.” şeklinde belirtmiştir. Ülkedeki ekonomik dar boğaz, aile içinde ekonomik sıkıntılara neden olmakta dolayısıyla şiddet olayları baş gösterebilmektedir. Ancak esas olan aile hayatından başlayarak tüm yaşamı süresince bu konuda alacağı eğitim ve diğer kuşaklara sağlıklı bir şekilde aktarım daha önemlidir.

Askeri personel veya emniyet mensupları kadınlara şiddet uygulayıp uygulamadığı sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:

K3: Şimdi bu soruya iki yönde cevap vereceğim. Kolluk mensuplarının vatandaşa, özellikle de kadınlara şiddet uyguladığını düşünmüyorum. Hatta kolluk mensuplarının kadınlara, erkekte daha farklı olarak pozitif ayrımcılığa gidip daha kibar davrandığını düşünüyorum. Eş olarak ise, diğer meslek gruplarının kadınlara yaklaşımından farklı bir yaklaşımda bulunduğunu düşünmüyorum. Profesör de şiddet uyguluyor, kahveci de uyguluyor, asker de uyguluyor, polis de uyguluyor. Hiç bir farkı yok. Bence hepsi aynı.

K9: Askeri personel ya da emniyet personeli kadına şiddet uyguluyor. Görevde olmasa da ailesi içerisinde uyguluyor, neticede bizler de insanız. Bu durum ailede yetiştirilme tarzıyla ilgilidir. Şiddetin meslekle ya da eğitimle bir alakası yoktur.

E8: Kadına şiddet uyguladıklarına tanık olmadım. Kadınlara daha hassas yaklaştıklarını biliyorum.

E10: Bence askeri personel ve emniyet mensupları kadına şiddet uygulamaz. Kanunların içeriğini bildikleri için başlarına gelebilecekleri de bilirler. Bu nedenle şiddet uygulamazlar.

Katılımcıların çoğunluğu askeri personel veya emniyet mensuplarının kadına şiddet uyguladıklarına tanık olmadıklarını sadece duyduklarını belirtmiştir. Ancak bu şiddetin görevde veya göreve yönelik değil, aile içinde meydana gelebileceğini

söylemişlerdir. Bu şiddetin nedenleri, iş ortamındaki stresin ve problemlerin eve taşınması olarak gösterilmiştir. Bir erkek katılımcının “Bu durum ailede yetiştirilme tarzıyla ilgilidir. Şiddetin meslekle ya da eğitimle bir alakası yoktur.”, bir kadın katılımcının ise “Bunun askeri personel veya emniyet mensubu olmasıyla bir ilgisi yoktur. Şiddet, bireyseldir. Sivil vatandaş hangi sebeplerden şiddet uyguluyorsa aynı sebepler geçerlidir.” şeklindeki bildirimlerle şiddetin bireyselliğini vurgulamışlardır. İki kadın ve iki erkek katılımcı ise askeri personel veya emniyet mensuplarının kanun uygulayıcısı olmaları nedeniyle kadınlara daha hassas yaklaştıklarını ve hiçbir şekilde şiddet uygulamadıklarını belirtmiştir. Katılımcıların da belirttiği gibi kanun uygulayıcısı olan kolluk kuvvetleri, görevde veya göreve yönelik şiddet uygulamazlar. Görevi gereği Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu’nun 16. maddesi ifadesiyle “Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kırarak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir. PVSK’nın 16. maddesinin 2. fıkrasında “Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedenî kuvvet, maddî güç ve kanunî şartları gerçekleştiğinde silah kullanılabilir.” hükmü düzenlenmiştir. Buna göre kolluk güçlerinin olaylara müdahalesi esnasında zor kullanmanın şartları oluştuysa sayıldığı gibi aşamalı bir yol izlenmesi gerekecektir.

Askeri personel veya emniyet mensupları kadına şiddet konusuna yaklaşım tarzı sorulduğunda alınan cevaplar şu şekildedir:

K2: Günümüzde bu konu üzerine çok düşülüyor. Konuyla ilgili bilgilendirmeler, seminerler verilmektedir. Bu alanda görevli şube ve kısımlara kadın astsubaylar atanmaktadır. Bu alanda görev yapacak personele eğitim ve kurslar verilmektedir. 6284 sayılı kanun hakkında personele konferanslar yapılıyor. Konuyla ilgili bütün personelimiz bilgi sahibi olduğunu, gerekli hassasiyeti gösterdiğini düşünüyorum.

K7: Bu konuya daha hassas yaklaşıyorlar. Kadınlara karşı daha korumacı davranıyorlar. Ellerinden gelen yardımı yapıyorlar.

E7: Kadına yönelik şiddet konusunda, askeri personel ve emniyet mensuplarının yapabileceği şeyler kısıtlıdır. Bu konuda, diğer kurumların, özellikle Milli Eğitim

Bakanlığının ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının daha aktif, daha verimli olması gerektiğini düşünüyorum.

Kadın ve erkek katılımcıların yarısından fazlası kolluk kuvvetlerinin kadına karşı şiddet konusuna hassasiyetle yaklaştıklarını belirtmiştir. Askeri personel veya emniyet mensupları kadına şiddet konusunda kanun uygulayıcısı konumunda olduğu için daha korumacı bir yaklaşım sergilediğinden bahsedilmiştir. İki katılımcı bu konuda mesleki eğitim ve konferanslarla farkındalığın daha da artırılması gerektiğini savunmuştur. Bir katılımcının “Bu konuda, diğer kurumların, özellikle Milli Eğitim Bakanlığının ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının daha aktif, daha verimli olması gerektiğini düşünüyorum.” şeklindeki ifadesiyle mücadelenin tek taraflı olmaması gerektiğini vurgulamıştır.

6284 sayılı kanun, ailenin korunmasını ve kadına karşı şiddetin önlenmesini amaçlamaktadır. Kanun uygulayıcısı olan kolluk kuvvetleri kadına karşı şiddet olaylarına müdahale etmekte ve gerekli önleyici tedbirleri almaktadır. Ayrıca yetkileri dâhilinde şiddet mağdurlarına ellerinden gelen yardımı yapmaktadırlar.

Askeri personel veya emniyet mensuplarının kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda neler yapabileceği sorulduğunda alınan cevaplar şu şekildedir:

K2: Neler yapabilir? Ülkemizin en ücra köşelerinde bile yaşayan kadınları köy kahvesinde bile olsa toplayıp seminerler düzenlenir. KADES uygulaması detaylı anlatılabilir. Kadınların şiddete maruz kaldıklarında korkmadan bildirmeleri gerektiği, kimsesiz olmadıkları, arkalarında bir devlet gücünün olduğu, adli sürecin nasıl olacağı öğretilmelidir. Konuyla ilgili sosyal medyada gerekli tanıtımlar yapılmalıdır.

K10: Bu konuda personelden ziyade biraz daha yasal tabanın iyileştirilmesi gerekir. Şiddet konusunda daha yenilikçi önleyici tedbirlerin alınması ve artırılması gerektiğini düşünüyorum. Askeri personel ve emniyet mensuplarının bu konuda yetkilerinin genişletilmesi gerekir. Hem kurum içi hem de vatandaşlara yönelik bilgilendirme çalışmalarıyla farkındalığın artırılması gerektiğini düşünüyorum.

E7: Sorumluluk bölgesinde görevi sırasında kahvehane, çay bahçesi gibi köy halkının yoğun şekilde bulunduğu yerleri ziyaret ederek seminerler ve tanıtımlar

yapabilir. Ancak bunun da kısmen etkili olacağını düşünüyorum. Daha önce dediğim gibi diğer kurumların bu işin içerisine girmesi gerekir.

Katılımcılar büyük bir oranda askeri personel veya emniyet mensuplarının kadına yönelik şiddet konusunda kanun, yönetmelik ve uygulamalar hakkında önce kendini geliştirmeli, öğrendiklerini tecrübeleriyle birlikte sorumluluk alanındaki vatandaşlara aktarmaları gerektiğini bildirmişlerdir. Katılımcılardan birinin söylediği gibi “Sorumluluk bölgesinde görevi sırasında kahvehane, çay bahçesi gibi köy halkının yoğun şekilde bulunduğu yerleri ziyaret ederek seminerler ve tanıtımlar yapılabilir.” bir uygulama kısmen de olsa etkili olabilecektir. Diğer bir katılımcı “Bu konuda personelden ziyade biraz daha yasal tabanın iyileştirilmesi gerekir. Şiddet konusunda daha yenilikçi önleyici tedbirlerin alınması ve artırılması gerektiğini düşünüyorum.” şeklinde belirtmesi bu konuda sadece kolluk kuvvetlerinin değil, diğer kurumlarında yasal çerçeveleri genişletilerek top yekûn mücadelesi ile önlenebileceği sonucuna varılmıştır.

Feminizmin Türkiye’de etkili olma durumu, hangi feminizm türlerinin daha etkili olduğu ve feminist hareketler konusunda bilgisi sorulduğunda alınan cevaplar şu şekildedir:

K6: Feminizmin Türkiye’de etkili değildir. Feminizmin türleri ve feminist hareketler konusunda bir bilgim yoktur.

E6: Feminizm Türkiye’de çok etkili değildir. Ülkemizde 1930’lu yıllardan itibaren Atatürk tarafından kadınlara haklar verilmeye başlanmıştır. Bu haklar günümüzde de artarak daha devam etmektedir. Kadınlara verilen haklar kanunlarla güvence altına alınmıştır. Bence ülkemizde kadın hakları yönünden bir problem yoktur. Bazı uç gruplar tarafından, kadınlara erkekler tarafından haksızlık yapıldığı gerekçesiyle feminist hareketler olabiliyor. Eğitim düzeyi düşük, az gelişmiş toplumlarda olmaz ancak bölgesel olarak feminist hareketler olabilir. Bu kesimdeki insanların biraz daha bilinçlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Katılımcıların yarısından fazlası feminizmin Türkiye’de etkili olmadığını, feminizmin türleri ve feminist hareketler konusunda çok fazla bilgilerinin bulunmadığını belirtmiştir. Katılımcılardan biri “Ülkemizde 1930’lu yıllardan itibaren Atatürk tarafından kadınlara bazı yasal haklar verilmeye başlanmıştır. Bu

haklar günümüzde de artarak daha devam etmektedir. Kadınlara verilen haklar kanunlarla güvence altına alınmıştır. Bence ülkemizde kadın hakları yönünden bir problem yoktur. Bazı uç gruplar tarafından, kadınlara erkekler tarafından haksızlık yapıldığı gerekçesiyle feminist hareketler olabiliyor.” şeklinde ifadesiyle kadınların belirli haklara sahip olduktan sonra feminist hareketlerin gerekliliğinin kalmadığını vurgulamıştır.

Bir diğer katılımcı, “Sosyal medyadan takip ettiğim kadar LGBT topluluğu adı altında toplanan bir grup kendilerini feminizm temsilcisi oldukları algısı yaratmaya çalışıyorlar.” şeklinde belirtmiştir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde, günümüzde etkinliği görülen Üçüncü Dalga Feminizm; gerek toplumsal cinsiyet çalışmaları gerekse LGBT (Lezbiyen, gay, biseksüel, trans ve inter) grupların içine dâhil olduğu “cinsel yönelim” temelli tartışmaların yapıldığı bir şemsiye kavramdır denilebilir (Hooks, 1981, s. 82-87). Üçüncü dalga, bir mozaik olarak ele alınabilecek olan bu akım, cinsel tercihler, aynı cinsiyetten olanların evliliği, kamusal alanda cinsel yöneliminden dolayı ayrımcılığa uğrayan grupların üzerine odaklanmıştır (Anzaldúa, 1987). İkinci Dalga Feminizm kadın haklarının savunuculuğu ve ataerkil düzenin yıkılması konusuna eğilirken, Üçüncü Dalga Feminizm kadının hak arama mücadelesi yanı sıra kadınlar arasındaki aslık-üstlük ilişkisine eğilmesi iki dalga arasında fikir uyuşmazlığına neden olmaktadır.

Katılımcılar, liberal feminizmin savunduğu gibi kadın ve erkeğin benzer varlıklar olduğundan eşit şartlar altında hayatlarını sürdürmeleri gerekliliği konusunda hemfikir oldukları görülmüştür. Ancak sosyal medyaya yansıyan görüntülerin yanlış algılanması, feminizmin türleri ve feminist hareketler konusunda düşünceleri değerlendirildiğinde, ülkemizde bu konuda farkındalığın artırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye’deki feminizmin toplumsal olarak geniş ölçekte etkili olup olmadığı sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K5: Bence feminizm çok etkili ve yaygın değildir. Bölgesel olarak yer yer ve zaman zaman etkili olabilir. Doğu bölgelerimizin kırsal alanlarında feminizmin olacağını düşünmüyorum. Bunun nedeni, toplumsal aile yapısı ve ekonomik sıkıntı bile olabilir.

E4: Türkiye'de feminizm toplumsal olarak geniş ölçüde etkili değildir. Çünkü Türkiye'nin aile yapısı, yetişme kültürü farklıdır. Ülkemizdeki ataerkil düzen, örf ve adetler buna el vermiyor.

Katılımcıların tamamı Türkiye'deki feminizmin toplumsal olarak geniş ölçekte etkili olmadığını bildirmişlerdir. Bir kadın katılımcı, "Bence, ülkemizde feminizm çok etkili ve yaygın değildir. Bölgesel olarak yer yer ve zaman zaman etkili olabilir. Doğu bölgelerimizin kırsal alanlarında feminizmin olacağını düşünmüyorum. Bunun nedeni, toplumsal aile yapısı ve ekonomik sıkıntı bile olabilir." diye belirtmiştir. Bir toplumsal olgu olarak ülkemiz feminizminin, günümüzde bölgesel hareketlerle güç ve ivme kazanacağını düşünmek yetersizdir. Ancak tamamen ümitsiz olmayan, bir çıkış yolu gibi gözükmemektedir. Nitekim ülkemizde feminizm, 1980 yılı itibarıyla sadece büyük şehirlere münhasır bir hareket olmaktan çıkmıştır (Arat, 1980). Türkiye'de 1980 ve 1990 yılları arasında kadınların toplumsal cinsiyetle ilgili varoluşsal zorlukları, kadınlığın tanımını ve feminizmin sosyal etkilerini çevreleyen yoğun bir söylem dönemi olduğunu söyleyebiliriz.

Askeri personelin eşlerine, çevrelerindeki kadınlara veya genel olarak toplumdaki kadınlara ekonomik, psikolojik, fiziksel, cinsel, siber, duygusal vb. şiddet uygulayıp uygulamadığı, uygulama sebepleri, şiddet türlerinin önem derecesi, hangi şiddet türünü daha tehlikeli buldukları sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K3: Evet, böyle bir psikolojik şiddete tanık oldum. Ben çok şaşırdım ve o anda tepkimi gösterdim. Biz kolluk kuvvetiyiz, vatandaşın maruz kaldığı şiddeti önlememiz gerekirken senin bu yaptığının inanmıyorum diyerek tepki gösterip engellemeye çalıştım.

K5: Askeri personelin kadına şiddet uyguladığına tanık olmadım. Bence, şiddetin farklı türleri olması birbirini önemsizleştirmez ancak en tehlikelisi fiziksel şiddettir.

K9: Evet, askeri personel ve emniyet personeli eşlerine ya da çocuklarına şiddet uyguladığını duydum. Genelde aile içinde psikolojik şiddet uygulanmaktadır. Bu şiddetin meslekle alakası yoktur. Her aile içinde geçimsizlik olabiliyor. Kolluk kuvvetlerinin görev yoğunluğu, atama durumları strese neden olabiliyor. Şiddetin farklı türlerinin olması içeriğini boşaltmaz ve önemsizleştirmez. Şiddet denildiği zaman herkesin ilk aklına gelen nedir? Fiziksel şiddettir. 6284 sayılı kanunda şiddet

ve çeşitlerini tanıımı yapıldıktan sonra, hakaret etmenin, rencide etmenin ve küçük düşürmenin bir şiddet olduğunu kavradık. Çalışma hayatına girmek isteyen kadının iş yaşamından uzaklaştırılmasının ekonomik şiddet olduğunu anladık. Çalıştığı halde maddi anlamda üç kuruş dahi para verilmeyen bir kadının ekonomik şiddete maruz kaldığını anladık. Evli de olsa bir kadının istemediği yerde, istemediği şekilde ilişkiye maruz bırakılmasının cinsel şiddet olduğunu öğrendik. Şiddetin türlerinin olması şiddetin ne olduğunu anlamamızda kolaylık sağlar. Şiddetin uygulandığı boyuta göre her türlü tehlikelidir. Fiziksel şiddet bir anlamda insan hayatına son verebilir. Ancak psikolojik şiddet gören bir kişi kendisiyle birlikte birçok insanın hayatını sonlandırabilir. Çünkü psikolojik şiddete maruz kalan kadın çocuklarını iyi yetiştiremeyeceğini için sağlıklı bir nesil olamaz. O yüzden şiddetin şu türü daha tehlikelidir den ziyade şiddet bir bütün olarak tehlikelidir. Şiddetin olmadığı bir aile yapısında daha mutlu, huzurlu bir düzen oluşur ve yetiştirilen nesiller de daha sağlıklı olur. Bunun da ülkeye olumlu yansıması olur.

E7: Tanık olmadım ama mutlaka oluyordur. Şiddet olayı bireyseldir. Her meslek grubu içinde olabilir. Sebepleri ise şiddet şiddeti doğurur diye düşünüyorum. Bir şiddetten kaynaklı ikinci bir şiddet doğmuş olabilir. Örneğin, psikolojik veya ekonomik şiddet fiziksel şiddeti doğurabilir. Başka bir şiddeti gizlemek veya mesleki yönden zarar görmemek için ikinci bir şiddet uygulanabilir. Şiddetin çok farklı türleri olması bence şiddetin içeriğini boşaltmaz. Şiddet olaylarında bir domino etkisi olmaktadır. Ailenin ekonomik yönden bir sıkıntı yaşaması, psikolojik ve fiziksel şiddete neden olmaktadır. Bunların içinde en tehlikelisi fiziksel şiddettir. İnsanın vücut bütünlüğüne zarar verebilmektedir. Hafiften ağıra doğru sıraya koyarsak ekonomik, cinsel, psikolojik ve en önemlisi fiziksel şiddettir.

Erkek ve kadın katılımcıların çoğunluğu askeri personelin kadına şiddet uyguladıklarına birebir tanık olmadıklarından çevresinden duyduğu olaylar hakkında yorumda bulunmuşlardır. Bir kadın katılımcı psikolojik bir şiddet olayına tanık olduğunu, çok şaşırdığını ve tepki gösterdiğini, bir kolluk kuvveti olarak yakıştıramadığını bildirmiştir. Kolluğun şiddeti ancak zor kullanma yetkisi dâhilindeki göreve yönelik şiddet olabilir. Diğer hallerde kolluk kuvvetleri hem mesleki hayatıyla hem de aile yaşamıyla vatandaşa karşı örnek bir model olma zorunluluğu kaçınılmazdır. Katılımcılar göreve yönelik şiddetin söz konusu

olmayacağı konusunda fikir birliğinde olmakla birlikte genelde aile içinde meydana gelen şiddet olaylarının nedenlerini şöyle belirtmişlerdir: Şiddetin aile içinde öğrenilmesi ve diğer kuşaklara aktarılması, aile içi geçimsizlik, ekonomik sebepler, kontrolsüz alkol kullanımı, iş yerindeki stresin eve taşınması, kadınların çok konuşması gibi. Ancak şiddet uygulamayı gerektirecek hiçbir bahane geçerli değildir.

Katılımcıların tamamı şiddetin çok farklı türlerinin olmasının içeriğini boşaltmayacağı ve şiddeti önemsizleştirmeyeceğini bildirmiştir. Şiddet türlerinin içinde en tehlikeli görülenin de fiziksel şiddet olduğu belirtilmiştir. Diğerleri sırasıyla psikolojik, cinsel, ekonomik şiddettir. Bir erkek katılımcı, “Şiddet olaylarında bir domino etkisi olmaktadır. Bunların içinde en tehlikelisi fiziksel şiddettir. İnsanın vücut bütünlüğüne zarar verebilmektedir. Hafiften ağıra doğru sıraya koyarsak ekonomik, cinsel, psikolojik ve en önemlisi fiziksel şiddettir.” şeklinde yaklaşımda bulunmuştur. Başka bir kadın katılımcı, fiziksel şiddetin sadece kadının kendisine zarar verebileceğini ancak psikolojik şiddetin kadının kendisiyle birlikte birçok insanın yaşamına ve gelecek nesillere etki edebileceğini belirtmiştir. Bu kapsamda değerlendirirsek, uygulandığı boyuta göre şiddetin her türlü tehlike arz etmektedir. Ancak fiziksel şiddette insanın vücut bütünlüğüne karşı direkt bir saldırı söz konusu olduğu için önem derecesi bakımından biraz daha ağır bastığı değerlendirilmektedir.

Kadın-erkek eşitliğinin ne anlam ifade ettiği, Türkiye’de kadın-erkek eşitliği olup olmadığı sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K1: Kadın-erkek eşitliği denildiği zaman aslında her anlamda fizyolojik ve psikolojik açıdan eşit olmasını anlıyoruz. Ancak Türkiye’de maalesef kadın erkek eşitliği yok. Aynı zamanda kadına yönelik eşitsizlik olan yerlerde de pozitif ayrımcılık var. Ben kadınlara pozitif ayrımcılık yapılması gerektiğini düşünmüyorum. Aynı maaşı alıyoruz, aynı meslekleri yapıyoruz. Ne negatif ne de pozitif hiçbir ayrımcılık yapılmamalı, iki taraf da eşit olmalıdır.

K3: Kadın ve erkeğin her anlamda eşit olması gerektiğini anlıyorum. Kadınların bedensel yaratılış gereği zayıf olduklarından, anayasada olduğu gibi pozitif ayrımcılık olması gerektiğini düşünüyorum. Türkiye’de bunun altyapı çalışmalarının devam ettiğini düşünüyorum.

E1: Kadın-erkek eşitliği denildiğinde, bir erkek nasıl bazı haklara sahipse bir kadının da aynı haklara sahip olması gerektiğini anlıyorum. Bir erkek; asker, öğretmen, bakan olabiliyorsa kadınların da olması gereklidir. Ülkemize gelince, kadın-erkek eşitliği vardır.

E5: Türkiye'de kadın erkek eşitliği yoktur. Kadın ve erkeğin her şartta eşit olması gerekiyor. İş hayatında da kadın ve erkekler aynı kıstaslarla çalışabilir. Lakin kadınların fiziksel yapısı gereği onlara pozitif ayrımcılık yapılmaktadır. Bizim kurumumuzda aynı statüdeki kadın ve erkek personel arasında, kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık yapılmaktadır.

E10: Kadın ve erkeğin her alanda eşit olması gerektiğini anlıyorum. Türkiye’de kadın ve erkek zaten eşittir. Kadınların hakları kanunlarla güvence altına alınmıştır.

Kadın-erkek eşitliği konusunda genel yargı iki cinsiyetin de her alanda ve her şartta eşit olması yönündedir. Katılımcıların çoğunluğu Türkiye’de kadın-erkek eşitliğinin tam manada olmadığını ancak yapılan düzenlemelerle iyiye doğru gittiğini belirtmişlerdir. Üç kadın katılımcı, kadınların yaradılış gereği fiziksel zayıflığı nedeniyle, cinsiyetler arasında adaletin sağlanması için kadınlara yönelik pozitif ayrımcılığın olması gerektiğini savunurken, bir kadın ve iki erkek katılımcı ise kadınların korunmaya ihtiyaçlarının olmadığını ileri sürmüşler ve cinsiyetler arasında her şartta eşitliğin oluşabilmesi için pozitif ayrımcılığına karşı çıkmışlardır. Bu konuya hukuki açıdan bakarsak, Anayasanın 10’uncu maddesine göre, “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz. Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.” hükmü amirdir. Bu kapsamda eşitliği sağlamakla mükellef olan kamu kurumları veya işveren bazı durumlarda pozitif ayrımcılık yapması eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmayacaktır. Böylece toplum temelinde kişilerin bir insan ögesi olarak kendini yetiştirme, geliştirme, temel hak ve sorumlulukların adil paylaşımına imkân sunacaktır.

Dünyanın hangi ülkelerinde kadın-erkek eşitliğinin olduğu, bu ülkelerden herhangi birinde yaşamak isteyip istemediği sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K3:Gelişmiş, refah seviyesi yüksek olan Avrupa ülkelerinde olabilir. Ama ben ülkemde yaşamayı tercih ediyorum.

K5: Bence, Amerika ve İngiltere’de kadın erkek eşitliği daha iyi seviyededir. Sadece kadın erkek eşitliği yönünden farklı bir yerde yaşamayı düşünmezdim.

K8: İsveç’te kadın erkek eşitliğinin daha iyi seviyede olduğunu düşünüyorum. Orada da erkekler üzerinde bir negatif ayrımcılık söz konusudur. Bu ülkede yaşamak isterdim. Ancak önceliğim doğduğum ve büyüdüğüm vatanımdır.

K10: Benim aklıma Almanya'ya geliyor. Ancak bu nedenle başka bir ülkede yaşamak istemezdim. Ben kendi ülkemde bu eşitliğin sağlanmasını ve koşulların iyileştirilmesini isterdim.

E4: Kadın erkek eşitliğinin en yüksek olduğu ülke İsveç diye hatırlıyorum. Kendi ülkemde yaşamak isterdim.

E9: Kadın erkek eşitliği denildiği zaman aklıma İskandinav ülkeleri geliyor. Özellikle İsviçre, İsveç ve İzlanda ülkelerinde refah seviyesi yüksek olduğu için insanlar daha mutlu ve eşitlik daha fazla diye düşünüyorum. Aslında çoğu insan oralarda yaşamak ister. Ancak ben ülkemden memnunum. Ülkemde de kadın erkek eşitliği olduğunu düşünüyorum. Ülkemi terk etmeyi hiç düşünmedim.

Katılımcıların çoğunluğu gelişmişlik ve refah seviyesinin daha yüksek olduğu Avrupa Ülkelerinde özellikle İsveç, İsviçre, Almanya, İngiltere ve Amerika ülkelerinde kadın erkek eşitliğinin daha iyi seviyede olduğunu düşündüklerini ancak bu nedenle ülkesini terk etmek istemediklerini belirtmişlerdir. Ülkemizdeki kadın-erkek arasındaki her türlü ayrımcılık ilgi mevzuatlarla yasaklanmış olsa da uygulamalarda görülen bazı aksaklıklar, yaptırımların yerinde, zamanında ve kesintisiz uygulanmasıyla çözülebilecektir.

Türkiye’de erkek ve kız çocuklarının toplumsal olarak eşit şekilde yetiştirilip yetiştirilmediği, çocuğunuz varsa onu toplumsal cinsiyet rollerine göre yetiştirip yetiştirmedikleri sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K1: Şöyle söyleyeyim: Çocuğum var ve onu toplumsal cinsiyet eşitliğine göre yetiştiremiyorum. Çünkü biz de aynı kültürel öğretiye göre yetiştik. Kızları daha

naif, daha kibar, bebeklerle oynayan, daha güzel giyinen, daha bakımlı olacak şekilde yetiştiriyoruz. Kadınla erkek eşittir mantığı çok güdemiyorum. Çünkü toplumumuzda kadın-erkek eşit olarak görülmediği için çocuğum da bu anlamda ötelenmesin diye cinsiyet rolüne göre yetiştiriyorum.

K3: Hayır, kesinlikle yetiştirilmiyor. Benim dört ve beş yaşlarında iki oğlum var. Çocuklarımı yetiştirirken cinsiyet rollerine göre yetiştirmiyorum. Yetiştirdiğim ailede, iki kız bir erkek kardeşlik, en küçüğümüz erkekti. Babaannem sürekli “Kalkın şu çocuğa yemek hazırlayın, su verin.” diyordu. Ben, onun ablası olmama rağmen ailem tarafından erkeğe hizmet etmem isteniyordu. Ancak ben çocuklarıma, “Su ver.” dediklerinde “Kalk al, susadıysan kendi suyunu kendin iç, odanı kendin topla.” diyorum. Çocuklarımı cinsiyet rol kalıplarına sokmuyorum. Çocuklarıma pembe tişört de giydiriyorum, bebek oyuncacı ya da mutfak eşyalarıyla da oynatıyorum. Çocuklarıma, oyuncacığın ve renklerin cinsiyeti olmaz diyorum. Birlikte yemek de yapıyoruz, kek de yapıyoruz. Her konuda onlara sorumluluk vererek yetiştiriyorum.

K7: Hayır, yetiştirilmiyor. Çünkü aileden böyle öğrenmişiz. Bu beynimize öyle kodlanmış ki bazı şeyleri otomatik söylüyoruz ya da yapıyoruz. Ancak böyle davranmamız gerekiyor. Kendi çocuklarımı yetiştirirken elimden geldiği kadar cinsiyet rolü kalıbında yetiştirmeyi düşünmüyorum.

E2: Toplumumuzda erkek ve kız çocukları eşit olarak yetiştirilmemektedir.

E5: Yetiştirilmemektedir. Bu durum bölgeden bölgeye değişir. Ülkemizdeki aile yapısından kaynaklanmaktadır. Örneğin, Güneydoğu Bölgesi’nde erkek çocuklarına daha fazla önem veren insanlar var. Kız çocuklarını daha önemsiz görüyorlar -ki biz buna katılmıyoruz. Benim çocuğum çok küçük, henüz yetiştiremedim ama onu toplumsal cinsiyet rolüne göre yetiştireceğim gibi görünüyor. Cinsiyetinin farkında olacak ama çok dar kalıplara sokmayacağım.

Bu konuda katılımcıların görüşleri büyük ölçüde erkek ve kız çocuklarının toplumsal olarak eşit şekilde yetiştirilmediği yönündedir. Erkek ve kız çocuklarının eşit şekilde yetiştirildiğini düşünen iki erkek katılımcı, kanun ve yönetmeliklerde herkesin eşit olduğunu belirtmiştir. Ancak uygulamada bölgesel farklılıklar olabileceğini dile getirmeleri, bu konuda genellemenin önüne geçmektedir. Yetiştirilmedeki bu eşitsizliğin nedenleri; aile yapısındaki ataerkil düzen, kültürel öğretiler, örf ve adetlere bağlı kalma ve dürtüsel hareket etme olarak belirtilmiştir. Kadın

katılımcıların çoğunluğu kendi çocuklarını cinsiyet rolüne göre yetiştirmediklerini ve yetiştirmeyeceklerini belirtirken, erkek katılımcıların çoğunluğu ise korumacı bir tutum sergileyerek, cinsiyet rolünün gerekliliğini savunmuşlardır. Toplumumuzda görülen bu geleneksel kültür, inanç, düşünce, tutum ve algılar erkeğin erkekçe, kadının ise kadınca hareketlerini ön görmekte ve baskılamaktadır. Bu geleneksel kabulleniş ve yaşam biçiminin tüm direncine rağmen toplumsal cinsiyet konusunda mevcut tutum, davranış ve rollerde değişiklikler söz konusudur. Bu konuda ülkemizin de taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve platformlar somut bir örnek teşkil etmektedir.

Türkiye’de kadına şiddeti önlemeye yönelik düzenlemelerin neler olduğu, bunların yeterlilik durumu sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K2: Bu konuyla ilgili 6284 sayılı kanunumuz var. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına birçok yetkiler verdi. Yine Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) var. Pek çok kurumda bu anlamda birimler oluşturuldu. Yeterli buluyor muyum? Tabi ki daha farklı şeylerin yapılması gerekiyor. Ama bu uygulamalarla en azından insanlar belli bir bilinç seviyesine ulaşmış oluyor.

K8: 6284 sayılı kanunumuz ve ŞÖNİM ve KADES gibi uygulamalar var. Gerçekten olması gereken bir kanundur. Bazı eksikleri var, yenileme ve iyileştirme yapılmalıdır. Kanun ve uygulamalar şiddete maruz kalanların %95’lik kısmının mağduriyetini gideriyor. Bazen gerçek mağdurlar bildirimde bulunmuyor. Bazen de kanun ve uygulamalar suistimal ediliyor.

E6: Kadına karşı şiddet konusunda, 6284 sayılı kanun, TCK ve CMK’de düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerin yeterli olduğunu düşünüyorum.

Katılımcıların tamamı kadına yönelik şiddete karşı mevcut yasal düzenleme ve uygulamalar konusunda yeterli bilince sahip olduğu gözlemlenmiştir. Kadına karşı şiddeti önlemeye yönelik düzenlemeleri onayladıklarını ancak uygulamalarda hala eksikler olduğundan güncelleme ve iyileştirme çalışmalarının devamının faydalı olacağı görüşünde birleşmişlerdir.

Kadına karşı şiddetin önlenmesine yönelik, “BM İnsan Hakları Evrensel Beyanname’si, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge, Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa

Konseyi Sözleşmesi” gibi dünyadaki düzenlemeler vardır. Ulusal düzenleme ve uygulamalar ise “Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Türk Medeni Kanunu, Türk Ceza Kanunu, Aile Mahkemeleri Kanunu, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Uygulama Yönetmeliği, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi, Kadın konukevleri, Alo 183 Sosyal Destek Hattı, Kadın Destek Uygulaması, tedbir kararları, kolluk kuvvetleri ve sağlık çalışanları hizmetleri” yeterli seviyede olduğu görülmektedir.

Kadına yönelik şiddet görüntülerinin medyada yer almasının toplumu nasıl etkilediği, genel olarak medyanın bu konuyu sürekli gündemde tutmasının kadına yönelik şiddeti önlemede veya yaygınlaştırmada nasıl bir rol oynadığı sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K5: Kadına yönelik şiddet görüntülerinin medyada yer alması toplumu %50-%50 oranında olumlu veya olumsuz etkiler. Bir yandan durumsal farkındalık oluşurken, diğer yandan vurdumduymazlık yaratıyor. Ah, vah deyip geçiyoruz. Şiddeti artık normalleştiriyor. İnsanlara kötü örnek oluyor diye düşünüyorum.

K9: Kadına şiddet olaylarını sürekli gündemde tutmak, şiddete meyilli olanlara örnek teşkil ediyor. Hani bir deyim vardır: “Eşeğin aklına karpuz kabuğu düşürmek.” gibi bir şey oluyor. Ekranda sürekli şiddet olaylarının olması, şiddet yaşanan ailelerde “Bak, seni de böyle yaparım.” algısı oluşuyor. Yasal düzenlemelerle şiddet görüntüleri kısıtlanmalı ve uymayanlara caydırıcı cezalar verilmesi gerekiyor. Medyanın olumlu açıdan etkisine baktığımızda, nelerin şiddet olduğunu, şiddet olaylarına maruz kalanlarında nasıl hak arayacaklarını, nereye müracaat edeceklerini ve yollarını öğretmiş oluyorlar.

E5: Bence, kadına şiddet olaylarının medyada çok fazla yer almasından ziyade medyanın nasıl yayınladığı önemlidir. Kadına şiddet olaylarının sadece dikkat çeken görüntüleri değil de şiddet uygulayan kişilerin ne kadar ceza aldıkları, bu kişilere nasıl yaptırımlar uygulandığına ağırlık vermesi gerekir.

E6: Bence, kadına şiddet olaylarının medyada çok fazla yer alması toplumumuzu olumsuz yönde etkiliyor. Sanki her yerde kadına şiddet uygulanıyormuş gibi algı yaratıyor.

Bu konuda katılımcılar fikir ayrılığına düşmüştür. Dokuz katılımcı kadına şiddet olaylarının medyada çok fazla yer almasının olumsuz etki yaratacağını savunurken,

dokuz katılımcı ise olumsuz yönlerinin olduğu kadar olumlu yönlerinin de bulunduğunu bildirmiştir. İki katılımcı ise medyanın tarafsız olması, kişilerin statülerine göre ayırım yapmaması durumuna göre fayda veya zarar ölçeğinin yönünün değişebileceği söylemişlerdir. Beş kadın ve iki erkek katılımcı şiddet olaylarının medyada çok fazla yer alması şiddeti normalleştirdiğini bildirmiştir. İki kadın, bir erkek katılımcı ise aynı durumun şiddeti teşvik ettiğini ve potansiyel failleri güçlendirdiğini savunmuşlardır. Özellikle bir kadın katılımcı, “Kadına şiddet olaylarını sürekli gündemde tutmak, şiddete meyilli olanlara örnek teşkil ediyor. Hani bir deyim vardır: ‘Eşeğin aklına karpuz kabuğu düşürmek.’ gibi bir şey oluyor. Ekranda sürekli şiddet olaylarının olması, şiddet yaşanan ailelerde ‘Bak, seni de böyle yaparım.’ algısı oluşuyor.” şeklinde medyanın olumsuz etkisinden bahsetmiştir. Bazı katılımcılar medyadaki şiddet görüntülerinin kimi insanlar üzerinde ders verme, durumsal farkındalığa varma, yasal hakları konusunda bilinçlenme ve şikâyet yollarını öğrenme konularında olumlu etkilerinin olduğuna değinmiştir. Bazı katılımcılar medyadaki şiddet olayı görüntülerinin sadece reyting amaçlı değil, faillere verilen cezalara ağırlık verilmesi ile toplumsal yarar sağlaması için kullanılması gerektiğini vurgulamıştır.

Kadına yönelik şiddetin, medyada yer almasının çift yönlü etkisi vardır. Şiddet olaylarının çok fazla lanse edilmesi insanları bu konuda duyarsızlaştırabilmekte ve şiddeti normalleştirmektedir. Toplumun kanayan yarası şiddet olaylarına karşı kişilerde bir duyarsızlaşma hâkimdir. Şiddet olayları çok vahim, ilgi çekici veya enteresan değilse toplum vurdumduymaz olmaktadır. Şiddet olayları ekranda değil, kişinin yanı başında olsa bile ilgisiz kalmaktadır. Ancak medyanın, hangi davranışların şiddet olduğunun kavranması, toplumsal farkındalığın oluşması, bu konudaki kanun, yönetmelik ve uygulamalar konusunda bilincin aşılması, şikâyet sürecinin ve cezai yaptırımların öğrenilmesi açısından olumlu yönleri de vardır.

Kadınların sadece kadın oldukları için mi şiddete maruz kaldıkları sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K1: Kadınların şiddete maruz kalması, fiziki olarak güçsüz oldukları için olabilir. Bunun dışında erkekler birbirlerine, kadınlar diğer kadınlara şiddet uygulayabiliyor, çocuklara hatta hayvanlara da şiddet uygulanıyor. O yüzden şiddetin sadece kadınlara yönelik olduğunu ya da kadının bir objesi olduğunu düşünmüyorum. Sadece mağdurlardan birisi...

K9: Kesinlikle bu şekilde düşünüyorum. Bunu zaten sosyal medyada da zaman zaman görebiliyoruz. Kadınlar sadece eşleri, babaları ya da diğer aile bireyleri tarafından şiddete maruz kalmıyorlar. Sadece kadın olduğu için hiç tanımadığı insanlar tarafından da şiddete maruz kalıyorlar. Ülkemizde yakın tarihte hiç tanımadığı bir erkek tarafından sokak ortasında kılıçla, bıçakla öldürülen kadınları üzülererek medyadan takip ettik. Şiddet güç dengesine dayalıdır. Kim güçlüyse, şiddeti o uyguluyor.

E2: Evet. Kadın güç dengesi olarak erkekten zayıf kaldığı için şiddete maruz kalmaktadır.

E8: Evet, toplum olarak ataerkil bir yapıya sahip olduğumuz için kadınların, kadın olmalarından dolayı şiddete maruz kaldıklarını düşünüyorum.

Kadınların sadece kadın oldukları için şiddete maruz kalıp kalmamaları konusunda katılımcılar yarı yarıya fikir ayrılığına düşmüştür. Sekiz kadın, iki erkek katılımcı, erkekler tarafından kadınların güçsüz ve zayıf görünmesi, haksızlıklara ses çıkarmaması ve erkeğin aşırı korumacılığı nedeniyle kadınların şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Sekiz erkek, iki kadın katılımcı ise şiddetin hemcinsler arasında ve tüm dezavantajlı guruplara yönelik olabileceğini, kişinin psikolojisine bağlı olduğunu ve şiddetin güç dengesine göre üstte olan her canlının alttakine uygulanabileceğini öne sürerek, kadının sadece kadın olduğu için şiddet görmediğini savunmuşlardır.

Toplumumuzda ataerkil yapıdan kaynaklanan erkeğin kadını hâkimiyeti altına alma arzusu ve kendini üstün gösterme çabası söz konusu olmaktadır. Erkek fiziksel olarak kendisinden zayıf ve güçsüz gördüğü kadına sırf kadın olduğu için şiddet uygulayabilmektedir. Bir kadın katılımcıda bu konuda, “Kadınlar sadece eşleri, babaları ya da diğer aile bireyleri tarafından şiddete maruz kalmıyorlar. Sadece kadın olduğu için hiç tanımadığı insanlar tarafından da şiddete maruz kalıyorlar. Ülkemizde yakın tarihte hiç tanımadığı bir erkek tarafından sokak ortasında kılıçla, bıçakla öldürülen kadınları üzülererek medyadan takip ettik.” şeklinde ifade etmiştir.

Şiddet gören kadının şiddet gördüğü kişiden hemen uzaklaşması veya uzaklaştırılması gerekip gerekmediği sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K2: Evet, uzaklaştırılması gerekir. Çünkü şiddet anında karşı tarafın gözü bir şey görmediği için sonuçları kötü olabiliyor. Yanlarındaki çocuklar etkilenebiliyor. Kadın sığınma evlerine yerleştirme gibi tedbirler alınmalıdır.

K6: Kesinlikle uzaklaştırılması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü bir kere şiddet uygulayan bir daha yapar.

E2: Kesinlikle uzaklaştırılması gerektiğini düşünüyorum. Hatta şiddet uygulayan bireyin tıbbi ve psikolojik bir tedavi görmeden bir daha kadına yaklaştırılmaması gerekir.

E8: Evet, uzaklaştırılması gerekiyor. Çünkü uzaklaştırılmadığı zaman neticeleri cinayete kadar gidebiliyor.

Şiddet gören kadının şiddet gördüğü kişiden hemen uzaklaşması veya uzaklaştırılması gerektiğini dile getirenlerin sayısı bir hayli fazladır. Bu düşünceye sahip olanlar, şiddet failinin olay esnasında gözünün hiçbir şey görmeyeceğini, şiddetin ne dereceye çıkacağını kestirilemeyeceğini ve şiddetin tekrerrünün mümkün olduğunu belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar fiziksel şiddet olaylarında kadının şiddet gördüğü kişiden derhal uzaklaşması ve uzaklaştırılması gerektiğini ancak diğer şiddet türlerinde, şiddetin derecesi, pişmanlık durumu, örf, adet ve gelenekler dikkate alınarak, aile bütünlüğünün devamı için çözüm yolları aranabileceğini savunmuşlardır. Kanunlarımızın hem kadını hem de aileyi koruma yükümlülüğünü göz önüne alarak bir değerlendirme yapacak olursak uzaklaştırma kararlarının etki ve sonuçlarının iyi analiz edilmesi gerekliliği söz konusudur. Uzaklaştırma yerine veya uzaklaştırma kararı öncesi uzman bir psikoloğa yönlendirme gibi çözüm yolları değerlendirilmesi gerekir.

Türkiye’de şiddet gören kadınların bunu ailelerine veya kolluk güçlerine yeterli oranda bildirip bildirmediği ve nedenleri sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K4: Kadınlar, genel olarak şiddeti bildirmiyor, bildirenler de var. Kimi kadınlar, şiddet çok uç noktaya gelince, hayati tehdit oluşturunca bildiriyor. Şiddeti bildirmeyen kadınlar ise ailesine, eşine muhtaç olduğundan, ekonomik bir gelirinin olmamasından veya kendi ailesinde şahit olduğu şiddeti normalleştirdiği için bildirmiyor. Çevresinden utanıp çekinip de “Etraf ne der?” düşüncesiyle bildirmeyenler de var. Şiddeti bildirme oranının yeterli olduğunu düşünmüyorum.

E3: Bence bildirilmiyor. Özellikle okuma-yazma oranı düşük olan illerde, ilçelerde, köylerde bu durum bildirilmiyor. Böyle şeylerin duyulması ayıp sayılıyor ya da ailesinden, büyüklerinden, annesinden, babasından böyle gördüğü için bunu normal karşılanıyor. Örneğin, “Erkektir işte, vurur döver, bir tokat atmış da ne olmuş? Kocandır yapabilir.” gibi söylemler olabiliyor. Bence şiddeti bildirme oranı %20 civarındadır. Şiddet olaylarının resmi makamlara bildirilme oranının en fazla batı illerinde olduğunu düşünüyorum.

E4: Türkiye’de şiddet gören kadınların %80’e yakınının, şiddeti önce ailelerine daha sonra kolluk kuvvetlerine bildirdiğini düşünüyorum.%20’lik kısım da aile düzenlerinin bozulmaması için kolluk kuvvetlerine bildirmiyor.

E10: Hayır, çoğu kadın çevre ve aile baskısı nedeniyle bildirmiyor. Bildirim oranları yeterli değildir.

Ülkemizde şiddet gören kadınların bunu ailelerine veya kolluk güçlerine yeterli oranda bildirmediği katılımcıların ortak düşüncesidir. Genelde aile desteğinden yoksun, eğitim seviyesi düşük ve ekonomik özgürlüğüne sahip olmayan kadınların maruz kaldığı şiddete sessiz kaldıkları belirtilmiştir. Bir kadın eşinin veya aile bireylerinin, statüsüne, mesleğine herhangi bir zarar gelmemesi, toplum içinde kendi imajlarını korumak için bildirim yapmadıklarını söylemiştir. Üç kadın katılımcı ise kadının ailesinden, akrabalarından ve komşusundan böyle görmüş olması şiddeti normalleştirdiğini, bir kabulleniş veya öğrenilmiş çaresizliğin olduğunu ileri sürmüşlerdir. Diğer katılımcılarda, aile mahremiyetinin korunmasına yönelik, “El âlem ne der? Kol kırılır, yen içinde kalır. Bu bir aile meselesidir. Karı koca arasında kalması gerekir.” şeklindeki düşüncelerin hâkim olduğunu bildirmişlerdir. Katılımcılarında belirttiği nedenlere ilaveten, kadının kendi eğitim seviyesine, gelir seviyesine göre statü sahibi olmaması, eşinin statüsüne göre hareket etmesi ve ekonomik özgürlüğe erişememesi şiddetin bildirim oranını olumsuz yönde etkilediği değerlendirilmektedir.

Toplumda erkeklerin eril ya da ataerkil düzen nedeniyle mağdur olup olmadığı ve bu düzenin erkekler üzerinde baskı oluşturup oluşturmadığı sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K1: Kesinlikle oluyorlar. Günümüzdeki gençler cinsiyet ayrımcılığı konusunda çok farklı bir boyut yaşıyor. O yüzden erkek imajını, hormon ya da metabolizma olarak

kaldıramayan, kültürel olarak bu yönde yetişmiş birçok erkek var. Kendini erkeksi hissetmeyip sadece toplum rollerinden dolayı erkeksi gibi davranmak zorunda kalan erkeklerin mağdur olabileceğini düşünüyorum. Kimi erkeklerin de çok nahif olması sebebiyle aile ve çevresi tarafından “Oğlum sen erkeksin, daha sert ol, erkekler ağlamaz.” gibi baskı altına alınması nedeniyle mağdur olduklarını düşünüyorum.

K10: Tabii ki oluyorlar. Erkeklerin üzerinde “Ben erkeğim. Evin reisiyim. Bu düzeni yürütmem gerekiyor.” şeklinde bir baskı oluyor.

E3: Erkekler de mağdur oluyor. Erkeklerin ailesini geçindirme kaygısı, sorumluluğu bulunuyor. Bu da erkeği ister istemez bir yükün altına sokuyor. Bu durum psikolojisini de etkiliyor. Bu da ekstra stres ve şiddetin sebebi de olabilir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu, toplumda erkeklerin eril ya da ataerkil düzen nedeniyle mağdur oldukları ve bu düzenin erkekler üzerinde baskı oluşturduğunu belirtmiştir. Bir kadın katılımcı, “Günümüzdeki gençlerin cinsiyet ayrımcılığı konusunda çok farklı bir boyut yaşıyor. O yüzden erkek imajını, hormon ya da metabolizma olarak kaldıramayan, kültürel olarak bu yönde yetişmiş birçok erkek var. Kendini erkeksi hissetmeyip sadece toplum rollerinden dolayı erkeksi gibi davranmak zorunda kalan erkeklerin mağdur olabileceğini düşünüyorum. Kimi erkeklerin de çok nahif olması sebebiyle aile ve çevresi tarafından ‘Oğlum sen erkeksin, daha sert ol, erkekler ağlamaz.’ gibi baskı altına alınması nedeniyle mağdur olduklarını düşünüyorum.” şeklinde belirtmiştir. Diğer bir kadın katılımcı benzer bir ifadeyle, “Kimi erkekler fizyolojik olarak bu düzeni kaldıramayabiliyor. Kimi erkeklerde üzerine yüklenen sorumluluğu ekonomik nedenlerden dolayı yerine getiremediği zaman, öfkesini en yakınındakilere yansıtıyor.” şeklinde belirtmiştir. Diğer katılımcılar ise ataerkil düzenin yalnızca kadını değil, erkeği de aynı düzeyde olmasa da baskı altına aldığını farklı ifadelerle belirtmişlerdir.

Eril kişi, erkeğin gereklerini kavramak için önce çevresindeki diğer erkek davranışlarını gözlemler müteakiben kendi eril rolünü oynamaya başlar. Toplumun kendisine yüklediği bu rolün hakkını vermek için büyük bir çaba sarf eder. Bu mücadele erkeklerin kendi özgün kimliklerini ortaya koymak yerine, toplumun kendilerine dayatmış olduğu gücü ve iktidarı elinde bulundurmak, aile geçindirmek, ağlamamak, güçsüz olduğunu göstermemek gibi her daim gücü elinde bulunduran, dolayısı ile de yöneten konumunda olması yani toplumun beklentilerine uygun

olması için erkekleri zorlamaktadır. Kısaca söylemek gerekir ise erkek olmak için kendi olmaktan uzaklaşıp toplumun istediği olmayı tercih etmek zorundadır (Çalar ve Şenol, 2018).

Ataerkil yapıdaki bu ayrım, erkeğe büyük görev, sorumluluk ve baskı yüklemektedir. Erkeğin üstlendiği görev ve sorumluluklar, kadının görevleri ile tezatlık oluşturur. Bir erkekte olması gereken özellikler: bağımsız, cesur, çevik, kavgacı, dayanıklı, sporsever, güçlü, girişimci, hakkını savunabilen, hırslı, hızlı, kendine güvenen, kararlı, onurlu, otoriter, soğukkanlı şeklindedir (Demirel, 2016).

Katılımcılarında görüşleri de dikkate alınarak bu kapsamda yapılan değerlendirmede, toplumumuzdaki aile yapısında ataerkil düzenin hâkim olması, erkekler üzerinde sosyal ve psikolojik baskıya neden olmaktadır. Eril düzende erkekte en başta evi geçindirmesi, evin direği ve reisi olması beklenmektedir. Bu rolü üstlenen erkeğin duygusal olma, sızlanma lüksü olmamaktadır. Olursa da toplum tarafından küçümseme ve dışlanma gibi yaptırımlara maruz kalabilmektedir.

Ekonomi, aile, din, eğitim, teknoloji, bilim, sosyal medya, kozmetik gibi alanların kadın-erkek eşitsizliğini nasıl etkilediği, bir ülkenin ekonomisinin kadına şiddet oranlarını etkileyip etkilemediği sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K3: Kadın erkek eşitsizliğini oluşturan şeyler soru içerisinde belirtilmiş. Ana başlıkları zaten bunlar oluşturuyor. Ekonomi nasıl etkiler; örneğin kadınların sosyal hakları yok, çalışmaları yasak, sadece erkekler çalışıp para kazanıyor. Böyle bir yönetimde çalışmayan ve parası olmayan kadın, erkeğe bağımlı olur. Erkeğe bağımlı olduğunda eşit olamaz, özgür olamaz. Aile, cinsiyet rollerine göre çocuklarını farklı yetiştirirse olumsuz etki eder. Örneğin, “Kadın dediğin dizini kırıp oturur, kadın sofraya yazmayı anasından öğrenir, kol kırılır yen içinde kalır.” gibi normlarla yetiştirilirse ve babasının annesine bu şekilde yaklaşımına şahit oluyorsa, kadın bu olayları normalleştirir. Kendi yaşantısında da öyle birisini arar ve eşinin şiddet uygulamasında bir anormallik göremez. Din konusunun eşitsizlik kaynağı olabileceğini düşünmüyorum. Kendi dinimizi Arap kültürünün etkisi altında kalmadan, gerçek İslamiyet’i Kur’an-ı Kerim’deki ayetleri okuyarak, anlayarak öğrenirsek dinimizde kadına yönelik negatif bir ayrımcılık olduğunu düşünmüyorum. Dinimiz şöyle etkiler: “Cennet annelerin ayakları altındadır, kadını size emanet ettim.” şeklindeki ayet ve hadislerle olumlu yönde etkiler. Ancak Arap kültüründe

görülen “Bir erkek dört tane kadınla evlenebilir, hülle biçer.” mantığıyla yaklaşırsan olumsuz etkiler. Eğitim, teknoloji, bilim ve sosyal medya bunların hepsinin etkileyeceğini düşünüyorum. Bir ülkenin ekonomisi kadına şiddet oranlarını etkiler.

E3: Bana göre hepsi etken. Kadının ekonomik açıdan kendi ayakları üstünde durabilmesi, kendini daha özgür hissetmesini sağlar. Aile hayatı olarak ebeveynler kendisine nasıl öğretmişse, nasıl davranıyorsa ve nasıl teşvik ediyorsa ona göre yaşamaktadır. Dini alanda, kadın çok değerli ama eşit değil, her zaman için erkeğin gerisinde kalmış. Eğitim alanında ise eğitilmiş insanlar kadın erkek eşitliğine daha sıcak bakıyor. Sosyal medya, doğru yanlışa bakmadan farkındalık oluşturmak için bir sürü şeyi ortaya atıyor. Bir ülkenin ekonomisi kadına şiddet oranını kesinlikle etkiler.

Katılımcıların tamamı ekonomi, aile, din, eğitim, teknoloji, bilim, sosyal medya, kozmetik gibi alanların kadın-erkek eşitsizliğini olumlu veya olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Aile, eğitim, din ve ekonomi kadın-erkek eşitsizliğini etkileyen ana faktörler olarak görülmüştür. Katılımcılar daha çok bu dört faktör üzerinde ağırlıkla durmuşlardır. Aile hayatındaki yerleşik düzen, yetiştirilme tarzı ve gördükleri muamele, eğitim alanındaki fırsat eşitsizliği, din alanındaki yanlış yorumlama ve uygulamalar, ekonomi alanındaki refah seviyesi kadın-erkek eşitsizliğinin başlıca nedenleri olarak görmüşlerdir. Kısaca ele alırsak, toplumumuzda cinsiyete dayalı normlar ve değerlerin bireylere biçtikleri roller, kadın-erkek eşitsizliğine neden olduğu görülmektedir. Kadınlar toplumsal, kültürel ve eğitimsel engelleri aştıkları gün, gerçek özerkliğine kavuşabileceklerdir.

Kadınların ve erkeklerin moda, kozmetik, estetik gibi alanların sunduklarından nasıl etkilendiği, bu alanların kimlerin elinde olduğu, kadınlar ve erkeklerin kimler için süslendiği, kadının cinsel obje haline gelmesinin nedenlerinin neler olabileceği sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K3: Bu alanlar daha çok erkeklerin elindedir. Kadınların alışveriş sevdasının bulunması ve bu alanları detaylı şekilde takip etmesi, sektörü elinde bulunduran erkekler tarafından bilinmektedir. Kadınların bu zaafı aile bütçesini etkilediği için erkeği de dolaylı olarak etkilemiş oluyor. Kadınlar ve erkekler kimler için süslenir? Erkekler kadınlar için süslenir. Bence, hiçbir kadın bir erkek beğensin diye süslenmez. Kadının aldığı bir rujda dahi diğer kadınların beğenisi vardır. Kadın, kendisinden önce diğer kadınlar için süslenir. Ben bile iş yerindeki kadınlar beni

beğensin diye süsleniyorum. Benim için erkekler ikinci planda kalmaktadır. Kadının cinsel obje haline gelmesinin nedeni yine diğer kadınlardır. O estetik olduysa ben de olacağım, o burnunu yaptırdıysa ben de yaptıracığım mantığı vardır.

K10: Bence bu alanlar kadınların elindedir. Toplumumuzda ideal kadın ve erkek profili çizildiği için her iki cinste ekonomik olarak olumsuz etkilenir. Kadınlar ve erkekler önce kendileri için sonra çevresine güzel görünmek için süslenirler, diyebilirim.

E3: Kadınlar estetik olma ve güzel görünme kaygısıyla bu alanlara daha fazla önem veriyor. Birbirlerinin arasında sürekli bir kıyas olduğu için erkeklerden ziyade diğer kadınlara daha güzel görünmeye çalışıyor. Bu sektörler de erkeklerin elinde ve kimlere, nasıl ve ne şekilde pazarlayacaklarını biliyorlar. Erkekler istediğini satıyorlar, üretiyorlar, istediğinin reklamını yapıyorlar. Erkekler kadınlar için, kadınlar hem erkekler hem de kadınlar için süsleniyor. Sosyal medyadan etkilenen bazı kadınlar, beğenilme duygusuna aşırı kapılarak, televizyonda gördüğü kusursuz kadın modellerine özenerek kendilerini cinsel obje haline getiriyor. Çünkü kusursuz ve güzel olursa erkekler ona ulaşmaya çalışır. Ülkemizde ise erkekler küçüklüğünden beri cinsel yönden sürekli bastırılmış olduğundan, bir kadının güzel ve bakımlı olmaması önemli değil. Genel olarak toplumumuzdaki erkeklerin yarısı kadını cinsel obje olarak görüyor.

E5: Bu alanlar kadın ve erkekleri olumsuz yönde etkilenir. Bu alanların görünmeyen yüzleri erkeklerdir. Yani, erkekler moda, estetik ve kozmetik alanlarda kadınları ön plana çıkarıp arka planda kendilerinin kazanç sağladığını düşünüyorum. Genel olarak, karakteri ve psikolojisi düzgün insanlar düzenli olarak ilişki yaşadığı insanlar için süslenir ve giyinirler. Yani, evli bir insan eşi için süslenir ve giyinir. Bekâr kadın ve erkekler hem kendileri hem de karşı cins için süslenir.

E9: Kadınlar ve erkekler bu alanlardan olumsuz etkilenir. Günümüzde kadınlar kadar erkekler de estetik alandan etkilenmeye başladılar. Bazı insanlar burnunu, dudağını, kulağını ya da vücudun herhangi bir yerini beğenmeyerek farklı estetik operasyonlarıyla kendilerini güzelleştirmeye çalışıyorlar. Bu alanlar kadın ve erkeğin ekonomisini olumsuz etkilemektedir. Bu alanlar genelde kadınların elindedir. Kadınlar ve erkekler sorarsanız kendisi ve eşleri için süsleniyor ama kendisi için süslendiğini söyleyen evde pijamayla dolaşıyor, dışarıda mini etekle, badi ve tişörtle

dolaşıyor. Kendisi için süslenen, evde de süslenir. Dışarı çıkarken birileri tarafından beğenilmek duygusu ağır bastığı için kadın ve erkek çevresi için süsleniyor. Eskiden üstüne yakışanı giyen insanlar vardı. Şimdi çıplaklık var. Kimi kadınlar beğenilmek uğruna kendilerini cinsel bir obje haline getirebiliyor.

Katılımcıların tamamı kadınların ve erkeklerin moda, kozmetik, estetik gibi alanların sunduklarından ekonomik anlamda olumsuz etkilendiği konusunda fikir birliği içerisinde. Altı kadın ve altı erkek katılımcı bu alanların erkeklerin elinde olduğunu belirtmiştir. Bir erkek katılımcı, “Bu sektörler de erkeklerin elinde ve kimlere, nasıl ve ne şekilde pazarlayacaklarını biliyorlar.” şeklinde belirtirken; diğer bir kadın katılımcı ise “Bu alanlar daha çok erkeklerin elindedir. Kadınların alışveriş sevdasının bulunması ve bu alanları detaylı şekilde takip etmesi, sektörü elinde bulunduran erkekler tarafından bilinmektedir. Kadınların bu zaafı aile bütçesini etkilediği için erkeği de dolaylı olarak etkilemiş oluyor.” diye belirtmiştir.

Kadın ve erkeğin kimin için süslendiği konusunda çoğunluk, önce kendisi sonra karşı cins için süslenildiğini belirtmiştir. İki kadın ve iki erkek katılımcı diğerlerinden farklı bir bakış açısı sergileyerek, kadınların sadece diğer kadınların beğenisini kazanmak için süslendiklerini dile getirmişlerdir. Özellikle bir kadın katılımcı, “Hiçbir kadın bir erkek beğensin diye süslenmez. Kadının aldığı bir rujda dahi diğer kadınların beğenisi vardır. Kadın, kendisinden önce diğer kadınlar için süslenir.” şeklinde belirtmiştir.

Kadınların cinsel bir obje olarak görülmesinin altında yatan nedenleri bir kadın katılımcı, “Kadın, erkeği elde tutmak için kadının bakımlı olması gerektiğini, dişiliğin böyle bir rolü olduğunu kabullenmişlerdir.” demiştir. Bir erkekte, “Eskiden üstüne yakışanı giyen insanlar vardı. Şimdi çıplaklık var. Kimi kadınlar beğenilmek uğruna kendilerini cinsel bir obje haline getirebiliyor.” şeklinde serzenişte bulunmuştur. Konuyla ilgili başka bir erkek, “Toplum içerisinde aklıyla, zekâsıyla kendini ispat edememiş, bir yere gelememiş bazı kadınlar, dişiliğini ön plana çıkararak kendini cinsel bir obje haline dönüştürebiliyor. Sosyal medyanın etkisi altında kişiliğine yön verebiliyor.” şeklinde belirtmiştir.

Kadın ve erkeğin sosyal medyanın sunduklarını gerçek yaşamlarına taşımaları önem arz eder bir hale gelmiştir. Ataerkilliğin egemenliğindeki medya sektöründe kadın, erkeğin hayali ve bakış açısına göre ideali şekillendirilmektedir. Medyanın yansıttığı

imgeler eril egemen toplumu temsil etmektedir. Erkek egemen söylem altında, “ince, genç, güzel...” gibi belirlenmiş kadın tiplerini oluşturulmuştur. Bu tipler okuyucuda özdeşleşme etkisi yaratarak, onları bu tiplerin sınırları içine davet etmektedir. Reklam imgeleri kadınlara genç, güzel ve bakımlı görünmeyi başarılı bir şekilde dayatmaktadır (Hasekioğlu, 2008, s. 55).

Kapitalist sistemde kadın cinselliği en üst düzeyde sömürülmüştür. Modern sosyal ortamda erkekler eğlence, kozmetik ve medya dünyalarına hâkim olurken, kadınlar bu endüstrilerden ürünlerin birincil tüketicileri olarak düşürülmektedir. Eşzamanlı olarak, kadınlar aynı zamanda sanayi sektöründen ürünlerin birincil tüketicileri olarak da hizmet vermektedir (Demirdağ, 2017, s. 55-63). Sonuç olarak, kadınlar kendilerini bu ekonomik mekanizmanın arkasındaki itici güç olarak işlev gören ticari bir çöküşün içinde bulurlar.

Bu kapsamda değerlendirirsek insan bedeni esas alınarak güzellik algısı oluşturmaktan veya değiştirme çabası içinde olmaktan vazgeçilmelidir. Sosyal medyadaki güzellik algısı ürünü olan tek tip insan modelinden vazgeçilmeli, kadın bedensel olarak metalaştırılmamalıdır. Dış güzelliğin geçici ancak iç güzelliğin kalıcı olduğu irdelenmeli, güzellik algısının insanın kendine yakışanı giymesi ve kendini nasıl iyi hissettiğiyle ilgili bir durum olduğu kabullenilmelidir.

Kadınların duygusal, erkeklerin rasyonel bir varlık olarak görülüp görülmedikleri ve bunun sebeplerinin neler olabileceği, kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak her alanda aynı ölçüde başarılı olup olamayacağı sebepleri ile birlikte sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K2: Kadınlar, erkeklere nazaran duygularını daha rahat ifade eder. Erkekler duygularını kendi içinde yaşar ve daha gerçekçi görünür. Kadın ve erkek toplumsal olarak her alanda aynı ölçüde başarılı olamaz. Çeşitli meslekler fiziki güç gerektirdiği için kadınlar yapamayabilir. Ancak, %70 - %80 oranında kadınlar da erkeklerin yaptığı işleri yapabilir. Mesela; kadın askerler, polisler, pilotlar var. Sadece fiziki güç gerektiren mesleklerde kadınlar çalışmıyor. Ancak günümüzde kadınların çalışma potansiyeli çok fazladır.

K3: Kadınlar duygularıyla hareket eder, erkekler tamamen gerçekçidir. Birinin eksik yönünü diğeri tamamlıyor.

K5: Genelde erkek daha rasyonel, kadın daha duygusaldır. İstisnalar da olabilir. Bunun nedeni yetiştirilme tarzı ve toplumun biçtiği rollerdir. Kadınlar ve erkekler her alanda aynı ölçüde başarılı olabilir. Çünkü başarı bireyseldir.

K10: Ben kadının duygusal erkeğin rasyonel bir varlık olduğunu düşünmüyorum. Bu duyguların kadın ve erkeğe yüklendiğini düşünüyorum. Bu da toplum düzeninden ileri gelmektedir. Tabii ki fitrat olarak farklılıklar vardır. Kadınlar daha detaycıdır. Bazen de duygularını ön plana çıkarabilirler. Ancak bu konuda genelleme yapmak doğru değildir. Kadın ve erkek, toplumsal olarak her alanda aynı ölçüde başarılı olabilir. Neden olmasın? Aynı eğitimi alan, aynı şartlarda yetişen kadın-erkek her alanda ve aynı ölçüde başarılı olabilir.

E1: Kadınlar doğası gereği daha duygusal, erkekler rasyonel bir varlıktır.

E4: Kadınlar, doğuştan gelen özelliği gereği daha duygusaldır. Erkekler ise kadınlara göre daha az duygusaldır ve rasyoneldir. Kadınlar ve erkekler her alanda aynı ölçüde başarılı olabilir. Bir kadın isterse cumhurbaşkanı, pilot veya marangoz olabilir.

E6: Evet, kadınlar duygusal, erkekler rasyoneldir. Kadınlar ve erkekler toplumsal olarak her alanda aynı ölçüde başarılı olabilir. Sadece güç dengesine göre ağır işlerde kadınlar biraz geri kalabilir.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu kadınların duygusal, erkeklerin rasyonel bir varlık olduğunu düşünmektedir. Bunun başlıca sebepleri, insanın doğuştan gelen özellikleri, hormonal yapısı, yetiştirilme tarzı ve toplumun insana biçtiği roller olarak belirtilmiştir. Bir katılımcı, kadınların erkeklere nazaran duygularını daha rahat ifade ettiğini, erkeklerin ise duygularını içinde yaşadıklarını ve dışarıya gerçekçi göründüklerini ifade etmiştir.

Tarih sahnesinde de duygusallık bir zayıflık göstergesi olarak algılanmıştır. Fransız ve Sanayi Devriminde de bu anlayış hâkimdi. İlk feministlerden olan Mary Wollstonecraft duygusallığı, cehalet ve zayıflığın sonucu oluşmuş bir aptallık olarak ifade eder. Ayrıca kadınlar için duygusallığı içeren herhangi bir iş veya biyolojik eğilim de bu kapsamda eleştiri odağı olarak görülmektedir (Wollstonecraft, 2012, s. 269- 270). Bu kapsamda değerlendirsek duygusallık, kadının gösterdiği merhamet, şefkat ve annelik içgüdüsünün birçok alanda aynı keseye konulmasıyla şekillenmiştir. Kadının annelik rolü gereği insanlara gösterdiği merhamet zayıflık

olarak görülmektedir. Toplumsal olarak her alanda kadın ve erkeğin hem rasyonelliğine hem de duygusallığına ihtiyaç vardır.

Toplumsal olarak kadın ve erkeğin her alanda başarısı fırsat eşitliğinin sağlanması ile söz konusu olacağı katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Bazı katılımcılar güç dengesi gereği, fiziksel olarak zayıf görülen kadınların ağır işlerde erkekler kadar başarılı olamayacağını dile getirmişlerdir. Bu kapsamda bir kadın katılımcı, “Kadın ve erkek, toplumsal olarak her alanda aynı ölçüde başarılı olabilir. Neden olmasın? Aynı eğitimi alan, aynı şartlarda yetişen kadın-erkek her alanda ve aynı ölçüde başarılı olabilir.” şeklinde konuyu özetlemiştir. Bu konuda ülkemizde etkin politikaların sürdürülmesi, kadın ve erkeklerin imkân ve kabiliyetleri göz önüne alınarak bu doğrultuda stratejiler geliştirilmesi başarı oranını doğru orantıda etkileyeceği ön görülmektedir.

Kadınların eğitim, ekonomi, politika, bilim gibi alanlarda erkeklere oranla daha az başarılı görülüp görülmediği, nedenleri ile birlikte sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K1: Kesinlikle hayır, ben öyle düşünmüyorum. Mesela; eğitim, ekonomi, politika alanında iki cins birbiriyle paslaşarak giderse orta yol bulunabilir. Çünkü erkek daha mantıksal, kadın daha duygusaldır. Bence, ikisinin birleşmesiyle çok güzel bir ambiyans yakalanabilir. Eğer mantık çerçevesinde bir araya gelirlerse tabii ki.

K4: Kadınlar daha az başarılı değildir. Sadece bu alanlarda sayısal olarak az oldukları için başarısız gözüküyor olabilirler.

K7: Bence, daha az başarılı diyemeyiz. Bu durum kendini geliştirmekle ilgilidir. Yeterli eğitim aldıktan sonra aynı oranda başarılı olunabilir.

K9: Bu alanlara sonradan girdiği için sayıları azdır. Kadınlar erkeklere göre daha da başarılıdırlar.

K10: Ben daha az başarılı olduklarını düşünmüyorum. Bu alanlarda kendini kanıtlamış birçok kadın vardır. Kadınlarda erkekler kadar başarılıdır.

E2: Hayır. Kadınlar bu alanda belki daha akıllı daha başarılıdır. Ancak bu yansıtılmıyor. Bilimsel bir gerçeklikte erkeklerin bu alanlarda daha fazla pozisyona sahip olmasıdır.

E4: Hayır, başarı cinsiyetle ilgili bir durum değildir. Başarı kişinin tamamen kendi çabasıyla ortaya çıkar. Dolayısıyla çalışan kadın başarıyı muhakkak elde edecektir.

E8: Hayır, daha az başarılı değiller. Sadece sayısal azınlıktan dolayı başarısızmış gibi gözüküyorlar. Gerçekte bilim, eğitim, ekonomi ve politika alanlarında çok başarılı olan kadınları hem ülkemizde hem de dünyada görüyoruz.

Katılımcıların büyük çoğunluğu kadınların eğitim, ekonomi, politika, bilim gibi alanlarda erkeklere aynı oranla başarılı olduğunu sadece sayısal olarak kadınların bu alanlarda daha az var olması, başarısız gözükmesine neden olduğunu savunmuşlardır. Bazı katılımcılar, başarının kişinin çalışma azmine, kişisel yeteneğine ve imkânların eşit dağılımına bağlı olduğunu belirtmiştir. Bu konuda bir kadın katılımcının belirttiği gibi “Bu alanlarda kendini kanıtlamış birçok kadın vardır. Kadınlarda erkekler kadar başarılıdır.” kadın isterse yapamayacağı iş, aşamayacağı engel, başarılı olamayacağı alan yoktur. Kadınların eğitimi ve istihdamı ile ilgili konuların ele alınması, kurumsal ve eğitim altyapısının geliştirilmesinin yanı sıra yerel ve ulusal sivil toplum kuruluşlarını güçlendirmek için yasal ve politik mekanizmaların getirilmesini gerektirir. Cinsiyetler arası eğitim, ekonomi, politika, bilim gibi alanlarda ayrıştırıcı zihniyetten vazgeçilmelidir (Demirdağ, 2017, s. 55-63). Eşit seviyede eğitim alan, istihdam edilen ve aynı ücreti alan kadın ve erkek, aynı seviyede başarı gösterebilecektir.

Kadının doğurganlık özelliğinin, annelik rolünün toplumda erkeklerden daha az başarılı olmasına neden olup olmayacağı, kadınların doğurganlık özelliğinin biyolojik kader olarak görülüp görülmediği sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K1: Bence daha az başarılı olmasına neden değildir. Belki doğum süreci, çocuğun büyümesi dönemlerinde kadın toplumsal hayattan kopuyor. Fakat eşlerin birbirlerine destek olmasıyla, dezavantaj gibi görünen şey avantaja çevrilebilir. Annelik rolü kadar babalık rolü de toplumda çok önemlidir. O yüzden bence iki grup paslaşarak bu süreci daha sağlıklı atlatabilir. Kadınların doğurganlık özelliği biyolojik bir kader değil, bence çok büyük bir avantajdır. Sadece bu süreci doğru şekilde yürütebilmek önemlidir.

K3: Bence, kesinlikle hayır. Kadınların doğurganlık özelliği başarıyı etkiler mi? Etkilemez. Ben iki tane çocuk doğurdum. Askeri personelim ve bu süreçte hiçbir

şeyin gerisinde kaldığımı düşünmüyorum. Doğurdum ve işime devam ediyorum. Kadınların doğurganlık özelliği biyolojik kader midir? Evet, biyolojik kaderdir. Allah bizi böyle yaratmıştır. Ancak, bu kötümser bir şey değildir. Bence, mucizevi bir şey anne olabilmek, kadına verilen bir lütuftur.

K4: Evet, kadınların doğurganlık özelliği biyolojik kaderdir. Kadının anne olması toplumda erkeklerden daha az başarılı olmasına neden olmaz, zorlayıcı olabilir.

K5: Kadın doğurganlık özelliği ve annelik rolü başarısını olumsuz etkiler. Doğurganlık özelliği kadına verilmiş en güzel bir lütuftur. Kadın hamilelik dönemi ve doğum sonrası dönemde kendini çocuğuna adıyor. Bu nedenle iş hayatında geri kalabiliyor.

K6: Kadını doğurganlık özelliği biyolojik kaderdir. Kadın doğurganlık özelliği ve annelik rolü başarısını olumsuz etkiler. Şarkılardaki gibi “kariyerde yaparım, çocukta” ifadesi pek olmuyor.

K10: Bence, doğurganlık el üstünde tutulması gereken özelliktir. Bir soyun devamı için önemlidir. Bu durumun kadının başarısını etkileyeceğini düşünmüyorum. Anne ve baba olmak, insanlara ayrı bir sorumluluk yükler. Bu nedenle her iki cins içinde biyolojik kader diyebilirim.

E2: Kadının annelik ve doğurganlık özelliği başarısına engel olabilir. Çünkü kadın evlendikten ve çocuk sahibi olduktan sonra belli bir süre kariyerine ara vermek zorunda kalabilmektedir. Evlilik ve çocuk büyütmek hem uzun bir süreç hem de ağır bir sorumluluktur. Kadının hem eşini mutlu etmesi hem çocuğunu büyütmesi meşakkatli bir durumdur. Bence bu hayatın bir gerçeği, biyolojik bir kaderdir.

E4: Kadınların doğurganlık özelliği biyolojik bir kaderdir. Doğum yapmak kadınlara has bir özelliktir. Doğurganlık ve annelik rolü kadınların daha az başarılı olmasına neden olmaz. Bu durum kadınların iş hayatında biraz yavaşlamasına neden olabilir ama başarısız olur diyemeyiz.

E6: Kadınların doğurganlık özelliği biyolojik kader midir? Allah'ın onlara vermiş olduğu bir lütuftur. Yani, her canlı üreyemez, üretmez.

E7: Yaradılış gereği, kadınların doğurganlık özelliği biyolojik kaderdir. Kadının doğurganlık özelliği ve annelik rolü başarısını etkilemez. Başarı durumu kişiseldir.

Herkes yapabildiği ile var oluyor. Annelik rolünü çok iyi değerlendirip çok daha başarılı olabilen kadınlar da var.

Katılımcıların yarısı kadının doğurganlık özelliğinin, annelik rolünün toplumda erkeklerden daha az başarılı olmasına neden olacağını, diğer yarısı bu durumun kadının başarısını etkilemeyeceğini, sadece biraz yavaşlamasına neden olabileceğini savunmuştur. Bir kadın katılımcı, “Doğum süreci, çocuğun büyümesi dönemlerinde kadın toplumsal hayattan kopuyor. Fakat eşlerin birbirlerine destek olmasıyla, dezavantaj gibi görünen şey avantaja çevrilebilir.”, bir erkek katılımcı ise, “Kadının doğurganlık özelliği ve annelik rolü başarısını etkilemez. Başarı durumu kişiseldir. Herkes yapabildiği ile var oluyor. Annelik rolünü çok iyi değerlendirip çok daha başarılı olabilen kadınlar da var.” şeklinde belirterek, kadının doğurganlık özelliği ve annelik rolünün doğru yönetilmesi ve eşler arasında karşılıklı yardımlaşmayla, aleyhine gözüken bu durumu lehine çevrilebileceğini dile getirmişlerdir. Bu düşüncede olmayan bir kadın katılımcı, “Kadın doğurganlık özelliği ve annelik rolü başarısını olumsuz etkiler. Şarkılardaki gibi ‘kariyerde yaparım, çocukta’ ifadesi pek olmuyor.”, bir erkek katılımcı ise, “Kadın evlendikten ve çocuk sahibi olduktan sonra belli bir süre kariyerine ara vermek zorunda kalabilmektedir. Evlilik ve çocuk büyütmek hem uzun bir süreç hem de ağır bir sorumluluktur. Kadının hem eşini mutlu etmesi hem çocuğunu büyütmesi meşakkatli bir durumdur.” şeklinde belirterek kadının doğurganlık özelliği ve annelik rolünün başarısını olumsuz etkileyeceğini savunmuşlardır. Ayrıca katılımcıların çoğunluğu kadının doğurganlık özelliğini biyolojik bir kader olarak görmüştür. Dört katılımcı ise bu özelliğin kaderden ziyade Allah’ın kadına bahşettiği bir lütuf olarak belirtmişlerdir.

Kadının, kadın olarak tanımlanmasının tek sebebi biyolojik cinsiyetleri ve doğurganlık özelliğidir. Kadına doğurganlığından dolayı yüklenmiş olan en önemli rollerden birisi de annelik rolüdür. Annelik rolü küçük yaşlardan itibaren kız çocuklarına farklı şekillerde öğretilmektedir (Ramazanoğlu, 1998, s. 90).

Kadının doğurganlık özelliği ve küçük yaşlardan itibaren öğretilen annelik rolü, kadının evlenip çocuk sahibi olmasıyla gerçekliğe kavuşmakta ve sorumluluklar artmaktadır. Bazı katılımcılarında belirttiği gibi başarı kişiseldir. Kadının bu özellikleri iş hayatında yavaşlamasına, belli konularda geri kalmasına neden olabilir. Ancak bu durum kadınların başarısını tamamen olumsuz etkileyeceği anlamına gelmeyecektir.

Üremenin teknoloji yoluyla kadın ve erkek bedeninden bağımsız ve yapay bir şekilde gerçekleştirilmesini onaylayıp onaylamadıkları, olası bu durumun kadınları özgürleştirip özgürleştirmeyeceği sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K3: Kesinlikle hayır. Ben kadınların özgür olmadığını düşünmüyorum. Doğurganlık özelliğimizi kendimde bir lütuf olarak görüyorum. Üremenin yapay olarak gerçekleşmesini kesinlikle onaylamıyorum. Çünkü üremenin yapay şekilde gerçekleşmesi kötü amaçlı kullanılabilir. Bu teknolojiyi çıkarları doğrultusunda kullananlar, isteği kadar kadın üretilip kendisine harem kurabilir ve isteği kadar erkek üretilip kendisine köle yapabilir. Niye böyle bir şey olsun ki?

K6: Ben bu konuda kararsızım. Bu durum kadınları özgürleştirmez. Ancak hamilelik ve doğum sürecindeki acısını ortadan kaldırırdı. Çocuk sahibi olmak isteyen kadınları daha çok cesaretlendirirdi.

K9: Evet, bu yönde çalışmalar var. Böyle olsa güzel olurdu. Kadınları birçok problemten kurtarırdı. Kadınları özgürleştirirdi.

E1: Ürememin yapay yolla oluşmasını onaylarım ancak bu, kadınları özgürleştirmez. Sağlık sorunları nedeniyle çocuk sahibi olamayan aileler bu yolu tercih edebilir. Farklı açıdan bakarsak bir kadın evlenmeden çocuk sahibi olmayı isteyebilir böyle bir durumda kadının özgürleştirdiğini söyleyebiliriz. Ancak doğacak çocuk için bu durum çok doğru bir davranış değildir. Kadın sadece kendini düşünmüş olur.

E4: Kesinlikle onaylamam. Toplumumuzun bunu kabullenecek bir yapısı yoktur. O zaman, toplumda aile kavramı diye bir şey kalmazdı.

E6: Hayır. Kesinlikle onaylamıyorum. Bu şekilde robot yetiştiriyoruz olurduk.

E10: Hayır, kesinlikle onaylamıyorum. Kadınları özgürleştirmez.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu üremenin teknoloji yoluyla kadın ve erkek bedeninden bağımsız ve yapay bir şekilde gerçekleştirilmesini onaylamadıklarını belirtmişlerdir. Böyle bir durumun, toplum hayatına zarar vereceğini, evliliğin anlamını ve aile kavramını ortadan kaldıracağını, anne ve çocuk arasındaki biyolojik bağın olmaması, psikolojik bağında zayıflamasına neden olacağını dile getirmişlerdir. Bir kadın katılımcı, “Üremenin yapay şekilde gerçekleşmesi kötü amaçlı kullanılabilir. Bu teknolojiyi çıkarları doğrultusunda kullananlar, isteği kadar kadın üretilip kendisine harem kurabilir ve isteği kadar erkek üretilip kendisine köle

yapabilir.”, bir erkek katılımcı ise, “Bu şekilde robot yetiştiriyoruz olurduk.” şeklindeki ifadeleri ile böyle bir durumun ilerleyen tarihlerde vahim bir hal alacağına vurgu yapmışlardır. Üremenin yapay şekilde olmasını onaylayanlardan bir kadın katılımcı, “Böyle olsa güzel olurdu. Kadınları birçok problemden kurtarırdı.”, bu konuda kararsız kalan bir kadın ise, “Hamilelik ve doğum sürecindeki acısını ortadan kaldırırdı. Çocuk sahibi olmak isteyen kadınları daha çok cesaretlendirirdi.” şeklinde belirtmiştir. Bu iki katılımcının demografik özelliklerine baktığımızda çocuk sahibi olmadıkları ve annelik duygusunu henüz tatmadıkları için bu konuya tam manada objektif yaklaştıkları düşünülemez. Bir erkek katılımcı ise, “Sağlık sorunları nedeniyle çocuk sahibi olamayan aileler bu yolu tercih edebilir. Farklı açıdan bakarsak bir kadın evlenmeden çocuk sahibi olmayı isteyebilir.” diyerek konuya farklı bir perspektiften yaklaşmıştır. Ayrıca katılımcıların tamamına yakını üremenin yapay bir şekilde gerçekleşmesinin kadını özgürleştirmeyeceğini, böyle bir durumun annelik rolü ve sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağını bu nedenle her şeyin doğal yolla gerçekleşmesinin daha doğru olacağını belirtmişlerdir. Katılımcılarında yorumları dikkate alınarak yapılan değerlendirmede, biyolojik anneliğin özgürlüğü kısıtladığı açıktır ve teknolojinin ilerlemesi, çözüm olarak hizmet edebilecek alternatif çocuk doğurma yöntemlerinin yolunu açmıştır (Firestone, 2013). Lakin üremenin teknoloji yoluyla kadın ve erkek bedeninden bağımsız ve yapay bir şekilde gerçekleştirilmesinin zararları, faydasından daha fazla olacağı değerlendirilmektedir.

Toplumda sınıfsal eşitsizliklerin mi yoksa kadın-erkek eşitsizliğinin mi daha önemli olduğu, kadınların birlikte oldukları erkeklerin sınıfına veya statüsüne mi yoksa mesleklerine, eğitim ve gelir seviyelerine göre kendi sınıfları veya statülerine mi mensup oldukları sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K3: Kesinlikle, sınıfsal eşitsizlikler daha önemlidir. Sınıfsal eşitsizlik söz konuyken kadın erkek eşitsizliği ikinci planda kalır. Gelişmemiş ülkelerde görülen sınıfsal eşitsizlikte paran kadar adam olabiliyorsun. Sınıfsal eşitsizlik ve ekonomik yetersizlik nedeniyle herkes özel hastaneye gidemiyor, çocuğunu özel okulda okutamıyor, bir spor dalına veya bir enstrüman çalmaya yönelemiyor. Bir ülke sosyal devlet olmayı çok iyi başarırsa herkes zaten eşit olur. Sınıfsal eşitsizliğin olduğu yerde kadın-erkek olarak eşitiz ama ikimiz de mağduruz. Bence, öncelikle sınıfsal eşitsizliğin ortadan kalkması gerekir.

K6: Bana göre kadın erkek eşitsizliği daha önemlidir. Çünkü kadınlar her dönemde ve sınıfta ikinci planda kalmıştır. Kadınlar, başarısına, eğitimine ve gelir seviyelerine göre kendi sınıflarına ve statülerine sahiptir. Genelde erkek ve kadınlar, evlenirken kendi statülerinde veya statülerine yakın kişileri seçiyorlar. İstisna durumlarda oluyor. Örneğin, bir doktorun ev hanımı ile evlenmesi, bir hâkimin inşaat ustasıyla evlenmesi arkadaş çevresi arasında şaşkınlığa neden olabiliyor. Böyle istisnai durumlarda eşinin statüsüne göre hareket etmek zorunda kalabiliyorlar.

E1: Ben bu konuda eşitsizlik olduğunu düşünmüyorum. Herkes bilgi ve becerisi dâhilinde isteği mevkilere gelebilir. Kadınlar kendi sınıf veya statülerine mensuptur.

E2: Bence sınıfsal eşitsizlikler daha önemlidir. Bana göre eş seçiminde erkek daha seçici oluyor. Kendinden daha üst statüde veya kazanç sağlayan kadını eş olarak seçmiyor. Çünkü erkek kendinden güçlüsünü evinde istemez diye düşünüyorum.

E5: Benim için iki eşitsizlik de aynı ölçüde önemlidir. Kadınların mesleklerine, eğitim ve gelir seviyelerine göre kendi sınıfları veya statüleri vardır. Ancak, eşlerin arasında statü farkı varsa, bulundukları ortama göre hareket edebilmektedirler. Yani, eşinin girdiği ortamda eşinin arkadaş seviyesine göre davranış sergileyebiliyor.

E6: Bana göre iki eşitsizlikte aynı ölçüde önemlidir. Ayrım yapmak gerekirse sınıfsal eşitsizlik daha önemlidir. Kadınların mesleklerine, eğitim ve gelir seviyelerine göre kendi sınıfları veya statüleri vardır.

E10: Sınıfsal eşitsizlik daha önemlidir. Kadınların mesleklerine, eğitim ve gelir seviyelerine göre kendi sınıfları veya statüleri vardır. Erkeklerin statüsüne mensup olacak diye bir kaide yoktur.

Katılımcıların yarısı sınıfsal eşitsizliğin, dört katılımcı, kadın-erkek eşitsizliğinin daha önemli olduğunu belirtmiştir. Diğer altı katılımcı ise her iki eşitsizliğinde önem derecesinin aynı oranda olduğunu ifade etmiştir. Bir katılımcı, “Bir ülke sosyal devlet olmayı çok iyi başarırsa herkes zaten eşit olur. Sınıfsal eşitsizliğin olduğu yerde kadın-erkek olarak eşitiz ama ikimiz de mağduruz. Bence, öncelikle sınıfsal eşitsizliğin ortadan kalkması gerekir.” şeklinde belirtirken, farklı düşünen diğer katılımcı, “Bana göre kadın erkek eşitsizliği daha önemlidir. Çünkü kadınlar her dönemde ve sınıfta ikinci planda kalmıştır.” ifadesinde bulunmuştur.

Katılımcıların tamamına yakını kadınların mesleklerine, eğitim ve gelir seviyelerine göre kendi sınıfları veya statülerine mensup oldukları konusunda fikir birliği

içerisinde olduğu görülmüştür. Bu şekilde düşünmelerinin nedeni, kadınların bağımsız bir kimlik, bir birey olarak kendi statüsüne göre hareket etmesi gerekliliğidir. Bir kadın katılımcı “Genelde erkek ve kadınlar, evlenirken kendi statülerinde veya statülerine yakın kişileri seçiyorlar. İstisna durumlarda oluyor. Örneğin, bir doktorun ev hanımı ile evlenmesi, bir hâkimin inşaat ustasıyla evlenmesi arkadaş çevresi arasında şaşkınlığa neden olabiliyor. Böyle istisnai durumlarda eşinin statüsüne göre hareket etmek zorunda kalabiliyorlar.” şeklinde belirtirken, başka bir erkek katılımcı benzer ifadeler kullanmıştır. Yanıtlardan yola çıkarak bir toplumun yaşam standartları, öncelikle sınıfsal eşitsizliğin önüne geçilmesi, müteakiben kadın-erkek eşitsizliğinin bilcümle diğer eşitsizliklerin ortadan kalkmasıyla azalacaktır. Kanımca, sınıfsal eşitsizlik bitmeden kadın-erkek eşitliği sağlanamayacak, kadın-erkek eşitsizliği bitmeden de kadına yönelik şiddet bitmeyecektir.

Evliliğin kadınların iş yükünü arttırıp arttırmadığı sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K1: Evlilik, kadınların iş yükünü arttırır. Evde kendisine destek olan bir eş yoksa çok arttırır. Ancak evde iş yükünü paylaşabileceği bir eş varsa arttıracığını düşünmüyorum.

K3: Evlendiğin kişiye bağlı olduğunu düşünüyorum. Ailesi tarafından “Sen erkeksin, sürekli kahvehaneye gidebilirsin, çorabını istediğin yerde çıkarıp bırakabilirsin, eve gelince yemek hazır olmalı.” şeklinde öğretilmişse evlilik, kadının iş yükünü arttırır. Ancak aile hayatını tümüyle paylaşabileceğin birisiyle evlendiğin zaman evlilik iş yükünü arttırmaz. Türkiye’de bu tarz erkeği bulmazsın ama evlendikten sonra eğitebilirsin.

K5: Evlilik kadınların iş yükünü arttırır. Kadının bekârken, sadece kendi bakımı, kendi düzenini, kendi hayatı varken, evlenince hayatında eşi girer sorumluluklar artar. İlerleyen zamanda çocuk dünyaya gelir, iyice artar. Çocuğun bakımı, ev temizliği, yemek, bulaşık, ütü vb. görevler sadece kadının değildir ama kültürel öğreti gereği bu sorumlulukları alır ve devam eder. Ancak sorumluluklar eşler arasında paylaşırsanız azalır.

K9: Tabii ki, çünkü ailenizden çıkıp başka bir aile kuruyorsunuz. Ailenizle bir işiniz varken, aile olduktan sonra bin işiniz oluyor. Evin tüm iş yükünü almış oluyorsunuz.

Bekâr bir kadın ailesinde hazır bir sofraya otururken, evlenince yemek, çocuk bakımı, misafir ağırlama gibi birçok sorumluluk edindiğini sayabiliriz.

E1: Evlilik, bir kadının iş yükünü artırır. Özellikle çalışan kadınların işten geldikten sonra evin yemeği, çocuk bakımı ve annelik görevleri nedeniyle erkeklere göre yükleri fazladır.

E3: Kadınların iş yükünü artırır. Erkekler, ataerkil toplumun öğretilerinden dolayı ev işlerini kadınlardan beklediği için evlilik kadının iş yükünü artırır.

E6: Evlilik kadınların iş yükünü artırır. Neden artırır? Ataerkil bir toplum olduğumuz için genelde ev işlerinin kadına ait olduğu düşünülüyor. O yüzden kadınlara daha fazla iş düşüyor. Ayrıca, kadın çalışıyorsa hem işte çalışan hem evde çalışan pozisyonuna giriyor. Çocuğuna, evine, eşine bakan aynı zamanda çalışan eşin yükü artıyor. Bu şekilde olmaması gerekiyor.

E8: Evlilik, kadınların iş yükünü artırır. Kadın ve erkek ev içinde iş yükünü paylaşmadığı zaman artırır. Genelde evdeki bütün işi kadın yapmalı gibi bir algı vardır. Kadın bir de çalışıyorsa mesaiden eve geldikten sonra çocuk bakımı, yemek, bulaşık, temizlik ve çamaşır derken gün bitiyor. Dolayısıyla evlilik, çalışan kadının iş yükünü çok çok artırıyor. Ancak görev dağılımını iyi uygulayan eşler de var.

E10: Tabii ki artırır. Sorumlulukları artacağı ve yorulacağı için evlilik iş yükünü artırır.

Yirmi katılımcıdan on sekizi evliliğin kadının iş yükünü artırdığını söylemişlerdir. Bunun nedenlerini, ataerkil aile düzeninin kadına yüklediği sorumluluklar, annelik rolü ve eşin tutumu olarak genellemişlerdir. Farklı düşünen iki katılımcı ise evliliğin iş yükünü artırmadığını, hayatı eşit şekilde paylaşarak, iş bölümü yaparak evliliğin sürdürülmesi, insanın hayat standartlarını yükselteceğini ifade etmişlerdir. Kadınların iş hayatına girmesiyle toplumdaki ve aile içindeki statülerinde değişme olsa da ev hayatının getirdiği sorumluluklardan kurtulamamışlardır. Kadın bir taraftan ataerkil düzenin ağır yükü diğer taraftan iş hayatının yorgunluğu, ev işleri, çocuk bakımı ve eş memnuniyeti, kadını her alanda sömürüye maruz bırakmaktadır. Tüm bu olumsuzluklara göğüs geren kadına, erkeğinde ev işlerinde, çocuk bakımında paydaş olması ve gerçek babalık tanımını karşılaması gerekmektedir.

Çocukluk dönemlerinde kırııcı ve aşağılayıcı söz ve davranışların mağduru olup olmadıkları, varsa bu konuda acı tecrübelerini aktarmaları ve kimlerden, nasıl, ne

sıklıkla şiddete maruz kaldıkları, yaşadığı bu durumu normal karşılayıp karşılamadıkları ve bu olayın psikolojisini nasıl etkilediği sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K3: Evet oldu. Fiziksel şiddete maruz kalmadım. Ancak annem, babam tarafından sevgi ihtiyacımın çok karşılanmadığını düşünüyorum. Ortaokul ve liseyi yatılı olarak okudum. Köyümüzde ortaokul olmadığı için sadece ilkokul döneminde ailemin yanında kaldım. Babam, imkânı olmadığı için beni yatılı okula gönderdi. Orada yalnız başıma kaldığım için sürekli kendimi kollamak zorunda kaldım. Devletin yatılı okuluydu. Burada bir sıkıntı görmedim. Herkes için şartlar eşitti. Ancak ailemden çok sevgi gördüğümü düşünmüyorum. Çocukken başımın okşandığını hatırlamıyorum. Babam evde çok agresifti, sürekli bağırıp çağırırdı. Evde hep terör estirdi. Bu durum normal mi? Kesinlikle normal değil. Psikolojimi çok kötü etkiledi. Bu durum beni olumsuz olduğu kadar, olumlu yönde de etkiledi. Ailemde görmediğim sevgi ve merhameti kendi çocuklarıma ve çevreme gösteriyorum.

K6: Çocukluk dönemimde oldu. Ailem benim çok suratsız bir kız olduğumu söylerdi. Sürekli “Sen çok suratsızsın, bir kız çocuğu böyle olmaz, güler yüzlü olman lazım.” demeleri aklımda yer etti ve kendimi hep suratsız olarak tanımlıyorum. Bu durum normal değil tabi ki. Maruz kaldığım bu psikolojik şiddet bilinçaltıma yerleşmiş.

K8: Evet, çocukluk dönemimde oldu. Annem ve babamdan hakaret içeren sözler duydum. Ailede çoğu zaman söz hakkım olmadı. Bir konu hakkında yorum yapmaya kalktığımda, “Sen ne anlarsın zaten. Sen ne bilirsin zaten. Sen kızsın. Şurada oturacaksın. Erkek Fatma gibi gezme.” gibi söylemler kırıcı olmuştur. Bu durum normal değildi. Ataerkil ailede yetiştirilme tarzı bu şekildeydi. Bu nedenle bu tarz söylemler normal karşılanıyordu. Ancak hala aklımda kalması insanı ne kadar olumsuz etkilediğinin göstergesidir.

E1: Çocukluk dönemimde çok fazla olmamakla birlikte aşağılayıcı, kırıcı psikolojik şiddete maruz kaldım. Yaşadığım bu durumu normal karşılamıyorum. Çünkü insanın psikolojisini olumsuz bir yönde etkiliyor. Örneğin, sekiz yaşındayken arkadaşlarım futbol oynamaya çağırıştı. Annemin arkadaşlarımla yanında “Gidemezsin, ayakkabı boyamaya gideceksin, senin de para kazanman lazım.” diyerek göndermemesi beni çok kırmıştı ve aşağılamıştı. Bu olay otuz iki yaşında bile dün yaşanmış gibi hafızamda yer etmektedir.

E5: Çocukluk dönemimde kırııcı, aşağılayıcı sözlere, dolayısıyla psikolojik şiddete maruz kaldım. Mahallemizdeki abilerimizden, okulda öğretmenimizden, hatta kendi öz abimden zaman zaman kırııcı sözler duyabiliyordum. Ancak bu durum “Hayatımı olumsuz yönde etkiledi, berbat etti, beni psikolojik bunalıma soktu.” diyemem. Bence, bu şiddet normal değildi ama o günün şartlarında her yerde olduğu için bize normal geliyordu. Böyle bir durumu ailemize söylediğimizde “Öğretmenindir/abindir kızar da sever de.” şeklinde tepki görüyorduk. Günümüzde, gelişen eğitim anlayışı ve değişen fikirlerle şiddet uygulanması artık mümkün değildir.

E7: Küçükken illaki oldu. Yaramazlık yaptığımda annemin terlik fırlatarak beni durdurmaya çalıştığı oldu. Bu tarz şiddeti normal karşılamıyorum. Ancak bu benim psikolojim olumsuz etkilemedi. O anlık yaşanan ve unutilan şeyler.

Katılımcıların neredeyse tamamı çocukluk dönemlerinde kırııcı ve aşağılayıcı söz ve davranışların mağduru olduklarını, genelde psikolojik şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Sadece üç erkek katılımcı kendisine fiziksel şiddet uygulandığını ifade etmiştir. Psikolojik şiddet mağdurları genelde şu ifadeleri kullanmıştır: “Annem, babam tarafından sevgi ihtiyacımın çok karşılanmadığını düşünüyorum.”, “Ailem benim çok suratsız bir kız olduğumu söylerdi.”, “Ailede çoğu zaman söz hakkım olmadı.” Benzer ifadelerden anlaşılacağı gibi çocuklara yeterli ilginin gösterilmemesi ve sevgi ihtiyacının karşılanmaması, aşağılayıcı sözler sarf edilmesi onları derinden etkilemekte, ilerleyen yaşlarında dahi psikolojisinde derin izler bırakabilmektedir. Toplum tarafından paylaşılan, kınanmayan hatta kimi zaman gerekli görülen şiddet, kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Dolayısıyla şiddet öğrenilir veya taklit edilir. Şiddet, kalıtsal veya bir buluş değildir.

Mesai arkadaşlarının kendisini rahatsız eden söz ve davranışları olup olmadığı, iş hayatında hangi davranışların şiddet sayılabileceği sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K1: Mesai arkadaşlarımdan beni rahatsız eden söz ve davranışları yok. Genel olarak kime, nasıl davranılırsa bana o şekilde eşit davrandıklarını düşünüyorum. İş hayatında hangi davranışlar şiddet sayılır? Tabii ki kişinin psikolojisini olumsuz etkileyen, hakaret içeren cümleler kullanma, bağırma, kişiyi aşağılama olabilir. Belki o anda ihtiyacı olan bir izni vermemek gibi birçok davranış şiddet sayılabilir.

K5: Kadınlara yönelik pozitif ayrımcılığı kabullenemeyen bazı arkadaşlar söz ve hareketleri ile memnuniyetsizliklerini gösterebiliyor. İş hayatında, mobbing uygulanması, fazla iş yüklenmesi gibi psikolojik şiddet olabilir. Diğer şiddet türleri söz konusu olamaz.

K7: Kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık bazen memnuniyetsizlik yaratabiliyor. İş hayatında, görmezden gelme gibi psikolojik şiddet olabilir. Diğer şiddet türleri söz konusu olmaz.

K8: Bazen, kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık memnuniyetsizliklere neden olabiliyor. İş hayatında, psikolojik şiddet olabilir.

K10: Arkadaşlarımın beni rahatsız eden söz ve davranışları yoktur. Hatta daha saygılı olduklarını düşünüyorum. İş hayatında psikolojik olabilir. Diğer şiddet türleri söz konusu olamaz.

E2: Bu konuda beni rahatsız eden söz ve davranış olmadı. Ancak askeri ortamda bazen üstlerimiz veya amirlerimiz şaka mahiyetinde laflar söylüyorlar. Bunlar bazen kırıcı olabiliyor. Psikolojik olarak mobbing tarzında bir şiddet hissedebiliyoruz. İş hayatında psikolojik şiddet olarak en çok, mobbing görülmektedir. Diğer şiddet türleri söz konusu olamaz.

E4: Mesai arkadaşlarımın rahatsız edecek söz ve davranışları olmadı. İş hayatında hakaret, fazladan iş yükü, ekstra görevlendirmeler şiddet sayılabilir.

E10: Mesai arkadaşlarımdan rahatsız edici bir söz ve davranış görmedim. İş hayatında psikolojik şiddet, baskı ve mobbing şiddet sayılır.

Katılımcıların neredeyse tamamı mesai arkadaşlarının kendisini rahatsız eden söz ve davranışları olmadığını söylemiştir. Kimi katılımcılar meslek hayatının ilk yıllarında kendini ifade etme hakkının tanınmaması, küçük düşürücü söz ve davranışların kendisini kışkırttığını ifade etmiştir. Üç kadın katılımcı ise iş hayatında kadınlara yönelik yapılan pozitif ayrımcılığın kimi erkekler tarafından memnuniyetsizlikle karşılandığı hissine kapıldıklarını öne sürmüşlerdir. Katılımcılar genel olarak iş hayatında, kişinin psikolojisini olumsuz etkileyen, hakaret, bağırma, aşağılama, görmezden gelme, taleplerine duyarsız kalma, kariyer olarak yükselmesine engel olma ve mobbing uygulamak gibi durumların şiddet sayılabileceğini belirtmişlerdir. Bu şiddet şekilleri içerisinde adından sıkça söz edilen mobbing terimi, önce psikolojik olarak rahatsızlık eden, zamanla acı vermeye başlayan, karışık olayların

hız kazandığı, sonunda mağdurun büyük zararlar gördüğü psikolojik bir süreçtir. Mobbing; bir işyerinde bir kişi veya grup tarafından, muhtelif nedenlerle, doğrudan ya da dolaylı olarak, aynı işyerinde çalışan başka bir kişi ya da kişilere yönelik süreklilik gösteren ve mağdurun psikolojik ve bedensel sağlığını olumsuz etkileyen sözlü ya da sözsüz rahatsızlık verici saldırgan davranışlardır (Gün, 2009, s. 22). Mobbing uygulayanın temel amacı, hedefindeki kişilere sistematik olarak bir baskı oluşturup, çalışma azmini ve dayanma gücünü kırıp, işi bırakmasını sağlamaktır. Bunun önüne geçmek için ulusal ve uluslararası platformda mobbing ile mücadele edilmesi ve koruyucu tedbirler alınması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Kadınların diğer kadınlara şiddet uygulama eğiliminde olup olmadığı, bu şiddete tanıklık edip etmedikleri ve bunun sebeplerinin neler olabileceği sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K1: Kesinlikle, kadınlar diğer kadınlara şiddet uygular. Özellikle hemcinsleri ile rekabet halindedirler. Kendilerini daha üstün göstermek için özellikle fiziksel şiddet uygulayabiliyorlar. En çok anne kız arasında şiddet olmaktadır. Şimdiki çocuklar daha çok annelerine yönelik şiddet gösteriyorlar. Çünkü yeni nesil çok farklı, özellikle cep telefonu kullanımından dolayı kendilerini doğru ifade edemedikleri, doğru ifade etmeyi bilmedikleri için anneleriyle konuşurken hem psikolojik hem de fiziksel şiddet uyguladıklarına şahit olmuşluğum var maalesef.

K5: Kadınlar diğer kadınlara her zaman şiddet uygular. Kadınlar arasında genellikle psikolojik şiddet olur. Hayatımda yaşamadım ama duyduğum olaylar oldu. Kayınvalidesinden dayak yiyen kadın bile duydum. Bu olayların sebepleri, tamamen ben daha iyiyim egosudur. Örneğin, “en iyi anne benim, evlat benim evladım, en iyi eş bana ait, iş yerinde en başarılı benim” düşünceleri hâkimdir. Kadınlar arasında çekememezlik çok, paylaşımcılık az olmaktadır.

K7: Evet, kadınlar kadınlara şiddet uygular. Bence, kadın kadının en büyük düşmanıdır. Sebepleri genelde kıskançlık olmaktadır. Kadınlar birbirine en çok psikolojik şiddet uygularlar.

K10: Evet, uygularlar. Kadın kadının kurdudur. Tanık olmadım ama kadınlar arasında genellikle çekememezlik ve kıskançlık nedeniyle özellikle psikolojik şiddet baş gösterebiliyor.

E1: Kadının kadına yönelik şiddetine çok defa şahit oldum. Annenin kızına/oğluna isteğini yaptırmaması için uyguladığı baskı ve şiddet, kardeşler arasında kıskançlık ve geçimsizlikten dolayı psikolojik ve fiziksel şiddet olaylarıyla karşılaştım. Örneğin teyzemle yengem, eşlerinin tartıştığı sırada şiddet olayına dâhil oldular. Önce birbirlerinin eski defterlerini açtılar. Sonra psikolojik şiddet, en son fiziksel şiddet uyguladıklarına şahit oldum.

E6: Evet, şiddet uygular ama ben hiç tanık olmadım. Televizyonda gördüğüm kadarıyla biliyorum.

E9: Kadınlar kadınlara daha fazla şiddet uyguluyorlar. Özellikle psikolojik şiddet uyguluyorlar. Çünkü hemcinslerini çok iyi tanıkları için neye kızıp kıymayacaklarını, bamtelinin ne olduğunu biliyorlar. Özel sektörde kadın yöneticiler, kadın çalışanlarına daha fazla psikolojik şiddet uyguluyor.

Katılımcıların tamamına yakını kadınların diğer kadınlara şiddet uyguladığını ve en az bir kere bu şiddete tanık olduklarını belirtmişlerdir. Kadınlar arasında fiziksel şiddetten çok psikolojik şiddet olduğunu bununda nedenleri, kadınlar arasındaki rekabet, kendini üstün görme, aşağılama, çekememezlik, kıskançlık, dedikodu, yakıştıрма ve ailesinden gördüğü, öğrendiği şiddeti yansıtmaya olduğunu dile getirmişlerdir. Bir kadın katılımcı, “Bence, kadın kadının en büyük düşmanıdır.”, başka bir kadın katılımcı ise, “Kadın kadının kurdudur.” şeklinde konuya vurgu yapmıştır. Ünlü bir söz olan “İnsan insanın Tanrı’sıdır ve İnsan insanın kurdudur.” (Hobbes, 2007b, s. 1), şeklindeki yurttaşlar ve devletlerarasındaki ilişkilere vurgu yapmak için kullanılan söylem zamanla evrilerek “Kadın kadının kurdudur” şekline dönüşmüştür. Ataerkil aile düzeni içerisinde öğrendiğini ve gördüğünü olduğu gibi sonraki kuşaklara aktarmaya çalışan kadınların, bu sisteme başkaldıran diğer kadınları “kadın, kadının en büyük düşmanıdır” şeklinde ilan etmesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca ataerkil düzen, kadınlar arasında bir dayanışma biçimi oluşturan kardeşlik kavramını baltalamak için kasıtlı olarak bir kadını diğerine karşı konumlandırır. Geçmişte saygın ve güvenilirmez kadınlar arasında ayırım yaparken, günümüzde çalışan kadınlarla ev hanımlarını karşılaştırır. Sonuç olarak, erkekler kadınları erdem, yaş ve güzellik gibi niteliklere göre karşılaştırır, onları rakiplere dönüştürür ve etkinliklerini azaltır (Firestone, 2013).

Erkeklerin daha çok şiddete meyilli, kadınların daha barışçıl olup olmadıkları; savaşları kimin çıkardığı; erkeklerin bilimsel, teknolojik, endüstriyel, politik olarak dünyaya daha fazla zarar verip vermedikleri ve bunun nedenleri sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K1: Bana göre erkekler, kadınlardan daha çok şiddete meyillidir. Erkeklerin fiziki olarak daha güçlü olmaları ve şiddet içeriğiyle yetiştirdiğimiz için maalesef daha meyillidirler. Kadınlar daha barışçıl mıdır? Kadınlar barışçıl değildir. Kadınlar içten pazarlıklıdır. O işini alttan alta yürütür ve erkeği karşı tarafa, istediği kişiye şiddet uygulayacak kıvama getirir. Savaşları tabii ki kadınların maşası olarak erkekler çıkartır. Savaş öncesi erkek, kadın tarafından mutlaka bir dolum yaşamıştır. Erkekler bilimsel, teknolojik, endüstriyel, politik olarak dünyaya daha fazla zarar verilebilir. Çünkü daha az duygusal oldukları için yaptıkları şeylerin duygusal sonuçları onlar için önemli değildir. Mantıksal sonuçlar onlar için daha değerli olduğundan zararlı davranışlarda bulunabilirler tabi.

K5: Kadınlara göre erkekler daha çok şiddete meyillidir. Şiddet bazen erkeklerin konuşma dili olmaktadır. Kadınlar yaradılış gereği biraz daha duygusaldır. Dünyadaki savaşları erkekler çıkartır. Ancak kimi savaşların nedenleri altında kadınların da rolü vardır. Erkekler bilimsel, teknolojik, politik olarak dünyaya daha fazla zarar verir diyemem. Bu alanlar kimin hâkimiyetindeyse o zarar verebilir.

K10: Erkeklerin şiddete daha meyilli olduğunu veya kadınların daha barışçıl olduğunu düşünmüyorum. Bu konu insanın kişiliği ile ilgilidir. O yüzden cinsiyet ayrımı yapılmamalıdır. Dünyadaki savaşlar insanlık adına çıkıyor. Erkekler, bilimsel, teknolojik, endüstriyel ve politik olarak dünyaya daha fazla zarar verir, diyemem. Yönetim ve güç kimin elindeyse o zarar verebilir.

E4: Kadınlar erkeklere göre biraz daha barışçıl bir yapıya sahiptir. O da kadınların duygusal olmasından kaynaklanıyor. Dünyadaki savaşları erkekler çıkartır. Erkeklerin duyguları kadınlardan farklıdır. Şiddete daha meyillidirler. Erkekler, bilimsel, teknolojik, endüstriyel ve politik olarak dünyaya daha fazla zarar verir.

E7: Erkekler kadınlardan daha çok şiddete meyilli olabilir mi? Evet, olabilir. Erkeklerin fiziksel şiddeti, kadınların ise psikolojik şiddeti daha fazla uyguladığını düşünüyorum. Dünyada ülkeleri çoğunluğunu erkekler yönettiği için savaşları erkekler çıkartır. Erkekler bilimsel, teknolojik, politik olarak dünyaya daha fazla

zarar verir diyemem. Bu alanlarda kim söz sahibi ve kim sayısal olarak üstünlüğü ele geçirirse o zarar verebilir diyebilirim.

E8: Ataerkil düzen nedeniyle erkekler kadınlardan daha çok şiddete meyillidir. Kadınlar daha barışçıldır. Aynı zamanda uzlaş gerektiren konularda daha rasyonel çözümler üretebilmektedir. Erkekler bilimsel, teknolojik, endüstriyel politik olarak dünyaya daha fazla zarar verebilir. Tarihe baktığımızda zarar vermiş olduğunu da görüyoruz.

Katılımcıların tamamına yakını erkeklerin daha çok şiddete meyilli, kadınların daha barışçıl olduklarını ve savaşların erkekler tarafından çıkarıldığını belirtmiştir. Bunun nedenlerini bir kadın katılımcı, “Erkeklerin vicdan ve merhamet duyguları daha geç geliştiği için belli yaşa kadar şiddeti bir oyun, kendini eğlendirme biçimi olarak görüyorlar. Ayrıca baba kendini şiddetle ifade ediyorsa, çocuk ‘Erkek böyle olurmuş.’ diye düşünerek babayı rol model aldığı için şiddete meyilli olabiliyor.”, diğer bir kadın katılımcı ise, “Şiddet bazen erkeklerin konuşma dili olmaktadır. Kadınlar yaradılış gereği biraz daha duygusaldır.” şeklinde dile getirmiştir. Çocuk, çevredeki çevre tarafından şekillendirilen cinsel bir kimlikle büyür. Çağdaş terimlerle, manevi yapılar erkeklerde saldırganlık ve kadınlarda pasiflik ile karakterizedir. Bu kapsamda ortaya çıkan sonuç; erkeğin yetiştirildiği ailede konuşulan dil şiddetse, eşlerine ve çevresine şiddet uygulama eğilimi de yükselir.

Katılımcıların yarısından fazlası erkeklerin bilimsel, teknolojik, endüstriyel politik olarak dünyaya daha fazla zarar verebileceğini söylemiştir. Bir erkek katılımcı, “Bu alanlarda kim söz sahibi ve kim sayısal olarak üstünlüğü ele geçirirse o zarar verebilir diyebilirim.”, bir kadın katılımcı ise, “Güç kimin elindeyse o zarar verebilir.” diye belirtmiştir. Katılımcılarında beyanları dikkate alınarak, şiddete daha fazla meyilli olan erkeklerin bilimsel, teknolojik, endüstriyel politik olarak dünyaya daha fazla zarar verebileceğini düşünülebilir. Ancak iktidar ve güç insanların duygu ve düşüncelerinde ne denli sapmalara yol açacağının, denemeden kestirilemeyeceği sonucuna varılmıştır.

Kadınların erkeklerle eşit ölçüde sosyal, politik, ekonomik haklara sahip olup olmadıkları ve bunun nedenleri sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K1: Düşünmüyorum. Politik anlamda belki eşit olabilir. Ancak ekonomik haklar ve sosyal haklar konusunda eşit olduklarını düşünmüyorum. Ekonomik haklar konusu

daha çok yönetimle alakalıdır. Ev kadınlarına da bence ekonomik olarak bazı hakların verilmesi gerekiyor. Tabii ki bizim ülkemizde ekonomik dar boğaz nedeniyle zor bir şey ama çalışmayan kadın için de bence ekonomik imkânlar sağlanmalıdır. Aslına bakarsak onlar da evde yirmi dört saat çalışıyorlar. Çocukların bakımı, evin bakımı, eşin bakımını üstleniyorlar. Sosyal anlamda ise kadın ve erkek yapıları, yetiştirilme tarzı nedeniyle eşit olamaz diye düşünüyorum.

K3: Ulu önderimiz tarafından, Avrupa ülkelerinden önce kadınlara yasal haklar tanınmıştır. Mensubu olduğum kurumda diğer devrelerimle aynı haklara sahibim, aynı maaşı alıyorum. Ancak özel sektörde çalışan kadınların durumu aynı değildir. Bir işte yönetici kadrosu için genelde erkek tercih edilir. Özel sektörde kadınların statü atlaması, bir yerlere gelmesi zordur ve istismara açıktır.

K10: Tamamen sahiptir, diyemem. Çünkü biz dönüşmeye başlayan bir toplumuz bence. Daha yeni yeni kadınların özellikle iş hayatında “cam tavan” dediğimiz metaforu aşip bir yerlere gelmeye çalışmaktadırlar. Şu an eşit haklara sahip değiller ama ileride sahip olacaklarını düşünüyorum.

E1: Bence kadınlar erkeklerle eşit ölçüde sosyal, politik, ekonomik haklara sahiptir. Çünkü sosyal bir ülkede yaşıyoruz ve her konuda eşitlik vardır.

E3: Eşit haklara sahip olduğunu düşünüyorum. Hatta daha fazlasına da sahip olduklarını düşünüyorum. Çoğu şartta kadına pozitif ayrımcılık yapıyor. İş yerinde bile daha iyi şartlarda görev yapıyorlar, çalışıyorlar. Tek problem kadınların memnuniyetsizliğidir.

E6: Bence kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Ülkemizdeki kanunlar bu hakları garanti altına almıştır.

E10: Kadınlar sosyal, politik, ekonomik haklar yönünden erkeklerle eşit değil, erkeklerden öndeler.

Bu konuda kadın katılımcıların tamamı kadınların erkeklerle eşit ölçüde sosyal, politik, ekonomik haklara sahip olmadıklarını, erkeklerinde yüzde doksanı tüm alanlarda eşit haklara sahip olduklarını belirtmesi, iki cinsiyet arasında fikir ayrılığına neden olmaktadır. Bir kadın katılımcı, “Politik anlamda belki eşit olabilir. Ancak ekonomik haklar ve sosyal haklar konusunda eşit olduklarını düşünmüyorum.”, başka bir kadın katılımcı, “Ulu önderimiz tarafından, Avrupa ülkelerinden önce kadınlara yasal haklar tanınmıştır. Mensubu olduğum kurumda

diğer devrelerimle aynı haklara sahibim, aynı maaşı alıyorum. Ancak özel sektörde çalışan kadınların durumu aynı değildir. Bir işte yönetici kadrosu için genelde erkek tercih edilir.”, diğer bir kadın katılımcı ise, “Daha yeni yeni kadınların özellikle iş hayatında “cam tavan” dediğimiz metaforu aşip bir yerlere gelmeye çalışmaktadırlar. Şu an eşit haklara sahip değiller ama ileride sahip olacaklarını düşünüyorum.” şeklinde ifade etmişlerdir. Cinsel rol, kadına ev işi, çocuk bakımı gibi işleri yüklerken, insancıl oluşumların geri kalan tümünü yani ilgi ve istekleri, ilerleme ve yükselme hırslarını ise erkeklere bırakmaktadır. İnsancıl olan bütün eylemler erkeğe tanınan bir hak olarak görülmektedir (Millet, 2011). Lakin devlet müdahalesi yoluyla cinsiyet temelli eşitsizliğin ortadan kaldırılması, demokratik sistemler içinde olumlu eylem politikalarının uygulanmasının sonucu, kadınların sosyal, politik, ekonomik haklara erişebilme konusunda tam bir karamsarlık söz konusu olmadığı kanaatine varılmıştır. Bir kadın katılımcının dile getirdiği cam tavan; kadınlar ile üst yönetim arasında yer alan ve onların başarılarına ve liyakatlerine bakmaksızın ilerlemelerini engelleyen, açıkça görülmeyen, aynı zamanda aşılamayan engellerdir (Aksu ve diğerleri, 2013). Bu kavram ile kadınların yönetici statüsüne atlama yolundaki engellere vurgu yapılmaktadır. Cam tavan engelinden dolayı kadınlar iş hayatında çoğu sektörde yönetimin %5’ini oluşturmaktadır ve bu engel kadınların iş hayatına daha çok girmesiyle kalkacaktır (Bass ve Avolio, 1994).

Gelişen teknolojinin, sosyal medyanın ve porno sektörünün erkekleri sabote edip etmediği ve bunun nedenleri sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir:

K1: Toplumsal olarak birçok alanda sosyal medya, kişileri olumlu ya da olumsuz yönde etkiliyor. Bu aslında sosyal medyayla değil, televizyonla gelen bir alışkanlık. Televizyonda gösterilen erkekler genelde şiddete meyilli oluyor ve bu hareketler kadınlar tarafından takdir edilen davranışlar olarak görülüyor. Bir nesil böyle bir profille yetişti. Teknoloji ve sosyal medya bağımlılığı, özellikle Z kuşağının eve daha fazla kapanmasına ve asosyal bir hayat yaşamalarına, gerçek arkadaş çevrelerinin olmamasına neden oluyor. Aslında buna da gerek duymuyorlar. Yani böyle bir ihtiyaçları yok. Onlar için internetteki sanal arkadaşlıklar yeterli. Ayrıca kendilerini böyle daha güvende hissediyorlar. Daha az çaba sarf edip anlık arkadaşlıklar kurmayı tercih ediyorlar. Sosyal ortamda karşı cinsle ilişkilerin daha kolay, çabuk başlaması ve yara almadan, daha çabuk kopması onlar için daha sağlıklı geliyor. Yeni nesil bizden çok daha farklı düşünüyor. Ayrıca, kadınların iş hayatına girmesiyle erkekler

birçok alanda iş bulmakta zorlanmaya başladılar. Bu nedenle öz güvenlerini kaybediyorlar. Kadınların başarılı olduğu alanların artması erkeklerin toplumsal hayattan daha fazla izole olmalarına neden oluyor.

K4: Teknolojinin gelişmesinin olumlu ve olumsuz yönleri var. Sanal ortamda her şey elimizin altında ve her şeye kolayca erişebiliyoruz. Bu durum özellikle genç erkekleri olumsuz alışkanlıklara, davranışlara ve bilgisayar bağımlılığına neden olması açısından sabote etmektedir.

K7: Gelişen teknoloji, sosyal medya ve porno sektörü erkekleri sabote etmektedir. Özellikle yeni yetişen nesilde bağımlılığa neden olmaktadır.

K9: Kesinlikle sabote ettiğini düşünüyorum. Sadece erkekleri değil, kadınları da sabote ediyor. Çünkü hala değişmeyen bir kanı kadınların cinsel obje olarak kullanılmasıdır.

E1: Özellikle pandemi döneminde herkes evine kapandı. Genç nesil teknolojik aletler ve sosyal medyanın bağımlısı haline geldi. Bu durumu kişisel tercih olarak görüyorum. Z kuşağı olarak adlandırılan genç nesil; teknolojinin, sosyal medyanın ve porno sektörünün etkiyle aile kurmaktan, çocuk sahibi olmaktan ve sorumluluk almaktan kaçınmaktadır. Üniversite ortamındaki arkadaşlarımı gözlemlediğimde rahat etmenin, karışılmamanın ve günü yaşamamanın ortak düşünceleri olduğunu gördüm.

E5: Erkekleri sabote ettiğini düşünüyorum. Sosyal medya bağımlısı, bir kutunun içerisine hapsedilmiş şekilde büyüyen gençleri görüyoruz maalesef.

E7: Gelişen teknoloji, sosyal medya ve porno sektörü sadece erkekleri değil; çocukları, kadınları, yaşlıları da sabote ettiğini düşünüyorum.

E10: Gelişen teknoloji, sosyal medya ve porno sektörüne düşkünlük erkekleri sabote ediyor. Özellikle gençlerimizi farklı bir yöne çekiyor. Biz de gençlik ve ergenlik dönemlerinden geçtik ama hiç böyle şeyler yaşamadık. Bu tarz bağımlılıklar aile hayatımızı da gittikçe bozmaktadır. Bence bunların önüne geçebilmenin tek yolu aile yapımıza, örf ve adetlerimize sahip çıkmaktır.

Katılımcıların yarısından fazlası gelişen teknolojinin, sosyal medyanın ve porno sektörünün erkekleri sabote ettiğini, beş katılımcı ise sadece erkekleri değil, kadınları da sabote ettiğini dile getirmiştir. Bir kadın katılımcı, “Teknoloji ve sosyal medya

bağımlılığı, özellikle Z kuşağının eve daha fazla kapanmasına ve asosyal bir hayat yaşamalarına, gerçek arkadaş çevrelerinin olmamasına neden oluyor. Aslında buna da gerek duymuyorlar. Yani böyle bir ihtiyaçları yok. Onlar için internetteki sanal arkadaşlıklar yeterli. Ayrıca kendilerini böyle daha güvende hissediyorlar. Daha az çaba sarf edip anlık arkadaşlıklar kurmayı tercih ediyorlar. Sosyal ortamda karşı cinsle ilişkilerin daha kolay, çabuk başlaması ve yara almadan, daha çabuk kopması onlar için daha sağlıklı geliyor.” şeklinde belirterek yaklaşık olarak konuyu özetlemiştir. Diğer katılımcılarda bu sektörlerin, insanlarda olumsuz alışkanlıklara, davranışlara, bilgisayar bağımlılığına, genç neslin aile kurmaktan, çocuk sahibi olmaktan ve sorumluluk almaktan kaçınmalarına, hayatın gerçeklerinden uzaklaşmalarına neden olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Gelişen teknoloji ve yeni medya anlayışı, çeşitli iletişim kanallarıyla geniş kitlelere daha ucuz maliyetle ve daha kolay şekilde ulaşılabilir. İnsanların birçok alanda bilgi sahibi olmasına yarayan bu iletişim kanalları, eğlence ve sosyalleşme alanlarında da hizmet vermektedir. Bu hizmeti sunarken bazen de insanları kendi amaçları doğrultusunda yönlendirebilmektedir.

Katılımcılarında ifadelerinden yararlanarak, gelişen teknoloji, sosyal medya ve porno sektörü erkekleri ekran bağımlısı haline getirmekle kalmayıp, sanal dünyada gerçeklikten uzak yaşayan, sorumsuz, umutsuz, bilgisiz, ilgisiz ve madde bağımlılığına açık bir nesil yetişmesine, özellikle genç erkeklerin oyun ve pornodan oluşan bu sanal dünyada kaybolmalarına neden olmaktadır. Bu yüzden kitle iletişim araçlarının, toplumsal fayda seviyesini yükseltmek için devlet eliyle sürekli denetimi kaçınılmazdır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bugüne kadar feminizm ve kadına karşı şiddet konusunda yapılan birçok araştırma sonucu, şiddet olgusunun evrensel boyutta önemli toplumsal problemlerin başında geldiğini göstermektedir. Şiddetin nedenleri, etkileri ve sonuçları, yapılan birçok çalışmada ortaya konulmuş ve kadına karşı şiddetin önlenmesine yönelik birtakım tedbirler alınmıştır. Lakin gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde, özellikle ülkemizde bu problemin gün geçtikçe artmakta olduğu gözlemlenmektedir. Günümüzün en önemli meselelerinden biri olan şiddet olgusu, sosyal yapı alanında güncelliğini korumaktadır ve ağır sonuçlara gebe olması nedeniyle üzerinde titizlikle durulması ve önlem alınması zaruri bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda farklı parametrelerin etkisi altında (eğitim düzeyi, ekonomik durum, yaş faktörü vb.) şiddet mağduru ve mağdur adayı dezavantajlı gruplar arasında kalan kadınlarımızın ayrı bir yeri bulunmaktadır. Ülkemizde kadınların yasal hakları ve mevcut hizmetlere ilişkin sınırlı farkındalığın nedenleri eğitim ve ekonomi diyebiliriz. Kadına yönelik bu engellerin üstesinden gelmek için, kadınların eğitimi ve istihdamı ile ilgili konuların ele alınması, kurumsal ve eğitim altyapısının geliştirilmesinin yanı sıra yerel ve ulusal sivil toplum kuruluşlarını güçlendirmek için yasal ve politik mekanizmaların geliştirilmesini gerekir. Diğer bir problemde, baskın bir ideoloji olan ataerkil aile düzenidir. Bu düzene müdahale ederken çok dikkatli olunmalıdır. Toplumu yansıması ve bir bağlantı noktası olan aile, aynı zaman da ataerkil düzenin temelini oluşturur. Birey ailede kendini değerli görür ve güven de hisseder. Bu değer ve güven, bireyde aidiyet duygusunun oluşmasına vesile olur. Bireyin aileden yoksun, sınırsız özgürlüğü aynı zaman da sınırsız sorunlara gebe dir.

Askeri personelin feminizme ve kadına yönelik şiddette bakışı doğrultuda yapılan araştırmaya katılan katılımcıların sosya-demografik özelliklerine baktığımızda; katılımcıların %50'si kadın, %50'si erkek olduğu ve katılımcıların %90'ı evli ve %10'unu bekâr kişilerden oluşmaktadır. Katılımcıların 6'sı (%30) 25-30 yaş aralığı, 6'sı (%30), 31-35 yaş aralığı, 4'ü (%20) 36-40 yaş aralığı, 4'ü (%20) 41 ve üzeri yaş grubundan oluşmaktadır. Araştırmamızda elde edilen bulgular sonucunda bu konuda

kadınların erkeklere oranla daha fazla farkındalık sahibi olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların medeni durumlarına göre farkındalıkları incelendiğinde evlilerin bekâr katılımcılara göre daha çok farkındalığı olduğu gözlemlenmiştir. Bunun nedeni olarak evlilerin, bekârlara nazaran daha fazla şiddette tanık oldukları söylenebilir. Katılımcıların öğrenim durumuna göre farkındalıkları değerlendirildiğinde, lisansüstü ve lisans mezunu olanların konu hakkında farkındalık düzeyinin daha fazla olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda eğitim seviyesi yükseldikçe kadına karşı şiddetin önlenmesi, şiddetin bildirilmesi ve şiddete müdahale konusunda farkındalığın arttığı tespit edilmiştir. Bu araştırmada, Bursa ilinde hizmet veren askeri personelin feminizm ve kadına yönelik şiddet konusunda farkındalıklarını incelemek, mesleki ve sivil hayatları boyunca şiddet olayları ile karşılaştıklarında üstesinden gelme, şiddeti bildirim ve şiddet olaylarına müdahale düzeylerinin önemini irdelemektedir. Şiddet mağduru kadınlara hizmet sunmakla görevli kolluk kuvvetleri, ilgili mevzuata kapsamında emniyet, jandarma ve sahil güvenlik birimlerini ve görevlilerinden oluşmaktadır. Emniyet ve Jandarma Teşkilatı, yetki ve sorumluluk sahası dikkate alınarak ülkenin geniş bir bölümünde görev yapmaktadır. Şiddet mağduru kadınlarımızın olası şiddet olaylarında doğrudan başvuruda bulundukları ilk merkez olmaktadır. Haftanın 7 günü ve günün 24 saati hizmet vermekte olan Alo 112 Acil Çağrı Hattı kanalıyla ihbar, şikâyet ve başvuru yapılabilmektedir. Alınan bildirimler üzerine gecikmeksizin gerekli önlemler alınmakta, müdahale yapılmakta ve yönlendirme hizmetleri verilmektedir. Bu hizmet sürecinin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için hizmeti sunacak, konu hakkında tam donanımlı personel yetiştirilmesi önem arz etmektedir. Bu nedenle askeri okullarda yetiştirilen öğrenci ve kursiyerlerin kadına karşı şiddetin önlenmesi, şiddetin bildirimi ve şiddete müdahale şekilleri konusunda, daha fazla farkındalığının oluşması maksadıyla eğitim ve öğretim süresince konu üzerinde daha çok durmaları gerekmektedir. Dolayısıyla askeri okullardaki eğitim-öğretim programına feminizm ve kadına karşı şiddetin önlenmesi, şiddetin bildirimi ve şiddete müdahale şekilleri konusunda verilecek eğitimler ayrı bir ders niteliğinde olması gerekmektedir. Görev başında olan kolluk personeline de bu konuda konferanslar verilmeli ve çeşitli farkındalık projeleri oluşturulmalı ve geliştirilmelidir. Ayrıca şiddet olaylarına ve şiddetin sonuçlarına birebir tanık olacak sağlık çalışanları ve stajyerlerinin de okullarındaki eğitim-öğretim programlarına kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve şiddetin bildirimi konusunda dersler konulması önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- Abımk, N.** (2021). *Kadına yönelik siber şiddet ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkide olayın ve sosyal medya kimliğinin merkeziliğinin etkisi.* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı Psikoloji Bilim Dalı, İzmir.
- Akca, E. B. ve Ergül, S.** (2016). Kitle iletişim çalışmaları alanında toplumsal cinsiyet çalışmalarının gelişimi; Temel yaklaşımlar ve çalışmalar üzerinden bir çerçeve çizme çabası. *Der. Şahinde Yavuz, Toplumsal Cinsiyet ve Medya Temsilleri*, 17-44.
- Akgün, E.** (2020). *Türkiye’de sosyalist feminizm: Sosyalist feminist kolektif örneği* (Doctoral dissertation).
- Akkaş, İ. ve Uyanık, Z.** (2016). Kadına yönelik şiddet. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, *SBE Dergisi*, 6(1), 32-42.
- Aksu, A., Çek, F., ve Şenol, B.** (2013). Kadınların müdür olmalarının önündeki cam tavan ve cam tavanı aşma stratejileri’ne ilişkin ilköğretim okulu müdürlerinin görüşleri. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (25), 133-160.
- Alptekin, D.** (2011). Sokaktan akademiye: Kadın hareketinin kurumsallaşma süreci. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 33-43.
- Altınay, A. G. ve Arat, Y.** (2007). *Türkiye’de kadına yönelik şiddet.*
- Altıparmak, İ. B.** (2018). Sosyal öğrenmenin aile içi şiddete etkisi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(34), 233-262.
- Altıparmak, İ. B.** (2019). Kadına yönelik aile içi şiddetin boyutları: Ankara örneği. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(01), 55-76.
- Anzaldua, G.** (1987). *Borderlands/la frontera: the new mestiza* Aunt Lute Books. San Francisco, CA.
- Arat, N.** (1980). *Kadın Sorunu*. İstanbul: İ.Ü Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Aslan, M. ve Şeker, Ö. G. S.** (2013). Aile içi şiddetin bir boyutu olarak kadına yönelik şiddet: toplumsal algı ve tutumlar. *Nişantaşı University Journal Of Social Sciences*, 1, 1.
- Atman, Ü. C.** (2003). Kadına yönelik şiddet; Cinsel taciz/İrza geçme. *Sted Dergisi*, 12(9), 333-335.
- Ayan, S.** (2006). Şiddet ve fanatizm, *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(2), 191-209.
- Aydemir, L. ve Demircioğlu, E.** (2017). Trabzon ili Ortahisar ilçesinde yerli halkın

- şiddet algısı ve yaşanan şiddet gerçekliğine ilişkin sosyolojik bir araştırma. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 11(22), 139-160.
- Ayrancı, Ü., Günay, Y., ve Ünlüoğlu, İ.** (2002). Hamilelikte aile içi eş şiddeti. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3(2), 75-87.
- Balcı, F., Çelik, N., ve Kara, H. B.** (2012). Türk polis eğitiminde teoriden pratiğe geçiş: uygulamalı durum eğitimi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 14(3).
- Baltacı, A.** (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Bartky, S.** (1982). Narcissism, feminity and alienation. *Social Theory and Practice* 8(2), 43-127.
- Bass, B. M. ve Avolio, B. J.** (1994). Shatter the glass ceiling: Women may make better managers. *Human resource management*, 33(4), 549-560.
- Bauman, Z.** (1998). *Postmodern Etik*. Çev. Türker Alkan. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Beauvoir, S.** (2011). *The Second Sex*, Knopf Doubleday Yayın Grubu s. 16.
- Bensadon, N.** (1994). Başlangıçtan Günümüze Kadın Hakları (Ş. Tekeli, 2. Basım, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Brownmiller, S.** (1975). *Against Our Will: Men, Women and Rape*. London: Secker and Warburg.
- Campbell, R.** (2013). Introduction to Part I.ed.Roderick Campbell. *Violence and Civilization*. Oxford: Oxbow Books, 23-27.
- Clastres, P.** (2017). *Şiddetin arkeolojisi/ilkel toplumlarda savaş*. Sarp Tuna (Çev.). İstanbul: Nora Kitap, 12-16.
- Çakır, Ö., Harcar, T., Sürgevil, O., ve Budak, G.** (2016). Kadına yönelik şiddet ve Türkiye'de kadına yönelik şiddetin durumu. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 2(4), 51-70.
- Çakır, S.** (2016). *Feminizm: Ataerkil iktidarın eleştirisi*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çalışkan, H. ve Çevik, E. İ.** (2018). Kadına yönelik şiddetin belirleyicileri: Türkiye örneği. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 218-233.
- Çalışkan, M.** (2019). İstanbul'da "kadına şiddet" ve "kadın cinayeti" vakalarına yönelik, nicel-nitel bir inceleme. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 221-241.
- Çavuşoğlu, G. Y.** (2015). *Türkiye'de kadın hareketinin oluşumu ve kadının sosyal yaşamdaki yeri* (Master's thesis, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi).
- Çiltaş, Ç. ve Var, E. Ç.** (2019). Kadına yönelik şiddet ve kadın konukevi hizmetine ilişkin bir araştırma: Ankara örneği. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 13-23.
- David, M. E.** (2000). Serbest piyasa feminizmi: bir cevap. *Serbest Piyasa Feminizmi*, (Çev. M. Bahattin Seçilmişoğlu), Ankara: Liberte Yayınları, 99-107.

- Demir, İ.** (2003). Liberal, Marksist ve Radikal Feminist Söylemler. *Sosyologos*, 2, 7-10.
- Demir, İ.** (2005). “Küreselleşme Sürecinin Mesleki Teknik Eğitim Alanına Etkilerinin Algılanması”. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Demirdağ, M. F.** (2017). Küreselleşme ve Feminizm Üzerine Bir Araştırma. *Sosyolojik Düşün*, 2(1), 55-63.
- Demirel, G.** (2016). Toplumsal cinsiyet mağduriyetinde erkek. In *1st. International Scientific Researches Congress Humanity an Social Sciences* (Vol. 254).
- Dişsiz, M. ve Şahin, N. H.** (2008). Evrensel bir kadın sağlığı sorunu: Kadına yönelik şiddet. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 1(1), 50-58.
- Donovan, J.** (1983). New England Local Color Literature: A Women's Tradition. (No Title).
- Donovan, J.** (2006). Feminist Theory. *Third Edition*. New York: The Continuum International Publishing.
- Donovan, J.** (2012). *Feminist theory: The intellectual traditions*. A&C Black.
- Dökmen, Z. Y.** (2009). Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar.(4. basım) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Efe, Ş. Y. ve Ayaz, S.** (2010). Kadına yönelik aile içi şiddet ve kadınların aile içi şiddete bakışı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(1), 23-29.
- Eisenstein, Z. R.** (1982). Yeni sağın cinsel politikası: 1980'ler için "liberalizmin krizini" anlamak. *Feminizm ve Felsefe'de* (s. 10-26). Routledge.
- Ekrem, E. C. ve Er Güneri, S. E.** (2021). Kadına yönelik şiddetin dijital dünyaya yansması. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 4(8), 362-370.
- Eliade, M. ve Trask, W. R.** (1961). The sacred and the profane: the nature of religion;[the significance of religious myth, symbolism, and ritual within life and culture]. *Harper torchbooks*, 81.
- Engels, F.** (1942). *The origin of family, private property and the state*.
- Erbek, E., Eradamlar, N., Beştepe, E., Akar, H., ve Alpkan, L.** (2004). Kadına yönelik fiziksel ve cinsel şiddet: Üç grup evli çiftte karşılaştırmalı bir çalışma. *Düşünen Adam*, 17(4), 196-204.
- Fawole, O. I.** (2008). Economic violence to women and girls. *trauma violence abuse*, 9(3), 167-177.
- Finger, A. ve Rosner, V.** (2001). Doing feminism in interdisciplinary contexts, *Feminist Studies*, 27 (2), 499-503.
- Firestone, S.** (2013). *Cinselliğin Diyalektiği*, Yurdanur Salman (Çev.). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Freud, S.** (1927). Cinsiyetler arasındaki anatomik ayrımın bazı psikolojik sonuçları. *Uluslararası Psikanaliz Dergisi*, 8, 133-142.

- Friedan, B.** (2013). *The Feminine Mystique* (50th Anniversary Edition). Birleşik Krallık: W. W. Norton.
- Fuller, M.** (1971). *Woman in the Nineteenth Century: With an Introduction.* by Bernard Rosenthal.
- Galtung, J.** (1969). Violence, Peace, and Peace Research, *Journal of Peace Research*, Vol. 6, No. 3, pp. 167-191.
- Genç, Y., Taylan, H. H., Adıgüzel, Y. ve Kutlu, İ.** (2017). Aile İçi Şiddetin Ergenlerin Şiddet Eğilimlerine Etkisi: Antalya Liseleri Örneği. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2).
- Gökkaya, V. B.** (2011). Kadına yönelik ekonomik şiddet: Sivas ili (Cumhuriyet Üniversitesi) örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 3(3), 129-145.
- Gökkaya, V. B.** (2018). Toplumsal cinsiyet ve aile içinde kadına yönelik şiddet. *Ankara, Gece Kitaplığı*.
- Güç, A.** (2008). İslamcı feminizm: Müslüman kadınların birey olma çabaları. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(2), 649-673.
- Gümüsoğlu, F.** (2006). Bilgisayar oyunlarında şiddet, çocuklar ve gençler. (ed.). *Terör, şiddet ve toplum*, 97-113.
- Gün, H.** (2009). *Çalışma ortamında psikolojik taciz:(mobbing/bullying)*. Lazer Yayınları.
- Harding, S.** (2000), *Feminism: reform or revolution? Women and philosophy*, ed. Goceld and Wartosky, s.217-218.
- Hasekioğlu, S.** (2008). Reklam ve ideoloji: Yazılı basında yer alan reklamlara göstergebilimsel bir inceleme. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Gazetecilik Anabilim Dalı. Ankara.*
- Hegel, G. W. F. ve Miller, A. V.** (1977). *Hegel's phenomenology of spirit*. Trans. AV Miller. Oxford: Oxford University Press, 19.
- Hobbes, T.** (2007). *Elementa Philosophica De Cive Yurttaşlık Felsefesinin Temelleri. D. Zarakolu, Çev.) İstanbul: Belge Yayınları.*
- Hooks, B.** (1982). *Ain't I a woman: Black women and feminism.*
- İçli, T. G., Öğün, A. ve Özcan, N.** (1995). Ailede kadına karşı şiddet ve kadın suçluluğu. *Ankara: TC Devlet Bakanlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları.*
- İmançer, D.** (2002). Feminizm ve yeni yönelimler. *Doğu Batı*, 5(19), 151-169.
- Jaggar, A. M.** (1983). *Feminist siyaset ve insan doğası*. Rowman ve Littlefield.
- Kara, Z. ve Uluç, M. A.** (2019). Şiddetin cinsiyeti: Bir modern toplum anksiyetesi. *Şarkiyat*, 11(3), 1566-1581.
- Kaygısız, G. E.** (2020). Şiddetin e-hali: Siber zorbalık. *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi*, (4-5), 161-174.

- Kocacık, F.** (2001). Şiddet olgusu üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-7.
- Koçer, M.** (2012). Futbol derneklerine üye olan taraftarların şiddet ve holiganizm eğilimlerinin belirlenmesi: Kayseri örneği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(32), 111-135.
- Kraditor, A. S.** (1971). The Ideas of the Woman Suffrage Movement 1889-1920. 1965. New York: Anchor.
- KSGM.** (2009). Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet.
- Kurt, G., Dönmez, S., Eren, Ö., Balcı, E., ve Günay, O.** (2017). Üç farklı disiplinde okuyan üniversite son sınıf öğrencilerinin istismar, ihmal ve aile içi şiddet algıları. *Journal of International Social Research*, 10(50).
- Kurumu, B. A. A.** (1995). Aile içi şiddetin sebep ve sonuçları.
- Kümbetoğlu, B.** (2008). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. Bağlam yayıncılık.
- Malešević, S.** (2018). *Savaşın ve şiddetin sosyolojisi*. Susan Sarı (Çev.). Ankara: Hece Yayınları.
- Marx, K.** (1963). The eighteen brumaire of Louis Bonaparte. *Karl Marx and Frederick Engels: Selected Works*, 95-180.
- Michel, A.** (1984). Feminizm (Çev. Şirin Tekeli). *İstanbul: Kadın Çevresi Yayınları*.
- Millet, K.** (2011). *Cinsel Politika*. İstanbul: Payel Yayınları.
- Morgan, R.** (Ed.). (2007). *Kız kardeşlik sonsuzdur: Yeni bir binyıl için kadın antolojisi*. Simon ve Schuster.
- Ökten, Ş.** (2009). Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin toplumsal cinsiyet düzeni. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8).
- Örgütü, D. S.** (2002). World Report on Violence and Health. Geneva.
- Özcan, A.** (2012). Toplumsal cinsiyet eğitiminin üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumlarına etkisi. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tez Programı, Kayseri*.
- Özcan, Ş. ve Kırca, N.** (2017), Çözümlemeyen sorun: kadına yönelik aile içi şiddet ve hemşirenin rolü. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(2), 87-96.
- Özmen, S. K.** (2004). Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 27-39.
- Özsöz, C.** (2008). Kültürel feminist teori ve feminist teorilere giriş. *Sosyoloji Notları*, 6, 51-55.
- Öztunç, M.** (2017). Kadına Yönelik Şiddetin Yerel Basında Temsili (Sakarya İli Örneği). *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul*.
- Özveri, D.** (2009). Feminist teorinin gelişim sürecinde uluslararası ilişkilere bakışı üzerine kısa bir değerlendirme. *Uluslararası ilişkilere giriş: Teorik bakış*, 1, 210.

- Polat, E. ve Sönmezoğlu, U.** (2016). Futbol taraftarlarını şiddete yönelten faktörlerin incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 471-489.
- Polat, O.** (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-34.
- Ramazanoğlu, C., Bayatlı, M., ve Berktaş, F.** (1998). Feminizm ve ezilmenin çelişkileri. *Pencere Yayınları*.
- Raporu, T. A. K.** (2006). Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyon Raporu [Honor crimes and violence against women and children established in order to determine the measures to be taken investigating reasons (Parliamentary Research Commission Report)]. *TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Can Ofset Matbaa, Ankara*.
- Raporu, Y. A.** (2002). Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Rossi, A. S. (Ed.).** (1988). *Feminist makaleler: Adams'tan de Beauvoir'a*. UPNE.
- Ruddick, S.** (1983). Güçleri pasifize etmek: Kadınları barış yararına askere almak. *İşaretler: Kültür ve Toplumda Kadın Dergisi*, 8(3), 471-489.
- Salaçin, S., Toprak Ergönen, A., ve Demiroğlu Uyaniker, Z.** (2011). Kadına yönelik şiddet. *Birinci Basamakta Adli Tıp, 2nd Ed, İstanbul*, 192-201.
- Saraç, S.** (2013). Toplumsal cinsiyet. *Toplumsal cinsiyet ve yansımaları*, 27-32.
- Sevim, A.** (2005). Feminizm (1. bs.). *İstanbul: İnsan Yayınları*.
- Sivashioğlu, F. ve Erdal, N.** (2020). Ailede şiddet gören çalışan kadınların iş performansı. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(6), 350-367.
- Steinem, G.** (2002). Women Voters Can't Be Trusted: The Birth of the Gender Gap (1972). *MS-NEW YORK-*, 12(2), 9-11.
- Straus, M. A., Gelles. R. J., ve Steinmetz, S. K.** (2017). *Kapalı kapılar ardında: Amerikan ailesinde şiddet*. Routledge.
- Şahin, F. T., Özyürek, A., ve Adıbatmaz, M.** (2017). Farklı Meslek Gruplarından Bireylerin Meslek-Şiddet İlişkisi ve Aile İçi Şiddete Bakışı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(3), 881-896.
- Şener, G.** (2013). Sosyal medyada mahrem ilişkiler, gözetleme ve dijital şiddet. *Akademik Bilişim Konferansı*.
- Şenol, D. ve Çalar, V.** (2018). Toplumsal cinsiyet bağlamında Batman'da erkek olmak. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (1), 1-16.
- Şenses Aksu, M.** (2022). Sosyolojik bir fenomen olarak şiddet ve terör. R. Şimşek ve E. Ş. Ahmedî (Ed.), *Siyaset ve postmodern toplum*, Emin Yayınları, 273-302.
- Taş, G.** (2016). Feminizm üzerine genel bir değerlendirme: Kavramsal analizi, tarihsel süreçleri ve dönüşümleri. *Akademik hassasiyetler*, 3(5).

- Taşdemir Afşar, S.** (2015). Türkiye'de şiddetin kadın yüzü. *Journal of Sociological Studies/Sosyoloji Konferansları*, (52).
- Tatlıhoğlu, K.** (2013). Türkiye'de aile içi kadına karşı şiddetin psiko-sosyal ve kültürel dinamiklerin değerlendirilmesi.
- Tatlıhoğlu, K.** (2019). Aile içi kadına karşı şiddetin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi: Bingöl ili örneği. *Bingöl Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 55-76.
- Thompson, C.** (1943). Kadınlarda penis kıskançlığı. *Psikiyatri*, 6(2), 123-125.
- Uluocak, Ş., Gökulu, G., Bilir, O., Özbay D., ve Karacık, N. E.** (2014). *Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet*. Paradigma Akademi.
- Vahip, I. ve Doğanavşargil, Ö.** (2006). Aile içi fiziksel şiddet ve kadın hastalarımız. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(2), 107-114.
- Welter, B.** (1966). Gerçek kadınlık kültürü: 1820-1860. *Amerikan üç aylık dönemi*, 18(2), 151-174.
- Willis, E.** (1970). Women and the Left. *Notes from the second year*, 56.
- Wollstonecraft, M. ve Hakyemez, D.** (2007). *Kadın haklarının gerekçelendirilmesi*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- García-Moreno, C., Pallitto, C., Devries, K., Stöckl, H., Watts, C., ve Abrahams, N.** (2013). *Kadına yönelik şiddetin küresel ve bölgesel tahminleri: Yakın partner şiddeti ve partner dışı cinsel şiddetin yaygınlığı ve sağlık üzerindeki etkileri*. Dünya Sağlık Örgütü.
- Xavière, G.** (1974). *Is there such a thing as women's writing? New french feminism*.
- Yengin, H.** (1997). Bir iletişimsizlik biçimi: Şiddet, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (4), 147-218.
- Yücel, A.S., Atalay, A., ve Gürkan, A.** (2015). Sporda şiddet ve saldırganlığı etkileyen unsurlar. *Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 68-90
- Zalewski, M.** (1995). Peki, feministlerin Bosna'ya bakış açısı nedir?. *Uluslararası İlişkiler*, 71(2), 339-356.
- Url-1**<<https://www.umut.org.tr>>, erişim tarihi 14.12.2022.
- Url-2**<<https://www.bilgi@saglikcalisanisagligi.org>>, erişim tarihi 17.12.2022.
- Url-3**<<https://www.bilgi@kadin dayanismavakfi.org.tr>>, erişim tarihi 20.12.2022.
- Url-4**<<http://www.info.ksqm@aile.gov.tr>>, erişim tarihi 23.12.2022.
- Url-5**<<https://www.editor@bianet.org>>, erişim tarihi 15.12.2022.

EKLER

EK-A: Katılımcılara Yönelik Sorular

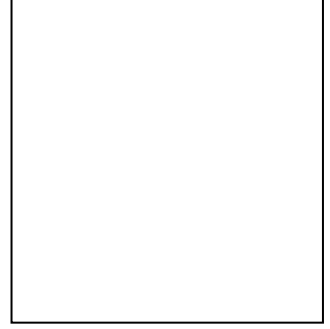
Yaş :
Cinsiyet :
Medeni Durum :
Aylık Ortalama Gelir Seviyesi :
Eğitim Düzeyi :
Meslek :
Çocuk Sayısı :
Doğduğu ve yetiştiği yer :

- 1- Feminizm sizin için ne ifade ediyor? Feminizm denildiğinde zihninizde neler oluşmaktadır? Kısaca feminizmi tanımlar mısınız?
- 2- Kadına şiddet konusunda ne düşünüyorsunuz? Sizce bu şiddetin türleri neler olabilir?
- 3- Kadına şiddetin nedenleri neler olabilir?
- 4- Kadına şiddetin nasıl önlenebileceğini düşünüyorsunuz?
- 5- Sizce askeri personel veya emniyet mensupları kadınlara şiddet uyguluyor mu? Neden?
- 6- Sizce askeri personel veya emniyet mensupları kadına şiddet konusuna nasıl yaklaşıyor? Neden?
- 7- Sizce askeri personel veya emniyet mensupları kadına şiddetin önlenmesi için neler yapabilir?
- 8- Feminizm Türkiye’de etkili midir? Hangi feminizm türleri daha etkilidir? Feminist hareketler konusunda bilginiz var mı?
- 9- Sizce Türkiye’de feminizm toplumsal olarak geniş ölçekte etkili midir? Olabilir mi? Neden?
- 10- Askeri personelin eşlerine, çevrelerindeki kadınlara veya genel olarak toplumdaki kadınlara ekonomik, psikolojik, fiziksel, cinsel, siber, duygusal vb. şiddet uyguladığına tanık oldunuz mu? Uygulanan bu şiddetle ilgili ne düşünüyorsunuz? Sebepleri neler olabilir? Şiddetin çok farklı türlerinin olması sizce şiddetin içeriğini boşaltır mı ya da şiddeti önemsizleştirir mi? Hangi şiddet türünü daha tehlikeli buluyorsunuz? Mesela size göre ekonomik veya psikolojik şiddet fiziksel şiddet karşısında önemsiz midir?
- 11- Kadın-erkek eşitliğinden ne anlıyorsunuz? Sizce Türkiye’de kadın-erkek eşitliği var mıdır? Neden veya nasıl?
- 12- Sizce dünyanın hangi ülkelerinde kadın-erkek eşitliği vardır? Bu ülkelerden herhangi birinde yaşamak ister miydiniz? Neden?

- 13- Sizce Türkiye’de erkek ve kız çocukları toplumsal olarak eşit şekilde yetiştirilmekte midir? Neden? Çocuğunuz var mı? Onu toplumsal cinsiyet rollerine göre mi yetiştiriyorsunuz veya yetiştirdiniz?
- 14- Türkiye’de kadına şiddeti önlemeye yönelik düzenlemeler nelerdir? Bunları onaylıyor musunuz ve yeterli buluyor musunuz Neden?
- 15- Sizce kadına şiddetin görüntülerinin medyada yer alması toplumu nasıl etkiliyor? Genel olarak medya veya medyanın bu konuyu sürekli gündemde tutması kadına şiddeti önlemede veya yaygınlaştırmada nasıl bir rol oynuyor? Medyanın bir şiddet dili var mı? Varsa bu şiddet dili toplumu nasıl etkiliyor?
- 16- Kadınların kadın oldukları için şiddete maruz kaldığını düşünüyor musunuz?
- 17- Şiddet gören kadının şiddet gördüğü kişiden hemen uzaklaşması veya uzaklaştırılması gerektiğini düşünüyor musunuz?
- 18- Sizce Türkiye’de şiddet gören kadınlar bunu ailelerine veya kolluk güçlerine bildiriyorlar mı? Neden bildiriyorlar veya bildirmiyorlar? Kadınların bunu bildirme oranlarını yeterli buluyor musunuz?
- 19- Sizce toplumda erkekler de eril ya da ataerkil düzen nedeniyle mağdur oluyor mu?
- 20- Sizce ekonomi, aile, din, eğitim, teknoloji, bilim, sosyal medya, kozmetik gibi alanlar kadın-erkek eşitsizliğini nasıl etkiliyor? Bir ülkenin ekonomisi kadına şiddet oranlarını etkileyebilir mi? Yetiştirilme tarzı veya eril düzen erkekler üzerinde baskı oluşturabilir mi?
- 21- Kadınlar ve erkekler moda, kozmetik, estetik gibi alanların sunduklarından nasıl etkilenir? Bu alanlar kimlerin elindedir? Kadınlar ve erkekler kimler için süslenir? Kadının cinsel obje haline gelmesinin nedenleri neler olabilir?
- 22- Sizce kadın duygusal, erkek rasyonel bir varlık mıdır? Bunun sebepleri ne olabilir? Kadınlar ve erkekler toplumsal olarak her alanda aynı ölçüde başarılı olabilir mi? Neden?
- 23- Sizce kadınlar eğitim, ekonomi, politika, bilim gibi alanlarda erkeklerden daha mı az başarılıdır? Neden?
- 24- Sizce kadının doğurganlık özelliği, annelik rolü toplumda erkeklerden daha az başarılı olmasına neden olabilir mi? Kadınların doğurganlık özelliği biyolojik kader midir?
- 25- Üremenin teknoloji yoluyla kadın ve erkek bedeninden bağımsız ve yapay bir şekilde gerçekleştirilmesini onaylar mısınız? Sizce bu kadınları özgürleştirir mi?
- 26- Sizce toplumda sınıfsal eşitsizlikler mi daha önemlidir yoksa kadın-erkek eşitsizliği mi? Kadınlar birlikte oldukları erkeklerin sınıfına veya statüsüne mi mensuptur yoksa mesleklerine, eğitim ve gelir seviyelerine göre kendi sınıfları veya statüleri mi vardır?
- 27- Sizce evlilik kadınların iş yükünü arttırır mı? Neden?

- 28- Çocukluk döneminizde kırıcı ve aşağılayıcı söz ve davranışların mağduru oldunuz mu? Bu konuda acı tecrübeleriniz olduysanız kimlerden, nasıl ve ne sıklıkla şiddete maruz kaldınız? Sizce yaşadığınız bu durum normal mi? Bu olaylar psikolojinizi nasıl etkiliyor?
- 29- Mesai arkadaşlarınızın sizi rahatsız eden söz ve davranışları var mı? Sizce iş hayatında hangi davranışlar şiddet sayılır?
- 30- Kadınlar diğer kadınlara şiddet uygular mı? Bu şiddete hiç tanık oldunuz mu? Örnek verebilir misiniz? Bunun sebepleri neler olabilir?
- 31- Erkekler kadınlardan çok şiddete meyilli olabilir mi? Kadınlar daha barışçıl olabilir mi? Sizce savaşları kim çıkarır? Sizce erkekler bilimsel, teknolojik, endüstriyel, politik olarak dünyaya daha fazla zarar verir mi? Neden?
- 32- Kadınların erkeklerle eşit ölçüde sosyal, politik, ekonomik haklara sahip olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?
- 33- Gelişen teknolojinin, sosyal medyanın ve porno sektörünün erkekleri sabote ettiğini düşünüyor musunuz? Neden?

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Oktay ÖNEY

Doğum Tarihi ve Yeri :

E-posta :

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2002, Anadolu Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İktisat

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

- Hatay, Kars, İstanbul, Bingöl, Bursa İl J.K.'lıklarında Kolluk Hizmetleri
- 2009, Terörizmle Mücadele Şerit Rozeti
- 2010, Başarı Belgesi
- 2012, Başarı Belgesi